

SOKAK TOPLAYICILARI SOSYO-EKONOMİK ARAŞTIRMA RAPORU

Raporun
PDF hali için
karekodu tarayınız

SOKAK TOPLAYICILARI SOSYO-EKONOMİK ARAŞTIRMA RAPORU

RAPORU HAZIRLAYAN

Prof. Dr. Murat ŞEKER

İstanbul Üniversitesi

Şehir Politikaları Uygulama ve Araştırma Merkezi Müdürü

Fatma Nur TANYERİ

İstanbul Üniversitesi Kent Çalışmaları Yüksek Lisans Programı

Saha Araştırması

ADA Araştırma Değerlendirme Analiz

RAPORA KATKIDA BULUNANLAR

Mustafa SARAL

Osman KAYTAN

Kutay ERTUL

AGED | Kâğıt Geri Dönüşüm Sanayicileri Derneği

Mahmutbey Mh. Taşocağı Yolu Cd. Polat Tower Basın Ekspres No:1/90 Bağcılar / İstanbul

Tel/Faks: 0 (212) 438 1628 / Fax: 0 (212) 438 1627 info@aged.org.tr

Copyrigh © Ocak 2022

Tüm hakları saklıdır. AGED – Kâğıt Geri Dönüşüm Sanayicileri Derneği'nin izni olmadan bu yayının hiçbir kısmı elektronik ya da mekanik yollarla (fotokopi, kayıtların ya da bilgilerin arşivlenmesi, vs.) çoğaltılamaz.

**SOKAK TOPLAYICILARI
SOSYO-EKONOMİK
ARAŞTIRMA RAPORU**

İÇİNDEKİLER TABLOSU

ŞEKİL LİSTESİ.....	5
TABLO LİSTESİ.....	7
YÖNETİCİ ÖZETİ.....	9
ARAŞTIRMANIN AMACI VE KAPSAMI.....	10
ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ.....	11
SOKAK TOPLAYICILARININ SOSYO-EKONOMİK YAPISI ARAŞTIRMASI BULGULARI	14
Araştırmanın Künyesi.....	15
Araştırmanın Bulguları.....	15
Demografi.....	15
Sosyo-ekonomik Göstergeler.....	20
Atık Toplayıcılık İşi.....	27
Sokak Toplayıcılığının Ekonomik Boyutu.....	35
Sokak Toplayıcılığının Sosyal ve Sağlık Boyutu.....	38
Sokak Toplayıcılığında Sorunlar, Sorumlu Kurumlar ve Çözüm Önerilerine Bakış.....	41
SOKAK TOPLAYICILARININ SOSYO-EKONOMİK YAPISI KAMUOYU ARAŞTIRMASI	48
Sokak Toplayıcılarının Sosyo-Ekonomik Yapısı Kamuoyu Araştırmasının Künyesi.....	49
Sokak Toplayıcılarının Sosyo-Ekonomik Yapısı Kamuoyu Araştırmasının Bulguları.....	49
Demografi.....	49
Çevre Bilincine Yönelik Yargı İfadeleri.....	52
Geri Dönüşüme Bakış Açısı ve Geri Dönüşüm Yapma Alışkanlığı.....	56
Geri Dönüşüm Faaliyeti Gösteren Kurumlar ve Geri Dönüşüm Hizmetlerine Yakınlık.....	63
Sıfır Atık Projesi.....	66
Geri Dönüşüme Teşvik Uygulamalarına Bakış Açısı.....	67
Sokak Toplayıcılarına Yönelik Görüşler.....	71
SOKAK TOPLAYICILARININ SOSYO-EKONOMİK YAPISI ARAŞTIRMASI PAYDAŞLAR- DERİNLEMESİNE GÖRÜŞME RAPORU	82
Sokak Toplayıcılarının Sosyo-Ekonomik Yapısı Araştırması Paydaşlar- Derinlemesine Görüşme Raporu Künyesi.....	83
Sizce Sokak Toplayıcıların Çalışma Koşulları Nasıl Değiştirilmeli?.....	83
Sizce Sokak Toplayıcıları Sisteme Nasıl Alınabilir?.....	83
Sizce Sokak Toplayıcılarının Sosyal Hakları, Sigorta ve Sağlık Sorunları Nasıl Çözülebilir?.....	83
Sizce Geri Dönüşümde Toplanan Atık Miktarı Nasıl Artırılabilir?.....	84
Sizce Dünyadaki Hangi Yöntemler Türkiye’de Başarılı Olabilir?.....	84
Ücretli Poşet Uygulaması ile İlgili Ne Düşünüyorsunuz?.....	85
Türkiye’de Kâğıt Geri Dönüşümü ile İlgili Ne Düşünüyorsunuz?.....	85
Geri Dönüşümlü Atıkların Karşılığında Bir Ödeme Yapılması Gerektiği ile İlgili Ne Düşünüyorsunuz?.....	85
İçecek Şişelerinin Depozito Sistemiyle İlgili Ne Düşünüyorsunuz?.....	86
SONUÇ VE ÖNERİLER	87

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1: Cinsiyet	15
Şekil 2: Yaş	16
Şekil 3: Eğitim Durumu	16
Şekil 4: Kaç Yıldır Burada Yaşıyorsunuz?	17
Şekil 5: Medeni Durum	18
Şekil 6: Hanede Yaşayan Kişi Sayısı	18
Şekil 7: Aylık Toplam Gelir	19
Şekil 8: Etnik Köken	19
Şekil 9: Hanenizde Kaç Kişiye Bakmakla Yükümlüsünüz?	20
Şekil 10: Kimlerle Yaşamaktasınız?	20
Şekil 11: Ailenizde Sizden Başka Gelir Getiren Kişi Var Mı?	21
Şekil 12: Nerede Kalıyorsunuz? Yaşadığınız Konutun Tipi Nedir?	21
Şekil 13: Oturduğunuz Evin Isınma Düzeni Nedir?	22
Şekil 14: Bu Eşyalardan Hangisine Sahipsiniz?	22
Şekil 15: Kendinize Ait Aracınız Var Mı? Varsa Nedir?	23
Şekil 16: Akıllı Telefon Kullanıyor Musunuz? Evet İse, Telefon Modeliniz Nedir?	23
Şekil 17: Borcunuz Var Mı?	24
Şekil 18: Borcunuz Varsa Nereden/Kimden Borç Aldınız?	24
Şekil 19: Ne Kadar Borca Sahipsiniz?	25
Şekil 20: Sosyal Yardım Alıyor Musunuz?	25
Şekil 21: Hangi Sosyal Kurumdan Yardım Alıyorsunuz?	26
Şekil 22: Atık Toplama İşine Nasıl Başladınız?	27
Şekil 23: Ailenizde Sizden Başka Sokak Toplayıcısı Var Mı?	27
Şekil 24: Kaç Yıldır Sokak Toplayıcılığı İşini Yapıyorsunuz?	28
Şekil 25: Sokak Toplayıcılığı Dışında Başka Bir İş Yaptınız Mı?	28
Şekil 26: Başka İş Yapabilmeniz Ne İş Yaptınız?	29
Şekil 27: Atık Toplama İşini Tercih Etme Sebebiniz Nedir?	30
Şekil 28: Şu An Yaptığınız Başka Bir İş Var Mı?	30
Şekil 29: Yılın Hangi Aylarında Çalışıyorsunuz?	31
Şekil 30: Haftanın Kaç Günü Atık Toplamaya Çıkıyorsunuz?	31
Şekil 31: Günde Kaç Saat Çalışıyorsunuz?	32
Şekil 32: Günde Kaç Saat Yürüyorsunuz?	32
Şekil 33: Atıkları Nereden Topluyorsunuz?	33
Şekil 34: Hangi Tür Toplama Aracı Kullanıyorsunuz?	33
Şekil 35: Topladığınız Atığın Türü Nedir?	34
Şekil 36: Atık Toplama Aracını Günde Kaç Kere Doldurabiliyorsunuz?	34
Şekil 37: Kâğıt Toplama Arabasını Ortalama Kaç Saatte Dolduruyorsunuz?	35
Şekil 38: 1 Kâğıt Toplama Arabasındaki Malzeme İçin Ortalama Kaç Para Alıyorsunuz?	35
Şekil 39: Bu İşten Ayda Ortalama Ne Kadar Kazanıyorsunuz?	36
Şekil 40: Günlük Ortalama Ne Kadar Kazanıyorsunuz?	37
Şekil 41: Topladığınız Atığın Karşılığını Kaç Günde Bir Alıyorsunuz?	37
Şekil 42: Yaptığınız İşten Dolayı Takdir Ediliyor Musunuz?	38
Şekil 43: Yaptığınız İşten Dolayı Olumsuz Karşılıyor Musunuz?	38
Şekil 44: Size Daha Çok Hangi Şekilde Sesleniyorlar?	39
Şekil 45: Sağlık Hizmetlerinden Yararlanabiliyor Musunuz?	39

Şekil 46: COVID Ya Da Diğer Hastalıklara Karşı Nasıl Korunuyorsunuz?	40
Şekil 47: Yaptığınız İş Sebebiyle Hasta Oluyor Musunuz?	40
Şekil 48: İşiniz ile İlgili En Büyük 3 Sorunuz Nedir?	41
Şekil 49: İşinizle İlgili En Büyük Beklentiniz Nedir? Neyin Değişmesini İstersiniz?	42
Şekil 50: İşinizle Alakalı Bir Sorun Olduğunda Kimlerden veya Hangi Kurumlardan Destek Alırsınız?	43
Şekil 51: Sizce Yaptığınız İşte İyileştirme Olması İçin Hangi Kurumlar Görev Almalıdır?	44
Şekil 52: Sokak Toplayıcısı Olarak Mesleğinize Nasıl Devam Etmek İstersiniz?	44
Şekil 53: Akıllı Telefon Uygulaması ile Size En Yakın Olan Atıklardan Haberdar Olmak İster Misiniz?	45
Şekil 54: Atıkları Sabit Fiyatlardan Satabileceğiniz Belirli Aralıklarla Atık Satın Alma Merkezleri Olsa Atıkları Buraya Verir Misiniz?	45
Şekil 55: Cinsiyet	49
Şekil 56: Yaş	50
Şekil 57: Eğitim	50
Şekil 58: Meslek	51
Şekil 59: Hane Aylık Ortalama Gelir?	52
Şekil 60: Bir Elektronik Ürün Satın Alacak Olsam Su/Enerji Tasarruflu Modelleri Tercih Etmeye Çalışırım.	52
Şekil 61: Benzer İki Ürün Arasında Seçim Yapacak Olursam Çevre Dostu Olanı Almayı Tercih Ederim.....	53
Şekil 62: Naylon Poşet Kullanımına Dikkat Ederim ve Mümkün Olduğunca Doğada Kolay Çözünen Poşetler Kullanırım.	53
Şekil 63: Alışveriş Sırasında Tek Kullanımlık Poşetler Kullanmak Yerine File/Bez Torba Kullanmayı Tercih Ederim.....	54
Şekil 64: Kâğıt İsrafı Olmaması İçin Bir Dokümanın Çıktısını Almak Yerine Bilgisayar Ortamında Okumayı Tercih Ederim.	54
Şekil 65: Plastik, Cam, Metal ve Kağıtları Bunlar İçin Ayrılmış Olan Geri Dönüşüm Kutularına Atarım.	55
Şekil 66: Çöpleri Atarken Ayrıştırırım. Organik Atıklarla (Gıda Atıkları Vb.) Geri Dönüştürülebilir Atıkların Aynı Yere Atılmamasına Dikkat Ederim.....	55
Şekil 67: Çevre Kirliliğinin Doğaya ve İnsan Sağlığına Zararları Konusunda Bilginiz Var Mı?.....	56
Şekil 68: Geri Dönüşümün Ne Olduğunu Biliyor Musunuz?	56
Şekil 69: Geri Dönüşümü Yapılabilecek Maddeleri Tanıyor Musunuz?	57
Şekil 70: Evinizdeki Çöpleri Ayrı Ayrı Topluyor Musunuz?	57
Şekil 71: Haftada Kaç Gün Çöp Atıyorsunuz?	58
Şekil 72: Haftada Kaç Poşet Çöp Atıyorsunuz?	58
Şekil 73: Haftada Kaç Poşet Geri Dönüştürülebilir Atık Atıyorsunuz?.....	59
Şekil 74: Geri Dönüşüm Yapma Konusunda/ Geri Dönüşüm Hakkında Bilgi Aldığınız Mecralar Neler?.....	63
Şekil 75: Çevre ile İlgili Çalışma Yapan Kurum ve Kuruluşları Biliyor Musunuz?.....	64
Şekil 76: Yaşadığınız Yerde Geri Dönüşüm Kutuları Var Mı?	64
Şekil 77: Belediyeniz Geri Dönüştürülebilir Atıkları Ayrı Topluyor Mu?	65
Şekil 78: Belediyeniz Organik Atıkları Ayrı Topluyor Mu?.....	65
Şekil 79: Sıfır Atık Yönetmeliğini Duydunuz Mu?.....	66
Şekil 80: Sıfır Atık Yönetmeliğinin Kamuoyunu Geri Dönüşüm Konusunda Bilinçlendirdiğine İnanıyor Musunuz?	66
Şekil 81: Sizce Geri Dönüşüm Sistemi Nasıl Olmalı?	67
Şekil 82: Geri Dönüştürülebilir Atıklar Karşılığında Size Bir Ödül veya Ödeme Yapılmasını İster Misiniz?	68
Şekil 83: Geri Dönüştürülebilir Atıklar Karşılığında Size Bir Ücret Ödenirse Bölgenizde Bulunan Bir Geri Dönüşüm Noktasına Götürür Müsünüz?.....	68
Şekil 84: Geri Dönüştürülebilir Atıkları Satabileceğiniz Noktalar Size En Yakın Okul veya Cami Bahçesinde Olsa Oraya Götürür Müsünüz?.....	69
Şekil 85: Geri Dönüştürülebilir Atıkları Sosyal Yardım Fonlarına Bağış Yapmak İster Misiniz?	69
Şekil 86: Bir Mobil Uygulama Yardımı ile Evinizdeki Geri Dönüştürülebilir Atıkları Sokak Atık Toplayıcılarına Ulaştırmak ve Karşılığında Sokak Hayvanlarına Destek Olmak İster Misiniz?	70
Şekil 87: Depozitolu İçecek Kutuları Sistemi 2022 De Hayata Geçiyor, Suyun 1,25 TL'ye Alınıp Boş Şişesini Makinaya veya Markete İade Ederek 25kr İade Alınacak Bu Sistemi Destekliyor Musunuz?	70

Şekil 88: Boş İçecek Kutularını Depozito Ücreti İçin En Fazla Ne Kadar Mesafe Taşırsınız?	71
Şekil 89: Sokak Toplayıcıları Konusundaki Kanaatiniz Nedir?	71
Şekil 90: Çöp Arabası ile Toplanan Atıkların Tekrar Ayrıştırılabileceğini Düşünüyor Musunuz?.....	72
Şekil 91: Sizce Sokak Toplayıcıları Hangi Tür Atıkları Toplamaktadır?	72
Şekil 92: Ne Sıklıkla Sokak Toplayıcısı Görmektesiniz?.....	73
Şekil 93: Sokak Toplayıcılarından Herhangi Olumsuz Bir Tavrı ve Davranışa Şahit Oldunuz Mu? Evet ise Kısaca Bahseder Misiniz?	73
Şekil 94: Sokak Toplayıcılarından Herhangi Olumsuz Bir Tavrı ve Davranışa Şahit Oldunuz Mu? Evet ise Kısaca Bahseder Misiniz?	74
Şekil 95: Olumlu Algılarınızın Sebebi Nedir?	75
Şekil 96: Olumsuz Algılarınızın Sebebi Nedir?.....	76
Şekil 97: Geri Dönüşüme Büyük Oranda Katkı Sağlıyorlar	77
Şekil 98: Güvencesiz Koşullarda Çalışıyorlar.....	77
Şekil 99: Devletin Ya Da Kurumların Yapması Gereken Bir İş Yapıyorlar	78
Şekil 100: Yaptıkları İş Kanunlar Tarafından Regüle Edilmeli	78
Şekil 101: Devlet Tarafından Güvence Altına Alınmalılar.....	79
Şekil 102: Sizce Sokak Toplayıcılarına Yönelik Nasıl Bir Politika İzlenmeli?.....	79
Şekil 103: Sizce Sokak Toplayıcıları Bir Meslek Grubu Statüsüne Sahip Olmalı Mıdır?	79

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: İkamet Yeri.....	17
Tablo 2: İkamet Yeri.....	51
Tablo 3: Geri Dönüşebilir Atıkları Ne Sıklıkla Atıyorsunuz?.....	60
Tablo 4: Geri Dönüşebilir Atıkları Ne Kadar Mesafeye Taşıyabilirsiniz?	61
Tablo 5: "Atıkları Ayrıştırmanın Doğaya Olan Katkısına İnanıyorum." İfadesine Katılıp Katılmadığınızı Değerlendiriniz.....	62

YÖNETİCİ ÖZETİ

Günümüzde yaşam koşullarıyla birlikte kentli insanlar tüketici konumundadırlar. Özellikle kentliler ulaşım, barınma, gıda temini gibi alanlarda kendi ihtiyacını karşılamaktan ziyade belirli üretici gruplardan sağladığı hizmet ve ürünlerle ihtiyacını karşılamaktadır. Kullanılan her üründen artan atıkların büyük çöp yığınlarına dönüşmesi tüketiminin sonuçlarının da planlanması gerektiğini göstermektedir.

Dünya Bankası'nın raporuna göre 2016 yılında dünya genelinde 2 milyar ton atık oluşmuştur. Nüfusun artması gibi etkenlerle bir arada düşünüldüğünde Dünya Bankası 2030 yılında 2,59 milyar, 2050 yılında ise 3,4 milyar ton atık oluşacağını öngörmektedir.¹ Tüm ülkeler için daha da önemli hale gelecek olan atık yönetimi atığın toplanması, taşınması, ayrıştırılması, tekrar kullanılması ve dönüştürülmesi süreçlerini barındırmaktadır ve başlı başına bir sektör haline gelmiştir.

Gelişmiş ülkelerde atık ve atığın dönüştürülmesi süreciyle alakalı planlamalar Türkiye'ye göre daha ileri seviyededir. Bu ülkelerde, üretilen atığın dönüştürülmesinin yanı sıra atığın oluşumunu azaltma ve önleme çalışmalarını da ifade eden Sıfır Atık projeleri de yürütülmektedir. Dünyada atık yönetimi konusunda ileri ülkelerde, atık yönetiminde ilk sıralarda yakma ve enerji sağlama veya geri dönüşüm varken en düşük paya yeraltı, su, kuyu gibi alanlara gömme ve atmanın sahip olduğu görülmektedir.

Türkiye'de yapılan çalışmalara bakıldığında, toplanan atıklarla baş etme yöntemi olarak depolama sahalarına gömme işlemi uygulanmaktadır. İstanbul'da mevcut

durumda günde 19.500 ton atık oluşmakta ve atıkların %90'ı depolama sahalarına gömülmektedir. Geriye kalan %4'ünden kompost elde edilirken sadece %6'sı geri dönüştürülmektedir.² Geri dönüştürülebilen atıkların içerisinde en fazla bilinen geri dönüşümlük kağıt dönüşümünde ise, dünyada toplanan atık kağıdın %60'ı geri dönüştürülebilirken, Türkiye'de bu oranın %40'larda olduğu görülmektedir.

Geri dönüşüm oranının artması için tüm bu süreçlerin içerisinde yer alan çalışanların, kurumların ve vatandaşların bir arada hareket etmesi, geri dönüşüm bilincinin oluşturulması ve çalışma şartlarının iyileştirilmesi önemlidir. Bu bağlamda sokak toplayıcılarının yaşam ve çalışma koşullarının tespiti, kamuoyunun çevre bilinci ve geri dönüşüm alışkanlıkları ile paydaşların sektör konusundaki görüşlerinin ortaya konulması için tasarlanan bu çalışmada, geniş kapsamlı bir saha araştırması yürütülmüştür.

Çalışmada bahsi geçen hususların incelenmesi adına 3 farklı araştırma yapılmıştır. Araştırmanın ilk ayağında sokak toplayıcısı katılımcıların çalışma koşulları ve sosyo-ekonomik yapılarına dair bilgi edinmek adına 1.628 sokak toplayıcısı ile yüz yüze görüşülmüştür. Görüşmeler sonucunda ortaya çıkan genel bulgulara göre sokak toplayıcılarının ortalama haftanın 6 günü çalışarak aylık ortalama 2.560 TL kazandıkları hesaplanmıştır. Ayrıca katılımcıların %69,4'ünün sağlık hizmetlerinden yararlanmadığı ve katılımcıların yarısının ise yaptıkları işten ötürü olumsuz karşılandıklarını düşündükleri görülmüştür. Katılımcıların çoğu hem

1. Kaynak: World Bank, What a Waste 2.0, A Global Snapshot of Solid Waste Management to 2050, 2016, s. 25.

2. <https://geridonusumekonomisi.com.tr/>

sosyal hem de ekonomik anlamda buldukları durumun Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı'nın bünyesinde çalışma imkânıyla düzeleceğine inanmaktadır.

Araştırmanın ikinci ayağını oluşturan kamuoyu araştırmasında ise katılımcıların geri dönüşüm alışkanlıkları, çevreye yönelik farkındalıkları ve sokak toplayıcılarına bakış açılarına yönelik bilgi edinmek amacıyla 13 ilde 1.720 katılımcı ile yüz yüze anket çalışması yürütülmüştür. Araştırmanın temel bulgularına göre katılımcıların geri dönüşüme yönelik bilgi düzeyinin yüksek olduğu görülse de evlerinde atıkları ayrıştırma oranının daha düşük olduğu görülmüştür. Katılımcıların büyük bir çoğunluğu ödül ve teşvik edici bir sistem sayesinde geri dönüşüm alışkanlığının artacağı görüşündedir. Sokak toplayıcılarına bakış açısına bakıldığında ise katılımcıların %46,3'ünün olumlu bir algıya sahip olduğu, %42,9'unun kararsız olduğu, %10,8'lik bir kesimin ise negatif bir algıya sahip olduğu görülmüştür. Sokak toplayıcılarından farklı olarak sokak toplayıcılarının belediye ve valilik bünyesinde çalışmalarını yürütmeleri gerektiği düşünülmektedir.

Araştırmanın son kısmını ise kâğıt fabrikası yetkilileri, STK'lar, kamu yetkilileri ve aracı kurumlardan oluşan 40 kişi ile yapılan derinlemesine görüşmeler oluşturmaktadır. Yapılan görüşmelerde katılımcılardan, yarı yapılandırılmış bir soru formu ile sokak toplayıcılarının çalışma koşullarındaki iyileşme imkanına ve uygulanan geri dönüşüm uygulamalarına yönelik görüşleri alınmıştır. Alınan görüşler doğrultusunda paydaşların genel görüşü, sokak toplayıcılarının kamu bünyesi altında çalışmalarına devam ederek, çalışma koşullarının daha modernize edilmesini içermektedir. Kamu bünyesi altında çalışmalarıyla, güvencesiz çalışma koşullarında ve sağlık hizmetlerine eri-

şimde şartların iyileşeceği düşünülmektedir. Paydaşların geri dönüşüm uygulamalarına yönelik görüşleri incelendiğinde vatandaşın bilinçlendirilmesi sayesinde yerinde dönüşüm yapmanın geri dönüşümün diğer adımlarını da rahatlatıcı etkisi bulunduğu dikkat çekilmiştir. Genel anlamda yapılacak ödül ve hediye gibi teşviklere olumlu gözle bakılmaktadır.

Araştırmanın tüm süreçlerinden elde edilen en önemli sonuç çok fazla değişkenin içinde bulunduğu kompleks bir işleyişe sahip atık işinin bütüncül olarak ele alınması gerekliliğidir. Literatüre güncel bir katkı sunan ve tarafların görüşlerini ortaya koyan bu araştırmanın, geri dönüşüm ve arkasında işleyen sistemin görünürlüğü sağlayarak sektörün iyileştirilmesine katkıda bulunması ümidiyle.

ARAŞTIRMANIN AMACI VE KAPSAMI

Araştırma kapsamında sokak toplayıcıları, kamuoyu ve geri dönüşüm sektöründe yer alan paydaşlar ile görüşülmüştür. Geri dönüşüm içerisinde yer alan tüm paydaşları bir araya getirmek, mevcut koşullarını ortaya koymak ve daha da önemlisi anlamak amaçlanmıştır. Bu amaçlar kapsamında, geri dönüşüme katkıları büyük olan sokak toplayıcıları ile anket çalışması yürütülmüştür. Yürütülen anket çalışmasında sokak toplayıcılarının yaşam ve çalışma koşullarına ve geri dönüşüme katkılarına yönelik niceliksel bilgi elde etme imkanı ortaya çıkmıştır. Sokak toplayıcılarının mevcut iş koşullarını anlamak amacıyla çalışma koşulları, çalışma saatleri, topladıkları atık miktarı ve türü gibi bilgiler alınmış, yaşam koşullarına yönelik ise oturdukları ev, hanede bakılan kişi sayısı, ekonomik ve sağlık durumu gibi alanlarda sorular yöneltilmiştir.

Aynı zamanda kamuoyunun geri dönüşüm bilincinin ve farkındalığının ölçülmesinin bu araştırmayı bütünsel bir şekilde

ele almayı sağlayacağını düşünerek, vatandaşların çevre bilinci, geri dönüşüm alışkanlıkları, sokak toplayıcılarına bakış açıları ölçülmüştür. Katılımcıların geri dönüşüm, sıfır atık gibi kavramlara yönelik bilgisi, yerinde dönüşüm yapıp yapmadığı, sokak toplayıcılarına yönelik bakışları incelenmiştir.

Araştırmanın son safhası ise bu konuda aktif rol alan paydaşlarla görüşmeleri içermektedir. Paydaşlara sorulan açık uçlu sorularla, dünyada ve Türkiye’de uygulanan geri dönüşüm uygulamalarına, sokak toplayıcılarının çalışma koşullarına ve sistemin iyileşmesine yönelik görüş ve önerileri alınmıştır.

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Sokak toplayıcıları, kamuoyu ve paydaşlar olmak üzere 3 farklı grupta araştırma yürütülmüştür. Sokak toplayıcıları ve kamuoyu araştırmasında nicel yöntem kullanılmıştır.

Sokak toplayıcıların ele alındığı çalışma “Sokak toplayıcılarının yaşam ve çalışma koşulları nelerdir?” araştırma sorusuna cevap aramaktadır. Sokak toplayıcılarının yaşam koşullarını incelemek ve sosyo-ekonomik yapısını ortaya koyabilmek adına sosyo-ekonomik statüyü tespit etmek amacıyla; katılımcıların hanede birlikte yaşadığı kişi sayısı, bakmakla yükümlü olduğu kişinin olup olmadığı, oturulan konutun durumu, ek gelir, alınan sosyal yardım ve sahip olunan eşyalar sorulmuştur. Aynı zamanda çalışma koşullarını tespit etmek adına sorulan sorularda aylık kazanç, günlük çalışma süresi, sigortalılık durumu, bu işi ne zamandır yaptığı, toplanan atığın türü gibi bilgilere ulaşmak amaçlanmıştır. Araştırma 13 ilde 1.628 Sokak toplayıcısı ile yürütülmüş olup, %95 güven aralığında ± 2 hata payına sahiptir.

Araştırmanın kamuoyu ayağında ise;

“Vatandaşların çevre, geri dönüşüm bilgisi ve bilincinin düzeyi nedir?”,

“Vatandaşların sokak toplayıcılarına yönelik bakış açısı nedir?” ve

“Vatandaşların geri dönüşüm alışkanlıkları ne düzeydedir ve alışkanlık nasıl geliştirilebilir?” sorularına yanıt aranmıştır. Bu sorulara yanıt ararken kişilerin geri dönüşüm bakış açılarına yönelik yargı ifadeleri ölçülmüştür. Geri dönüşüm alışkanlıkları ise sıklık ifadeleri ile ölçülmüştür. Geri dönüşüm alışkanlıkları soruları içerisinde ne sıklıkla ve miktarda çöp atıldığı, geri dönüştürülebilir atıkların bilinirliği, geri dönüşüm yapıp yapmadığı ölçülmüştür. Vatandaşların sokak toplayıcılarına bakış açısı ise farkındalık ve algı sorularıyla incelenmiştir. Bu sorular arasında sokak toplayıcısı görme sıklığı, olumlu ve olumsuz algılara sahip olma durumu gibi sorular yer almaktadır. Araştırma 13 ilde 1.720 Kamuoyu örnekleme ile yürütülmüş olup, %95 güven aralığında ± 2 hata payına sahiptir.

Araştırmada nitel yönteminin uygulandığı tek kısım paydaşlarla yapılan derinlemesine görüşmelerdir. Araştırmanın paydaşlarını kağıt fabrikası yetkilileri, STK’lar, kamu yetkilileri ve aracı kurum ve kişiler oluşturmaktadır. Araştırma kapsamında CATI metodu ile 40 görüşme gerçekleştirilmiştir. Derinlemesine görüşmede katılımcılardan yarı yapılandırılmış bir soru formu ile görüş ve önerileri alınmıştır. Derinlemesine görüşme yönteminin tercih edilme sebebi paydaşların sektör içerisinde farklı deneyimlere sahip olmaları nedeniyle görüşlerini ve gözlemlerini daha rahat ifade edebilmelerine fırsat tanımaktır. Görüşmeler kapsamında paydaşların sokak toplayıcılarının çalışma koşulları, dünyada ve Türkiye’de uygulanan geri dönüşüm uygulamaları hakkında görüş ve önerileri ele alınmıştır.

**SOKAK TOPLAYICILARININ
SOSYO-EKONOMİK YAPISI
ARAŞTIRMASI BULGULARI**

ARAŞTIRMANIN KÜNYESİ

Araştırma Türkiye İstatistik Bölge Birimleri Sınıflandırması (İBBS) Düzey 1'e göre belirlenmiş 13 ilde 1.720 kamuoyu örneklemini ve 1.628 sokak toplayıcısı örneklemini ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma örneklemini %95 güven düzeyinde ± 2 hata payını kapsamaktadır.

"Sokak Toplayıcılarının Sosyo-Ekonomik Yapısı Araştırması" İstanbul Üniversitesi Şehir Politikaları Uygulama ve Araştırma Merkezi ile yürütülmüştür. Araştırma kapsamında 13 ilde ikamet eden sokak toplayıcıları ile görüşülmüştür. 1.628 katılımcıyla önceden hazırlanmış soru formuna bağlı yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler, 10 Haziran-25 Ağustos 2021 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir.

Araştırma kapsamında sokak toplayıcılarının yaşam ve çalışma koşulları ayrıntılı olarak incelenerek toplum tarafından en sık rastlanan fakat en az tanınan gruplardan biri olan sokak toplayıcılarının tanınması amaçlanmıştır. Sokak toplayıcılarının koşullarını, sorun alanlarını tespit etmek, bu konuda sosyal politikaların geliştirilmesine imkân tanıyacaktır.

Araştırmada rastlanan ve önemli bulunan birkaç bulguya yer vermek gerekirse; katılımcıların %36,9'unun 18-24 yaş arası eğitim düzeyi düşük gençlerden oluştuğu görülmektedir. Katılımcıların %72,4'ünün 1.000-3.000 TL kazandığı görülmüş ve %68,6'sının sosyal yardım almadığına rastlanmıştır. Katılımcıların %59,7'sinin günlük ortalama 0-100 TL kazandığı görülürken, %52'sinin günün 5-8 saatini yürüyerek geçirdiği görülmüştür. Sigortalı çalışma koşullarından ve sağlığa erişimden uzak olan bu grubun en büyük sorunun ise güvencesiz çalışma şartlarından kaynaklanan sağlık sorunları olduğu görülmüştür.

Umarız bu araştırmada ortaya konulan bulgularla yoksulluğun ve sosyal dışlanmanın sıkça görüldüğü sokak toplayıcılarının yaşam ve çalışma koşullarının iyileştirilmesine katkıda bulunabiliriz.

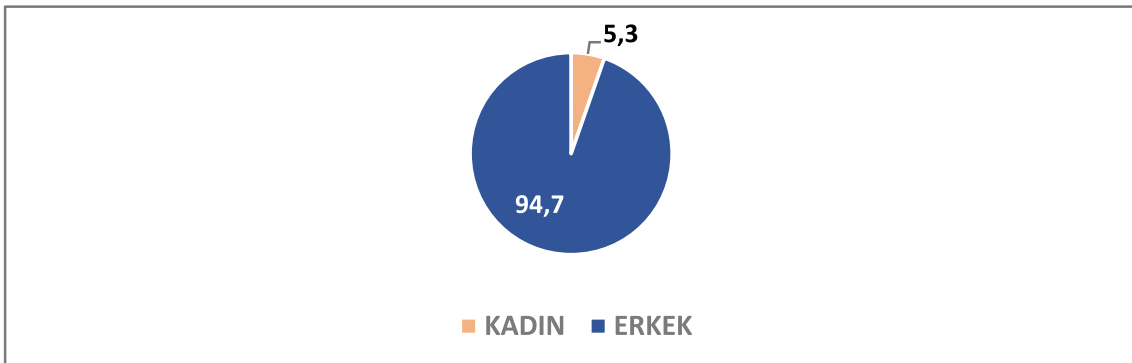
ARAŞTIRMANIN BULGULARI

DEMOGRAFI

Bu bölümde araştırma kapsamında görüşülen katılımcıların cinsiyet, yaş, eğitim, medeni durum, gelir gibi temel demografik bilgilerine yer verilmektedir.

Cinsiyet

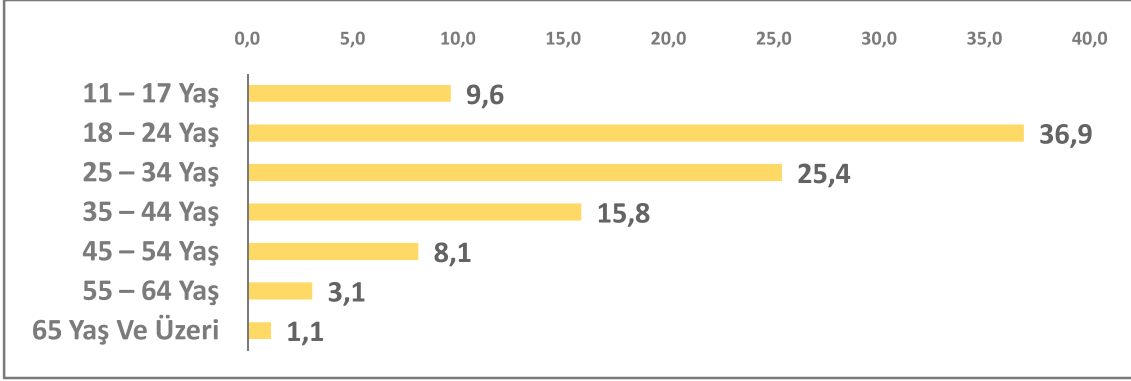
Katılımcıların %94,7'sinin erkeklerden oluştuğu, %5,3'ünün kadınlardan oluştuğu görülmüştür.

Şekil 1: Cinsiyet

Yaş

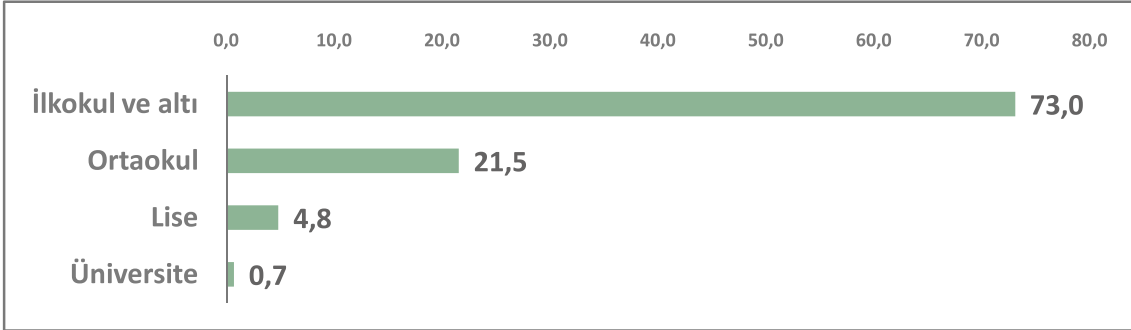
Katılımcıların %36,9'u 18-24 yaş arasında, %25,4'ü 25-34 yaş arasında, %15,8'i 35-44 yaş arasında, %9,6'sı 11-17 yaş arasında, %8,1'i 45-54 yaş arasında olduğunu belirtmiştir.

Şekil 2: Yaş

Eğitim Durumu

Katılımcıların eğitim durumuna bakıldığında; %73'ünün ilkökul ve altı eğitim seviyesine sahip olduğu görülmektedir. %21,5'i ortaokul, %4,8'i lise ve %0,7'si ise üniversite eğitimi aldığını belirtmiştir.

Şekil 3: Eğitim Durumu

İkamet Yeri

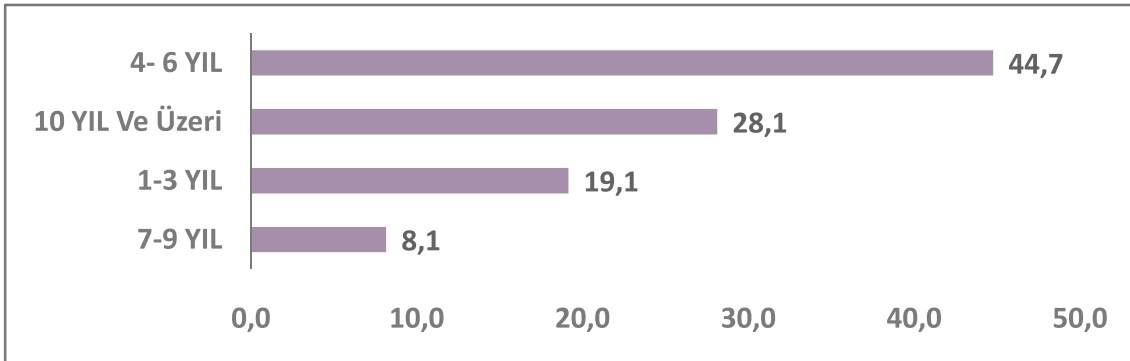
Katılımcıların ikamet ettikleri ile göre dağılımına bakıldığında ise %35,9'unun İstanbul'da, %9,9'unun Ankara'da ikamet ettiği görülmüştür. Bu illeri İzmir, Antalya ve Bursa izlemiştir.

Tablo1: İkamet Yeri

İL	YÜZDE
İstanbul	35.9
Tekirdağ	3.3
İzmir	8.6
Bursa	7.7
Ankara	9.9
Antalya	8.6
Kayseri	5.3
Samsun	6.1
Trabzon	2.5
Erzurum	1.2
Malatya	3.3
Gaziantep	5.2
Diyarbakır	2.4
TOPLAM	100.0

Kaç yıldır burada yaşıyorsunuz?

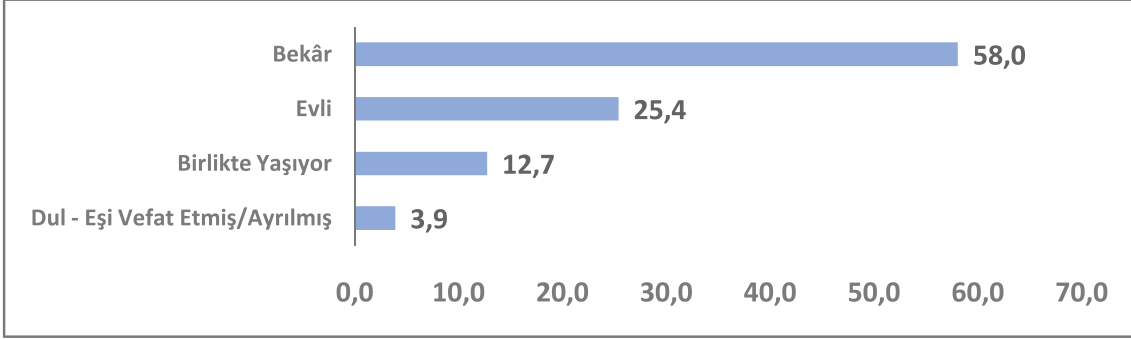
Katılımcıların %44,7'si 4-6 yıldır, %28,1'i 10 yıl ve daha uzun süredir mevcut ilde yaşadığını belirtmiştir. 3.000 TL ve altında gelire sahip olan katılımcıların yaşadıkları yerde ortalama yaşam sürelerinin 8 yıl olduğu görülmüştür.

Şekil 4: Kaç Yıldır Burada Yaşıyorsunuz?

Medeni Durum

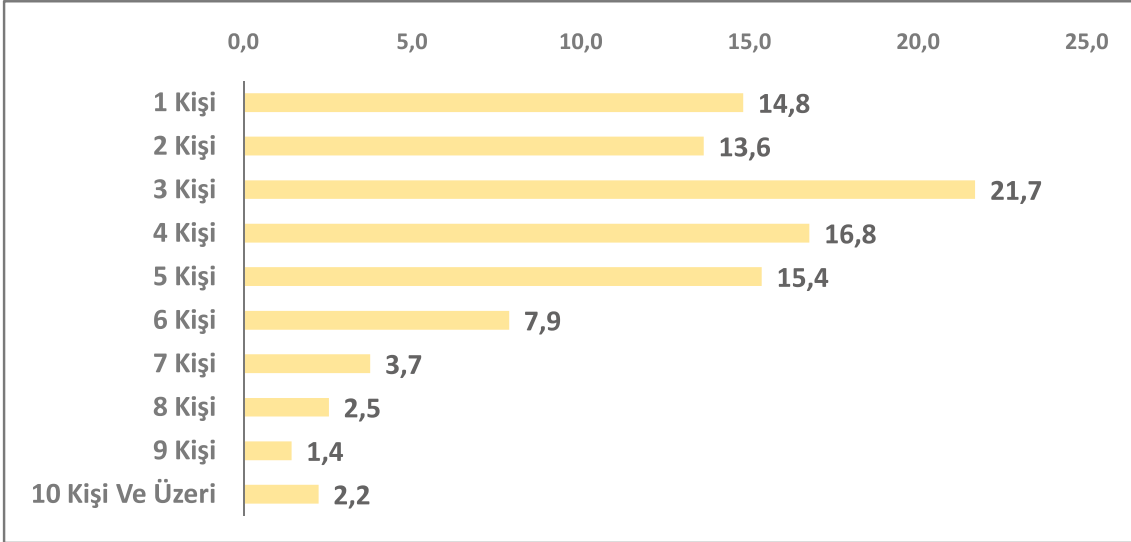
Katılımcıların %58'inin bekar, %25,4'ünün evli olduğu, %12,7'sinin birlikte yaşadığı, %3,9'unun ise boşanmış olduğu görülmüştür.

Şekil 5: Medeni Durum

Hanede Yaşayan Kişi Sayısı

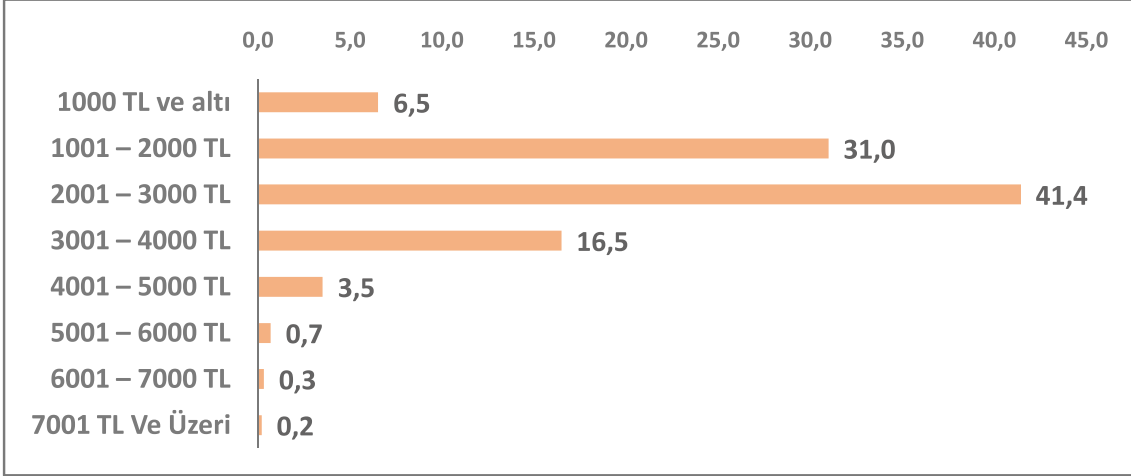
Katılımcıların %21,7'si 3 kişilik, %16,8'i 4 kişilik, %15,4'ü 5 kişilik, %14,8'i ise 1 kişilik hanelerde yaşadığını belirtmiştir.

Şekil 6: Hanede Yaşayan Kişi Sayısı

Aylık Toplam Gelir

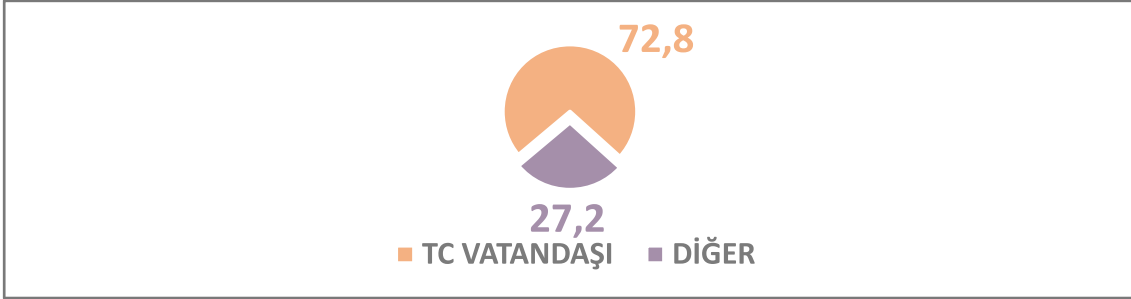
Katılımcıların %41,4'ü 2.001-3.000 TL, %31'i 1.001-2.000 TL, %16,5'i 3.001-4.000 TL arasında aylık geliri olduğunu belirtmiştir.

Şekil 7: Aylık Toplam Gelir

Etnik Köken

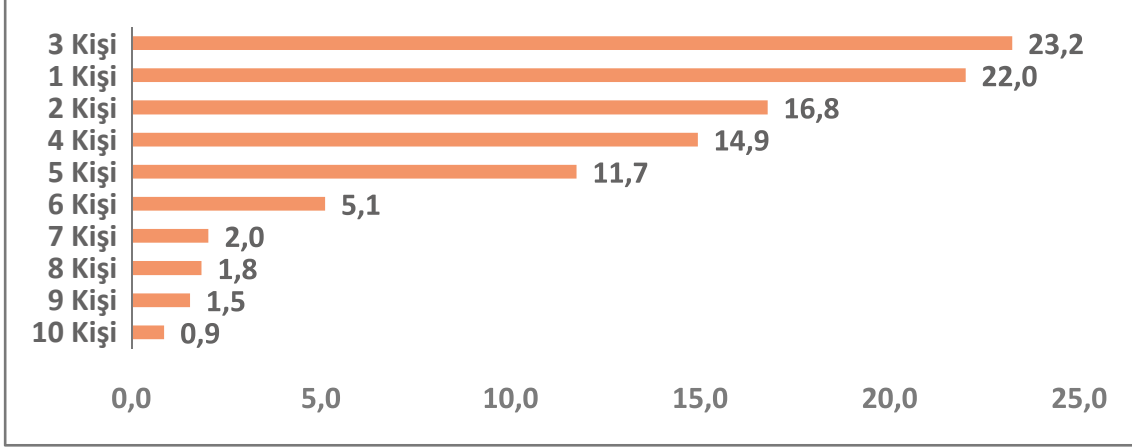
Katılımcıların etnik kökenlerine bakıldığında %72,8'inin T.C. vatandaşı olduğu görülmüştür. Katılımcıların doğum yerleri incelendiğinde %39,8'inin Suriye, %6,8'inin İzmir, %6,2'sinin Afganistan, %5,4'ünün ise Gaziantep doğumlu olduğu görülmüştür.

Şekil 8: Etnik Köken

Kimlerle Yaşamaktasınız?

Katılımcıların %23,2'si hanesinde 3, %22'si 1, %16,8'i ise 2 kişiye bakmakla yükümlü olduğunu belirtmiştir. Genel ortalamanın 3 kişi olduğu hesaplanmıştır.

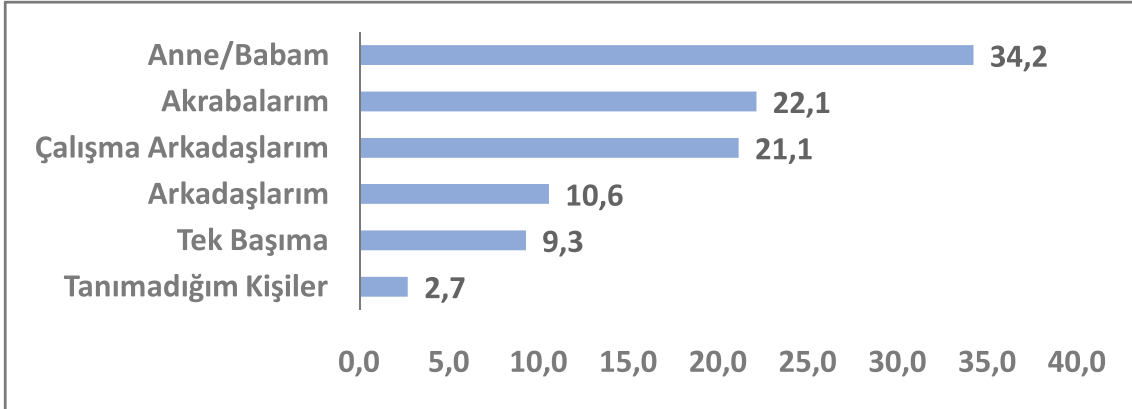

Şekil 9: Hanenizde Kaç Kişiye Bakmakla Yükümlüsünüz?

SOSYO-EKONOMİK GÖSTERGELER

Kimlerle Yaşamaktasınız?

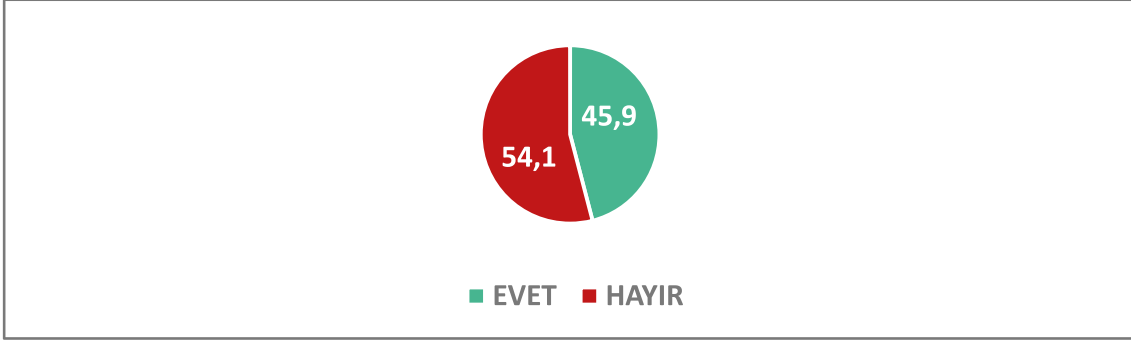
Katılımcıların %34,2'si annesi ve babasına, %22,1'i akrabalarına, %21,1'i ise çalışma arkadaşlarına bakmakla yükümlü olduğunu belirtmiştir.

Şekil 10: Kimlerle Yaşamaktasınız?

Ailenizde Sizden Başka Gelir Getiren Kişi Var Mı?

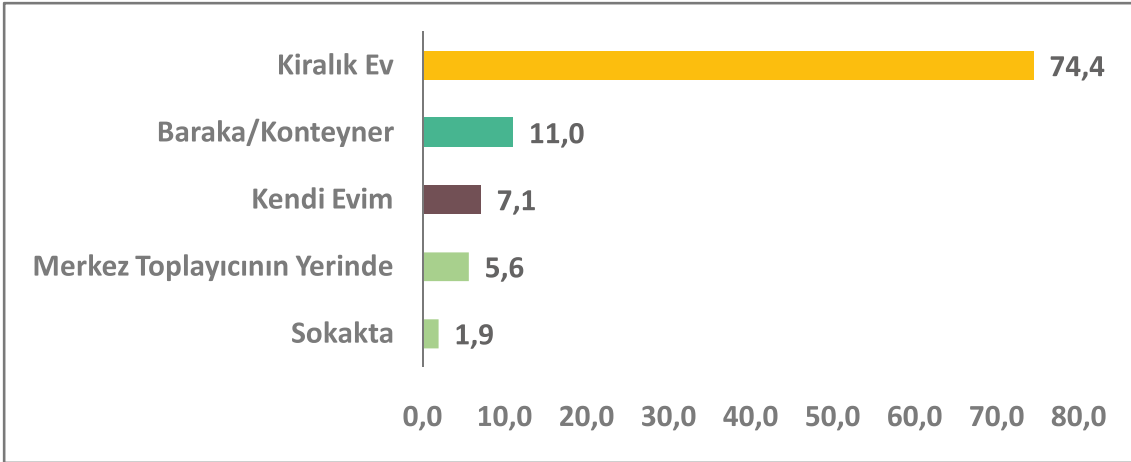
Katılımcıların %54,1'i ailesinde kendisinden başka gelir getiren kişi olmadığını belirtmiştir.

Şekil 11: Ailenizde Sizden Başka Gelir Getiren Kişi Var Mı?

Nerede Kalıyorsunuz? Yaşadığınız Konutun Tipi Nedir?

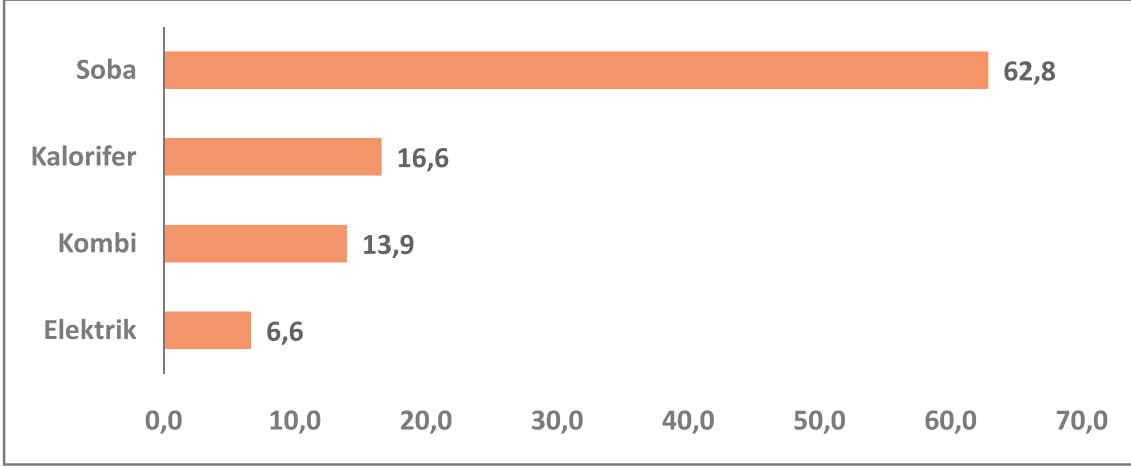
Katılımcıların %74,4'ü kiralık evde, %11'i baraka/konteynerde, %7,1'i kendi evinde yaşadığını belirtmiştir.

Şekil 12: Nerede Kalıyorsunuz? Yaşadığınız Konutun Tipi Nedir?

Oturduğunuz Evin Isınma Düzeni Nedir?

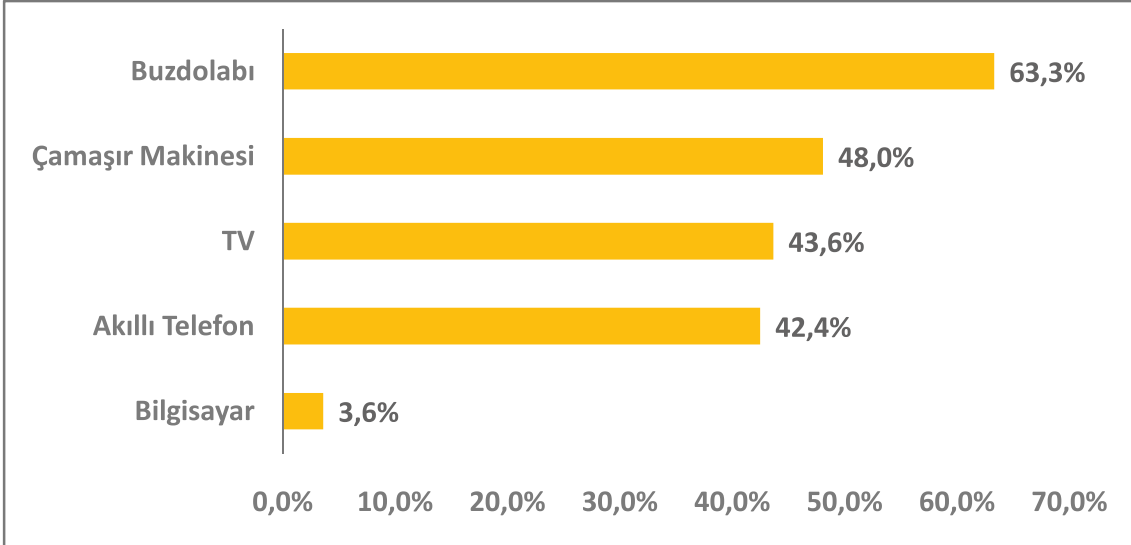
Katılımcıların %62,8'i evinin soba ile, %16,6'sı kalorifer, %13,9'u kombi ile ısındığını belirtmiştir.

Şekil 13: Oturduğunuz Evin Isınma Düzeni Nedir?

Bu Eşyalardan Hangilerine Sahipsiniz?

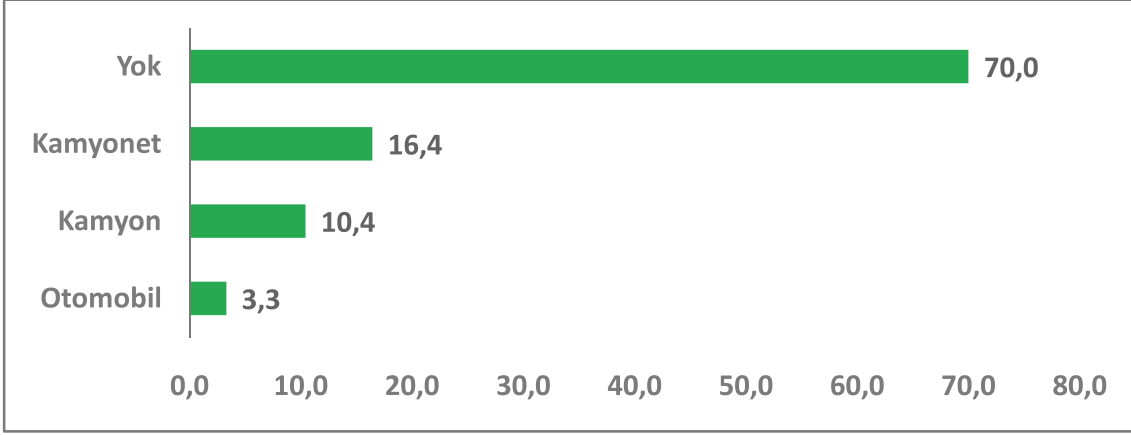
Katılımcıların %63,3'ü buzdolabı, %48'i çamaşır makinesi, %43,6'sı TV, %42,4'ü akıllı telefon, %3,6'sı ise bilgisayarı olduğunu belirtmiştir.

Şekil 14: Bu Eşyalardan Hangisine Sahipsiniz?

Kendinize Ait Aracınız Var Mı? Varsa Nedir?

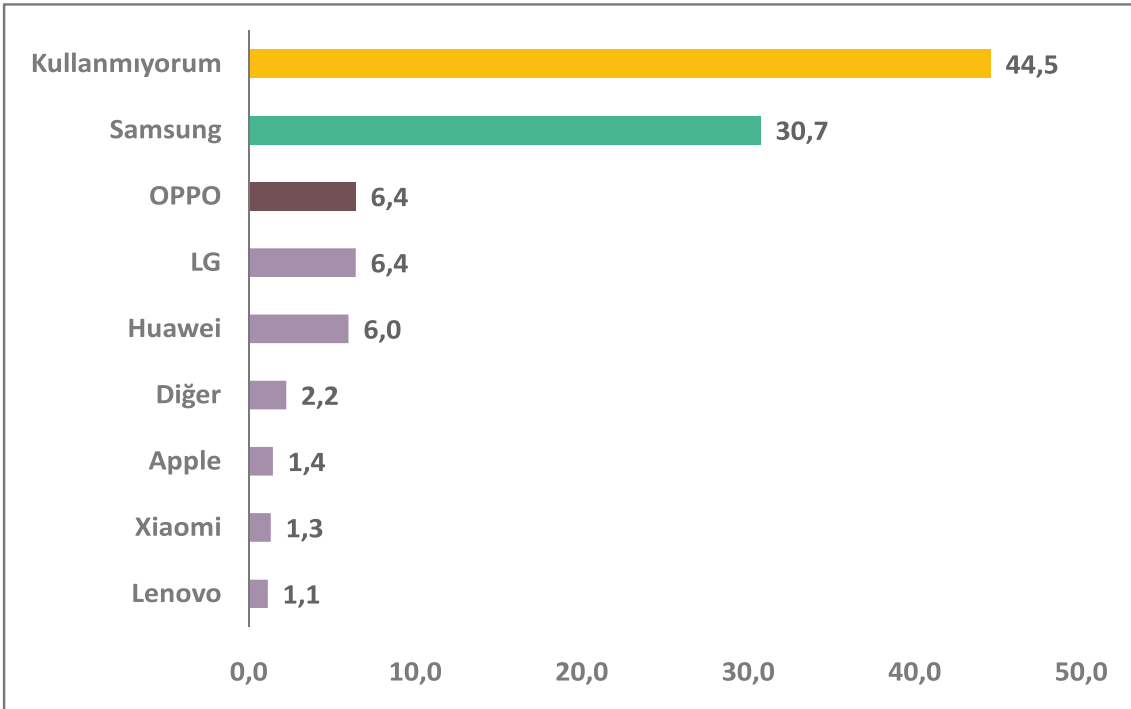
Katılımcıların %70'i kendisine ait aracı olmadığını, %16,4'ü kamyonet, %10,4'ü kamyon, %3,3'ü ise otomobil sahibi olduğunu belirtmiştir.

Şekil 15: Kendinize Ait Aracınız Var Mı? Varsa Nedir?

Akıllı Telefon Kullanıyor Musunuz? Evet ise, Telefon Modeliniz Nedir?

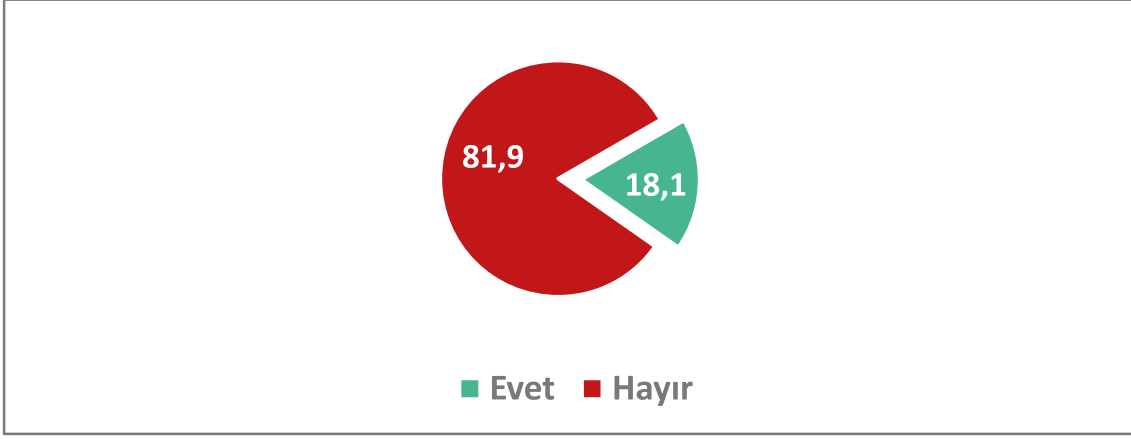
Katılımcıların %44,5'i akıllı telefon kullanmadığını, %30,7'si Samsung marka telefon kullandığını belirtmiştir. Bu markaları Oppo, LG ve Huawei'nin takip ettiği görülmüştür.

Şekil 16: Akıllı Telefon Kullanıyor Musunuz? Evet İse, Telefon Modeliniz Nedir?

Borcunuz Var Mı?

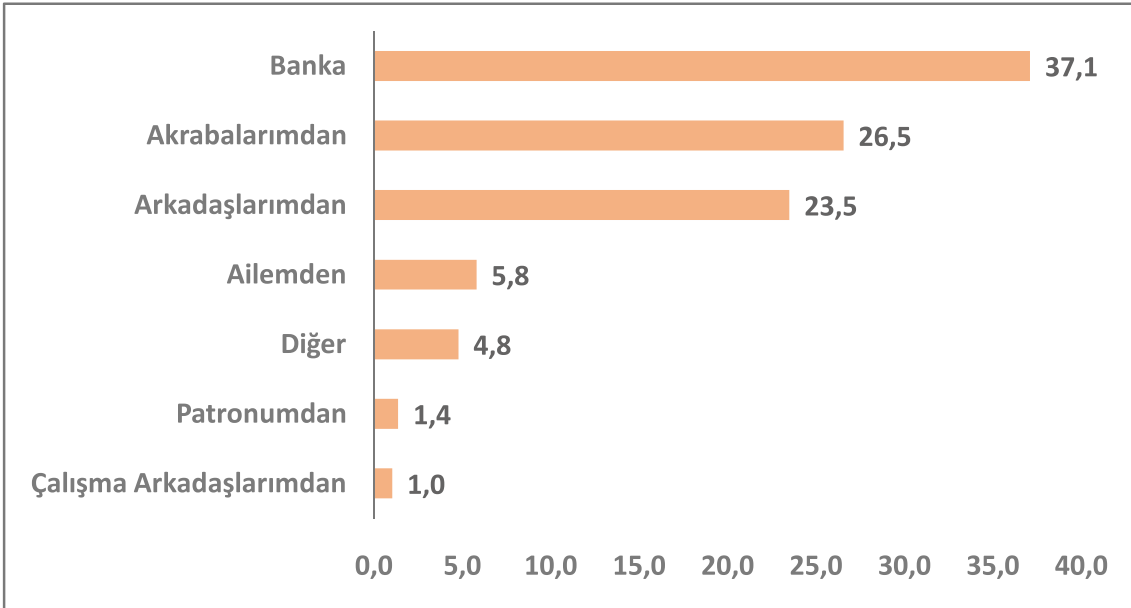
Katılımcıların %81,9'u borcu olmadığını belirtmiştir.

Şekil 17: Borcunuz Var Mı?

Borcunuz Varsa Nereden/Kimden Borç Aldınız?

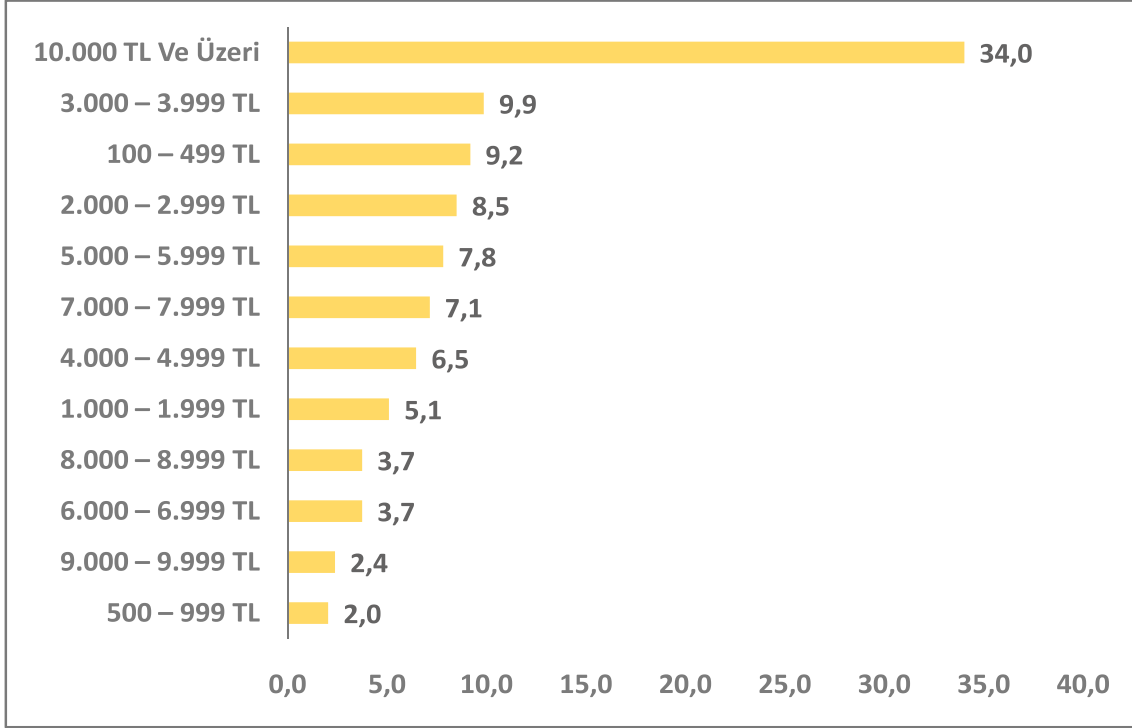
Borcu olduğunu belirten katılımcıların %37,1'i bankadan, %26,5'i akrabalarından, %23,5'i ise arkadaşlarından borç aldığını belirtmiştir.

Şekil 18: Borcunuz Varsa Nereden/Kimden Borç Aldınız?

Ne Kadar Borca Sahipsiniz?

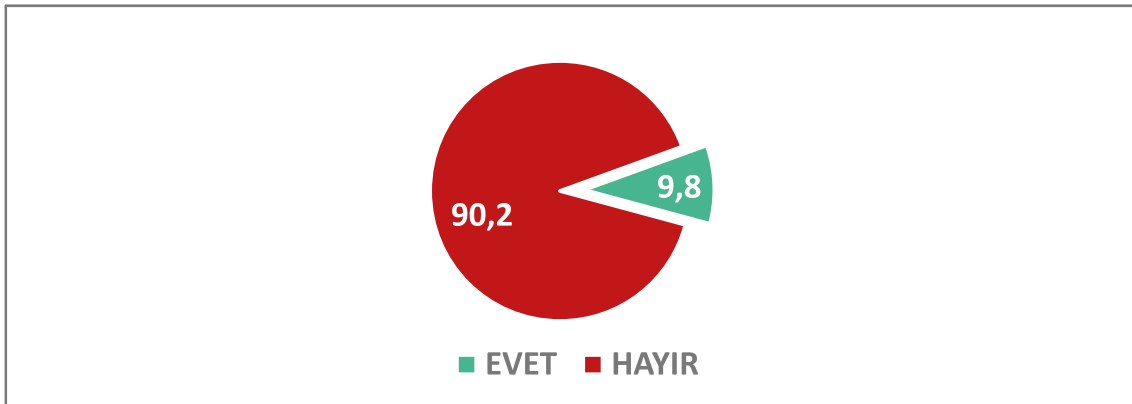
Borcu olduğunu belirten katılımcıların %34'ü 10.000 TL ve üzeri borcu olduğunu belirtmiştir.

Şekil 19: Ne Kadar Borca Sahipsiniz?

Sosyal Yardım Alıyor Musunuz?

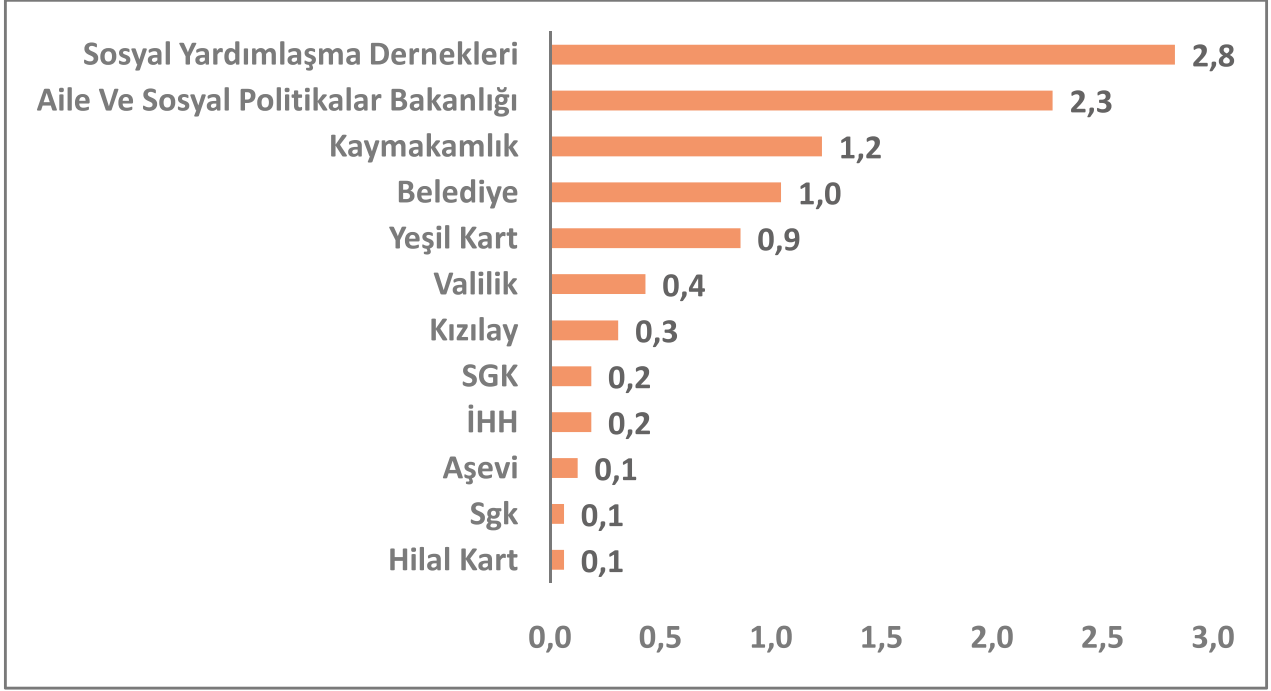
Katılımcıların %90,2'si sosyal yardım almadığını belirtmiştir.

Şekil 20: Sosyal Yardım Alıyor Musunuz?

Hangi Sosyal Kurumdan Yardım Alıyorsunuz?

Katılımcıların %2,8'i sosyal dayanışma derneklerinden, %2,3'ü ise Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'ndan yardım aldığını belirtmiştir.

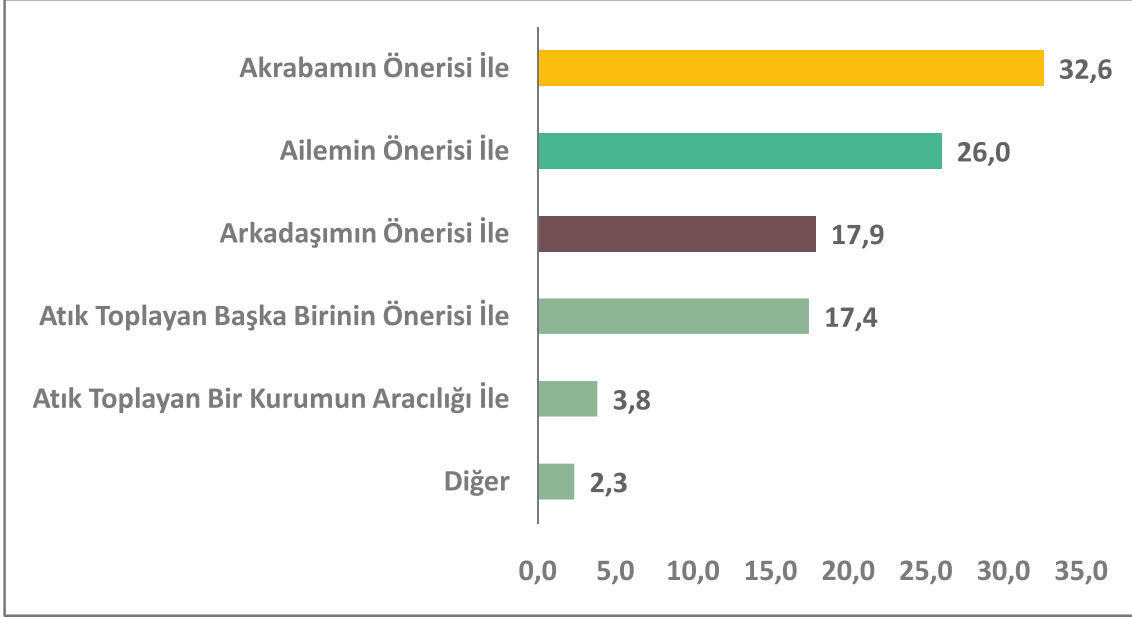

Şekil 21: Hangi Sosyal Kurumdan Yardım Alıyorsunuz?

ATIK TOPLAYICILIK İŞİ

Atık Toplama İŞine Nasıl Başladınız?

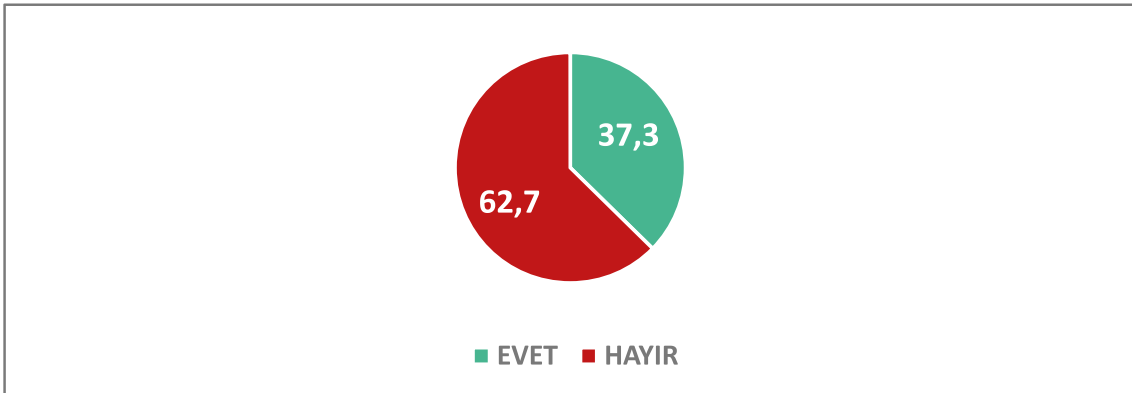
Katılımcıların %32,6'sı atık toplama işine akrabasının önerisi, %26'sı ailesinin önerisi, %17,9'u arkadaşlarının önerisi ile başladığını belirtmiştir.

Şekil 22: Atık Toplama İŞine Nasıl Başladınız?

Ailenizde Sizden Başka Sokak Toplayıcısı Var Mı?

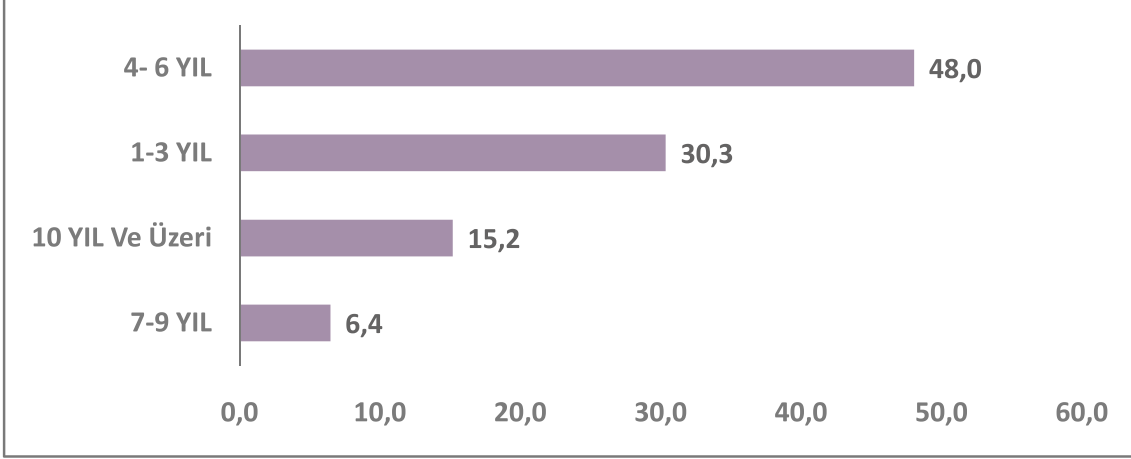
Katılımcıların %62,7'si ailesinde başka sokak toplayıcısı olmadığını belirtmiştir.

Şekil 23: Ailenizde Sizden Başka Sokak Toplayıcısı Var Mı?

Kaç Yıldır Sokak Toplayıcılığı İşi Yapıyorsunuz?

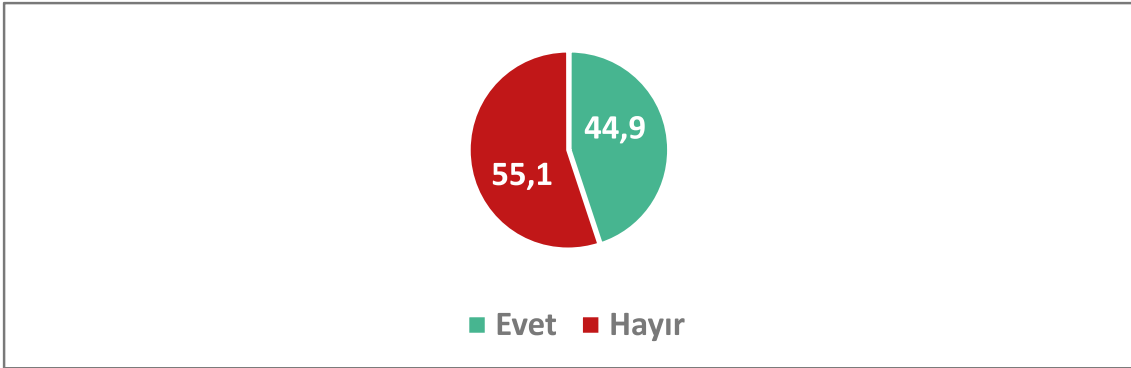
Katılımcıların %48'i 4-6 yıldır, %30,3'ü 1-3 yıldır sokak toplayıcılığı yaptığını belirtmiştir. 3.000 TL ve altında gelire sahip olduğunu belirten katılımcıların ortalama 5,5 yıldır bu işi yaptığını görülmüştür.

Şekil 24: Kaç Yıldır Sokak Toplayıcılığı İşi Yapıyorsunuz?

Sokak Toplayıcılığı Dışında Başka Bir İş Yaptınız Mı?

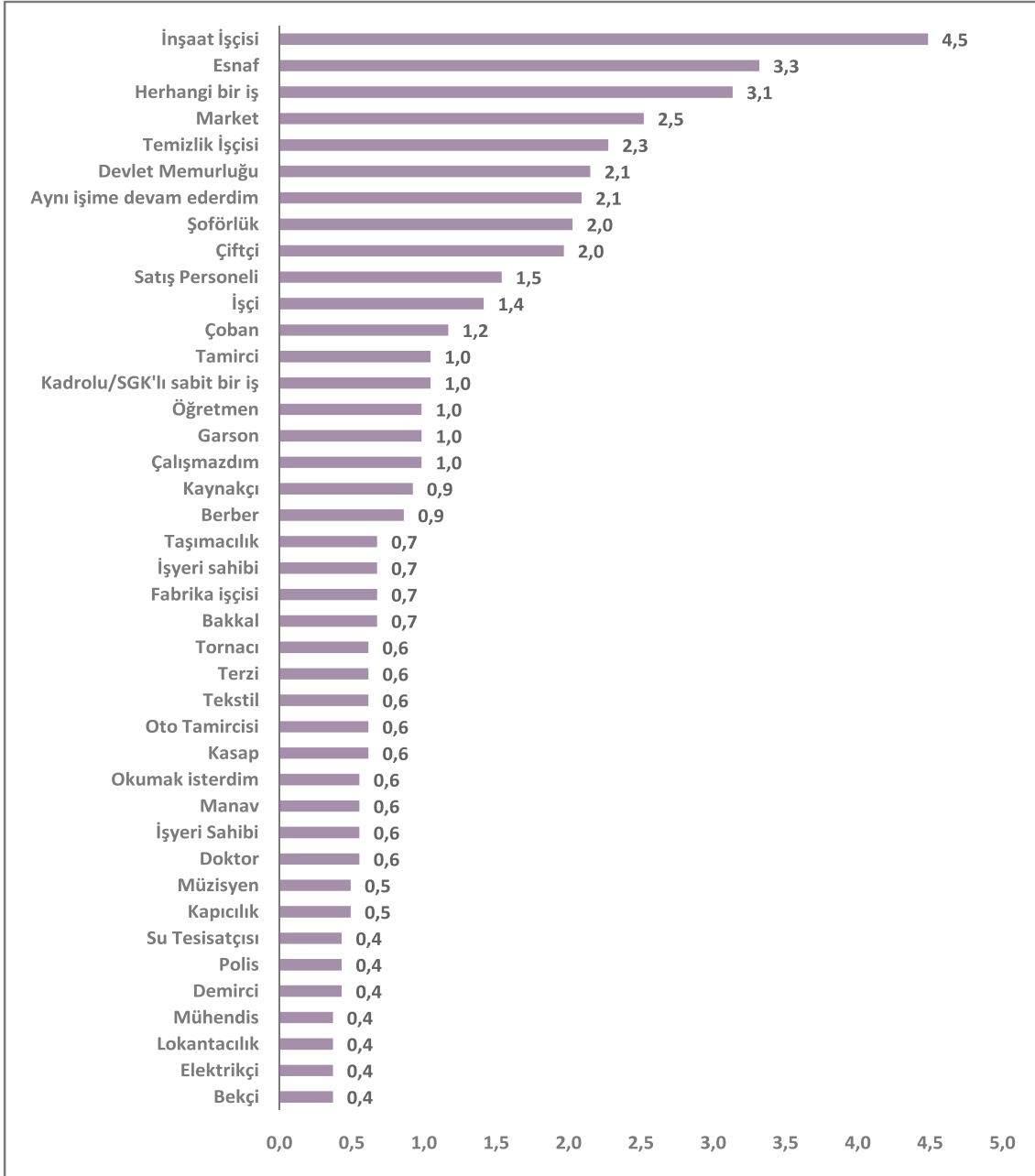
Katılımcıların %55,1'i sokak toplayıcılığı dışında başka bir iş yapmadığını belirtmiştir. Bu soruda, ilköğretim-ortaokul eğitim seviyesine sahip katılımcıların %66'sı, lise mezunlarının ise %48,7'si sokak toplayıcılığı dışında başka bir iş yapmadığını belirtmiştir.

Şekil 25: Sokak Toplayıcılığı Dışında Başka Bir İş Yaptınız Mı?

Başka İş Yapabilseydiniz Ne İş Yapardınız?

Katılımcılar “başka bir yapabilseydiniz ne iş yapardınız?” sorusuna en çok inşaat işçiliği ve esnaf yanıtını verirken, üçüncü sırada “herhangi bir iş” yanıtı verildi.

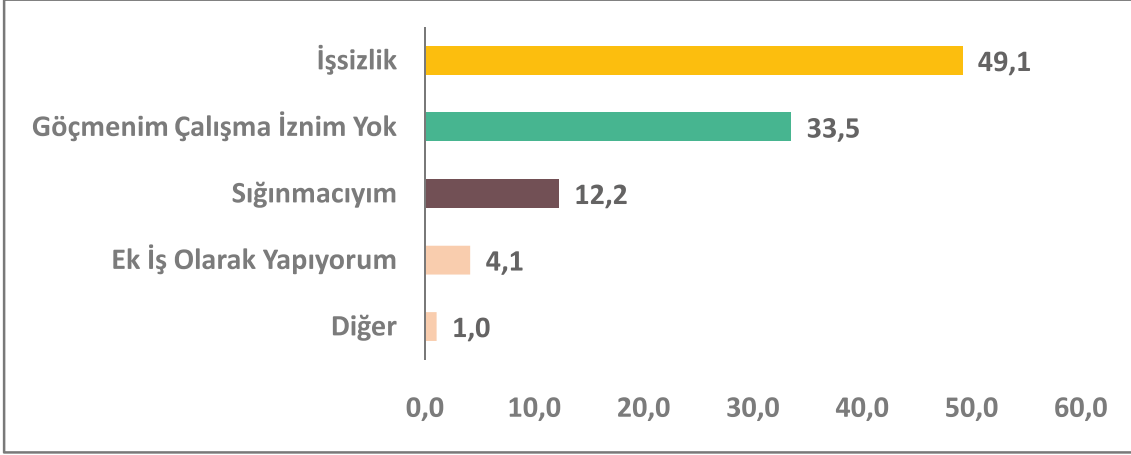
Şekil 26: Başka İş Yapabilseydiniz Ne İş Yapardınız?

*Fikrim yok/ Cevap yok: %44,3

%0,4'ün altındaki değerler grafikte gösterilmemiştir.

Atık Toplama İşini Tercih Etme Sebebiniz Nedir?

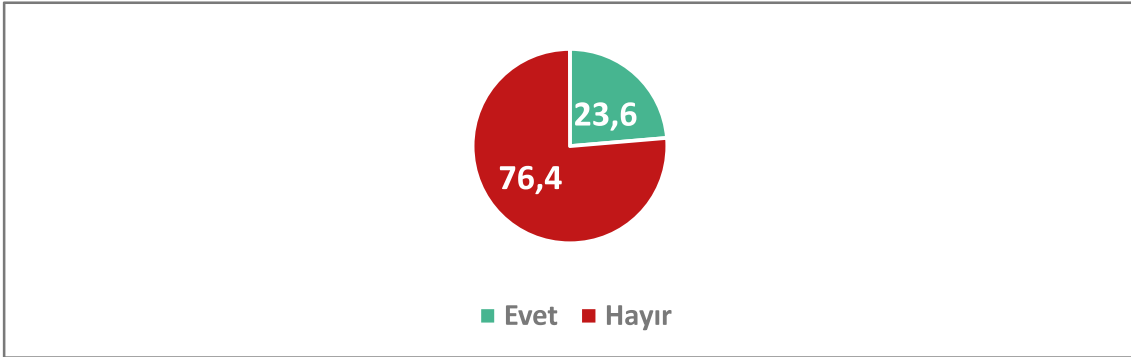
Katılımcıların %49,1'i atık toplama işini işsizlik, %33,5'i ise göçmen çalışma izni olmaması sebebiyle tercih ettiğini belirtmiştir.

Şekil 27: Atık Toplama İşini Tercih Etme Sebebiniz Nedir?

Şu An Yaptığınız Başka Bir İş Var Mı?

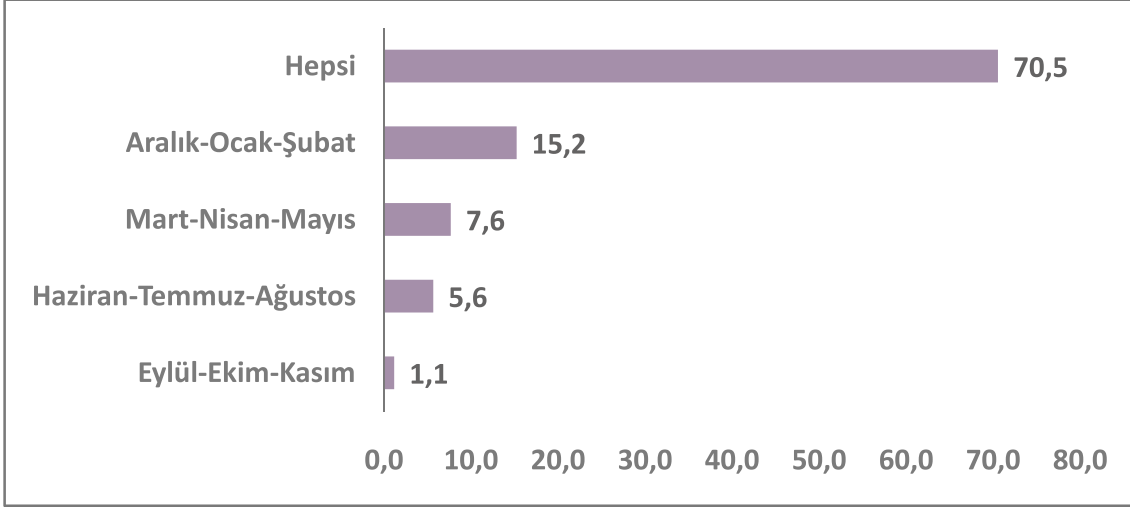
Katılımcıların %76,4'ü şu an yaptığı başka bir iş olmadığını belirtmiştir. 18-24 yaş grubunda başka bir işi olduğunu belirtenlerin oranının %37,2 olduğu görülmüştür.

Şekil 28: Şu An Yaptığınız Başka Bir İş Var Mı?

Yılın Hangi Aylarında Çalışıyorsunuz?

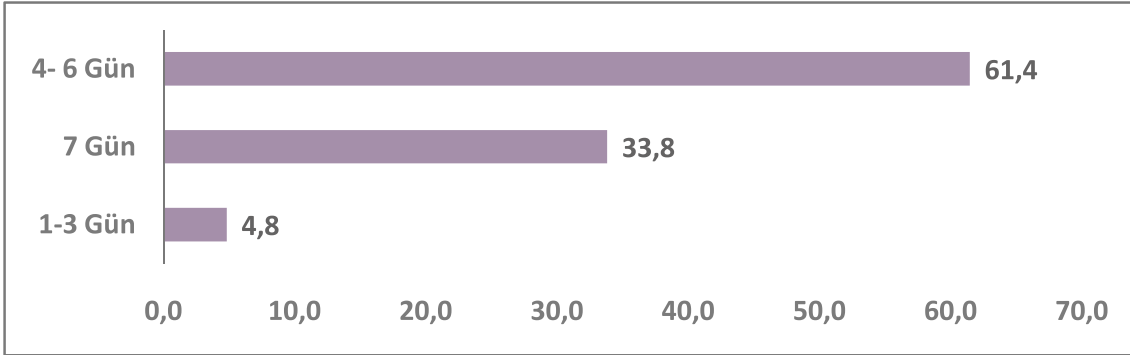
Katılımcıların %70,5'i yılın 12 ayı çalıştığını belirtmiştir. Bunu %15,2 ile kış ayları takip etmiştir.

Şekil 29: Yılın Hangi Aylarında Çalışıyorsunuz?

Haftanın Kaç Günü Atık Toplamaya Çıkıyorsunuz?

Katılımcıların %61,4'ü haftanın 4-6 günü atık toplama işine çıktığını belirtmiştir. Genel ortalamanın 6 gün olduğu görülürken, eğitim ve cinsiyete göre farklılık olmadığı gözlemlenmiştir. Yaş ve eğitim düzeyi arttıkça tüm günlerde çalıştığını söyleyen katılımcıların oranında artış görülmüştür.

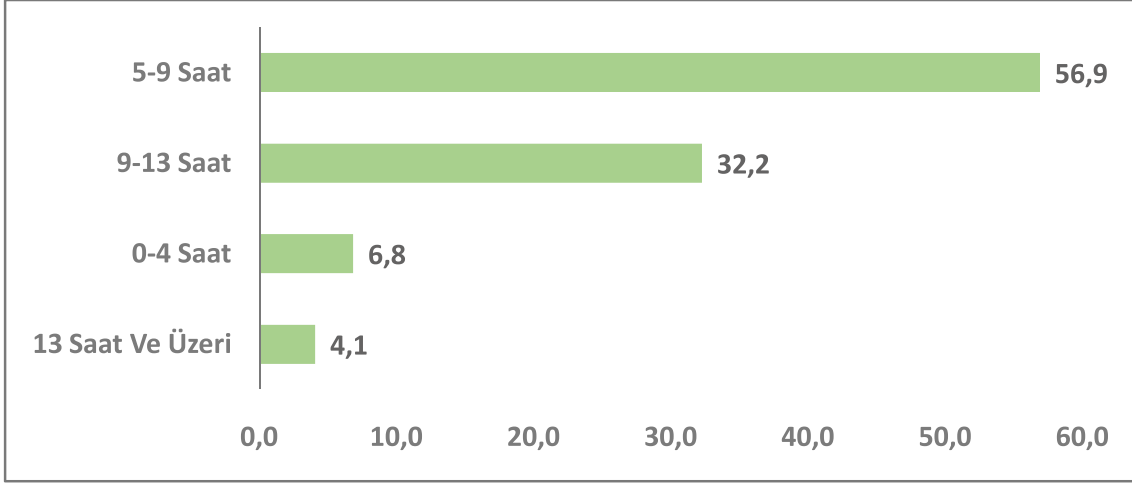
Şekil 30: Haftanın Kaç Günü Atık Toplamaya Çıkıyorsunuz?

Toplama Yapılan Alanın Eve Uzaklığı

Katılımcıların atık topladıkları alanın evlerine uzaklığına bakıldığında, yürüyerek yaklaşık 77 dakika, araçla ise 25,5 dakika sürdüğü hesaplanmıştır.

Günde Kaç Saat Çalışıyorsunuz?

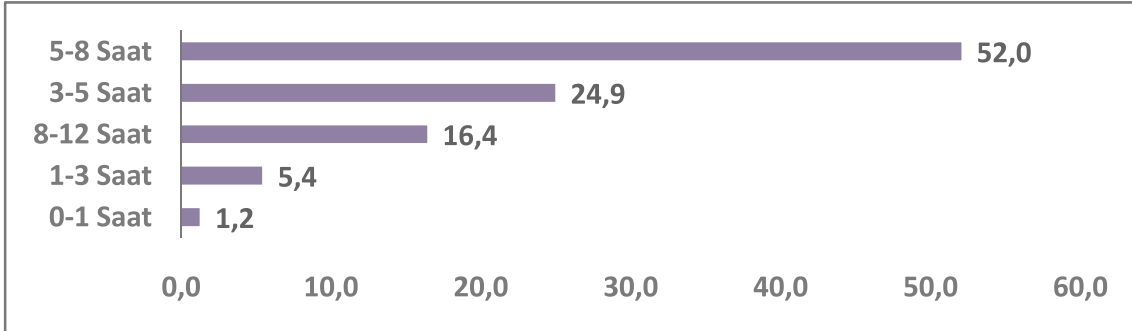
Katılımcıların %56,9'u günde 5-9 saat, %32,2'si ise 9-13 saat çalıştığını belirtmiştir. Genel ortalamasının 8 saat olduğu görülürken, 35-44 yaş arası katılımcıların günlük ortalama çalışma saatlerinin 9,4 olduğu hesaplanmıştır.

Şekil 31: Günde Kaç Saat Çalışıyorsunuz?

Günde Kaç Saat Yürüyorsunuz?

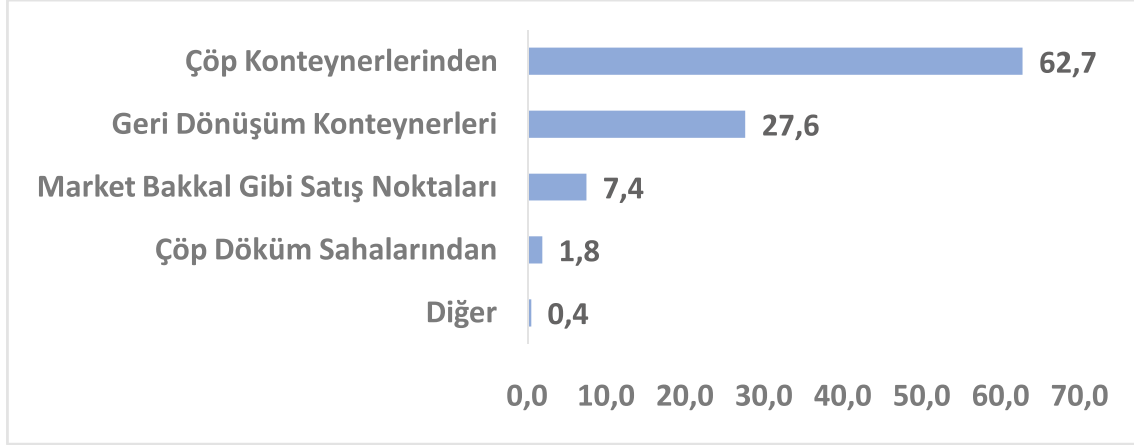
Katılımcıların %52'si günde 5-8 saat, %24,9'u 3-5 saat yürüdüğünü belirtmiştir. Katılımcıların genel ortalamasının 7 saat olduğu görülürken, 35-44 yaş arası katılımcıların ortalama 7,3 saat yürüdüğü görülmüştür. 44 yaş itibariyle, yaş arttıkça günlük yürünen saat sayısında azalma olduğu gözlemlenmiştir.

Şekil 32: Günde Kaç Saat Yürüyorsunuz?

Atıkları Nereden Topluyorsunuz?

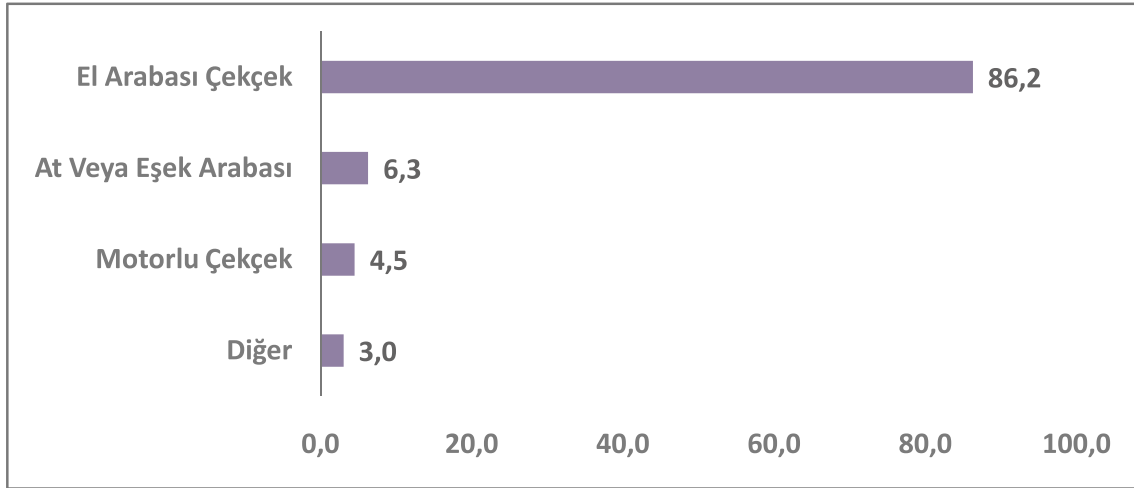
Katılımcıların %62,7'si topladığı atıkları çöp konteynerlarından, %27,6'sı ise geri dönüşüm konteynerlarından topladığını belirtmiştir.

Şekil 33: Atıkları Nereden Topluyorsunuz?

Hangi Tür Toplama Aracı Kullanıyorsunuz?

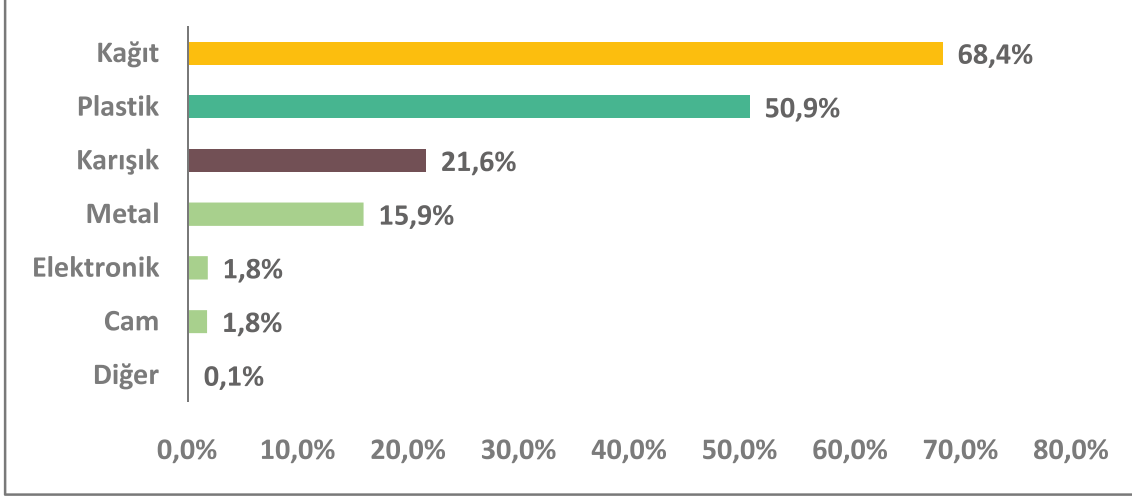
Katılımcıların %86,2'si atık toplama işini el arabası çekçeklerle yaptığını belirtmiştir.

Şekil 34: Hangi Tür Toplama Aracı Kullanıyorsunuz?

Topladığınız Atığın Türü Nedir?

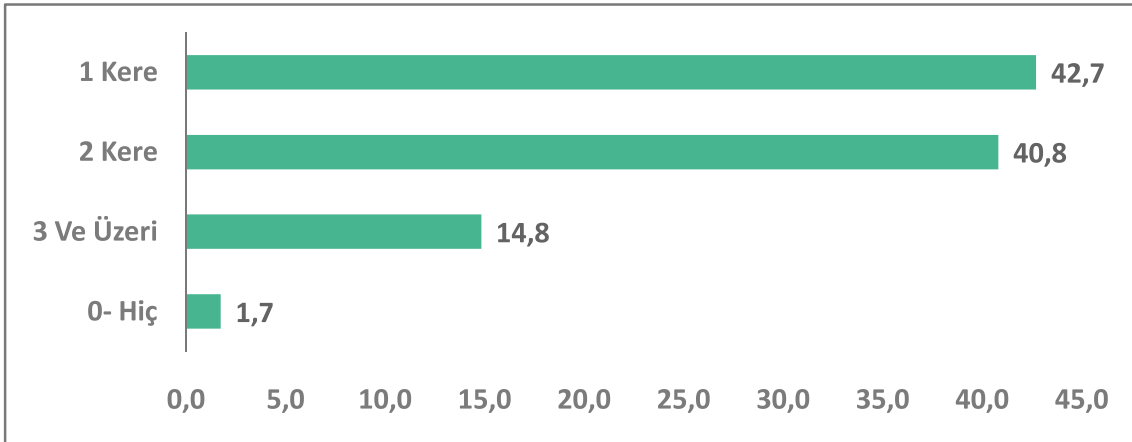
Katılımcıların topladıkları atık türlerine bakıldığında ilk iki sırada kâğıt ve plastiğin geldiği görülmüştür. Kâğıt toplama oranının %68,4 olduğu görülürken, plastik toplama oranının %50,9 olduğu, en az ise elektronik ve cam atıkların toplandığı görülmüştür.

Şekil 35: Topladığımız Atığın Türü Nedir?

Atık Toplama Aracını Günde Kaç Kere Doldurabiliyorsunuz?

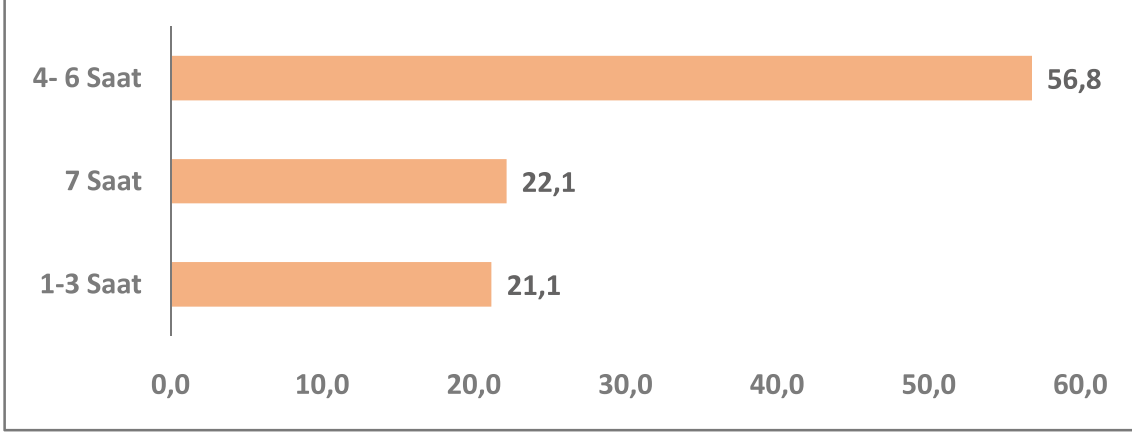
Katılımcıların %42,7'si atık toplama aracını günde 1 kere doldurabildiğini ifade ederken, %40,8'i 2 kere doldurabildiğini belirtmiştir. Katılımcıların genel ortalamasının günde 2 olduğu görülürken, yaş arttıkça günlük ortalama araç doldurma oranında azalma gözlemlenmiştir.

Şekil 36: Atık Toplama Aracını Günde Kaç Kere Doldurabiliyorsunuz?

Kâğıt Toplama Arabasını Ortalama Kaç Saatte Dolduruyorsunuz?

Katılımcıların %56,8'i kâğıt toplama arabasını ortalama 4-6 saatte doldurduğunu belirtmiştir. Katılımcıların genel ortalamasına bakıldığında ortalama 5 saatte doldurdukları görülürken, yaş ve eğitim düzeyine göre bu soruda farklılık gözlemlenmemiştir.

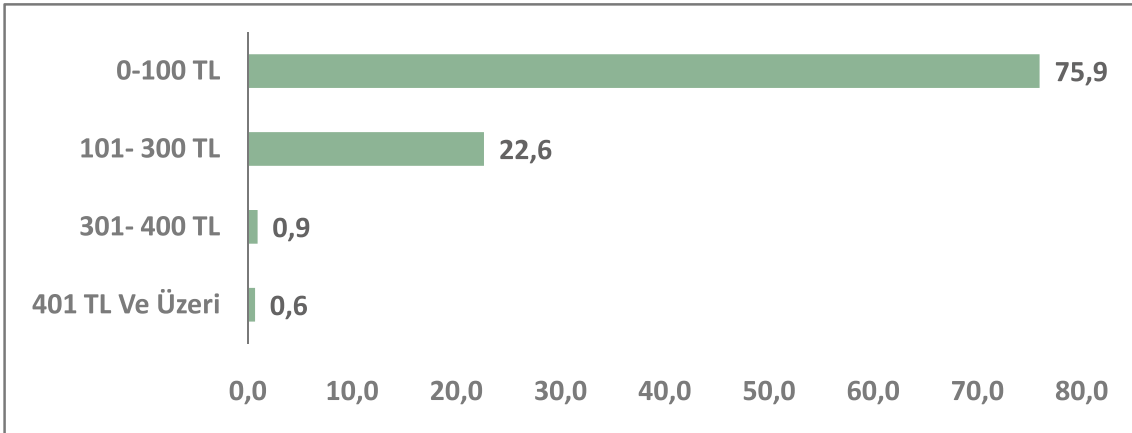

Şekil 37: Kâğıt Toplama Arabasını Ortalama Kaç Saatte Dolduruyorsunuz?

SOKAK TOPLAYICILIĞININ EKONOMİK BOYUTU

1 Kâğıt Toplama Arabasındaki Malzeme İçin Ortalama Kaç Para Alıyorsunuz?

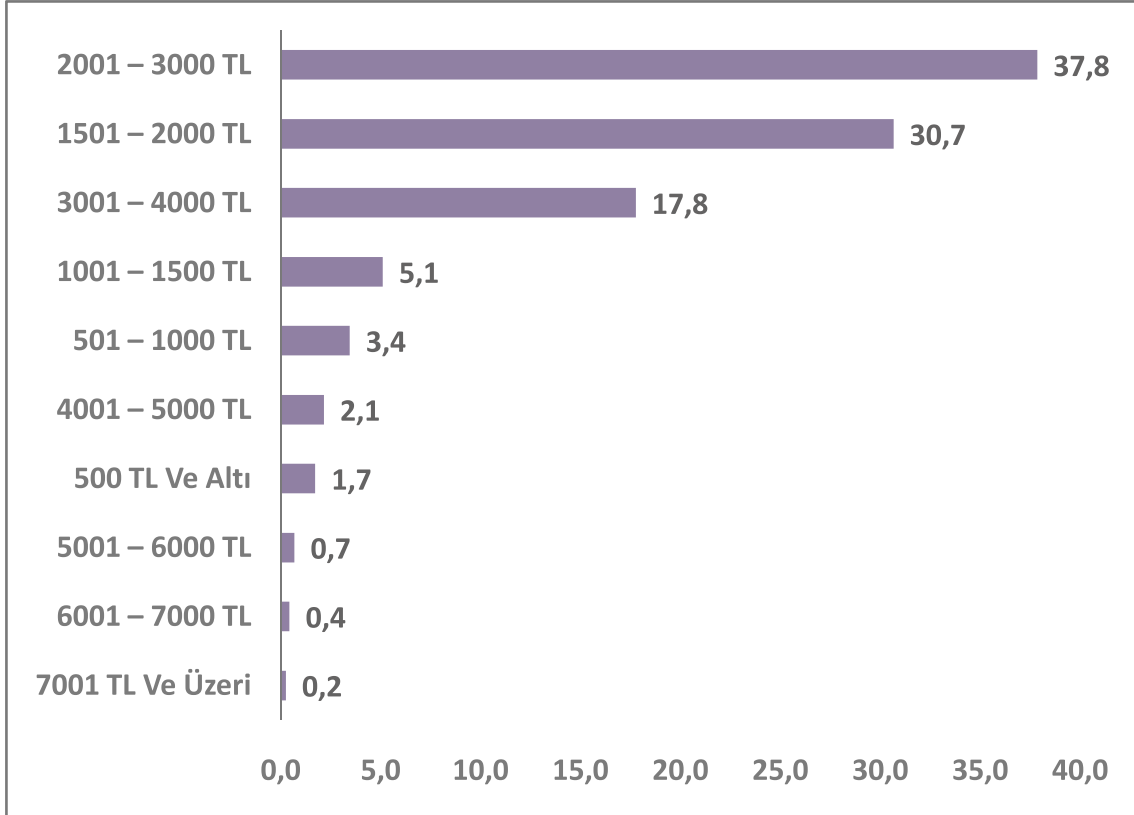
Katılımcıların %75,9'u 1 kâğıt toplama arabasındaki malzeme için 0-100 TL arası para aldığını belirtirken, %22,6'sı 101-300 TL arası para aldığını belirtmiştir. Katılımcıların genel ortalamasınının 96 TL olduğu görülürken, eğitim düzeyi arttıkça alınan paranın arttığı sonucuna ulaşılmıştır.

Şekil 38: 1 Kâğıt Toplama Arabasındaki Malzeme İçin Ortalama Kaç Para Alıyorsunuz?

Bu İşten Ayda Ortalama Ne Kadar Kazanıyorsunuz?

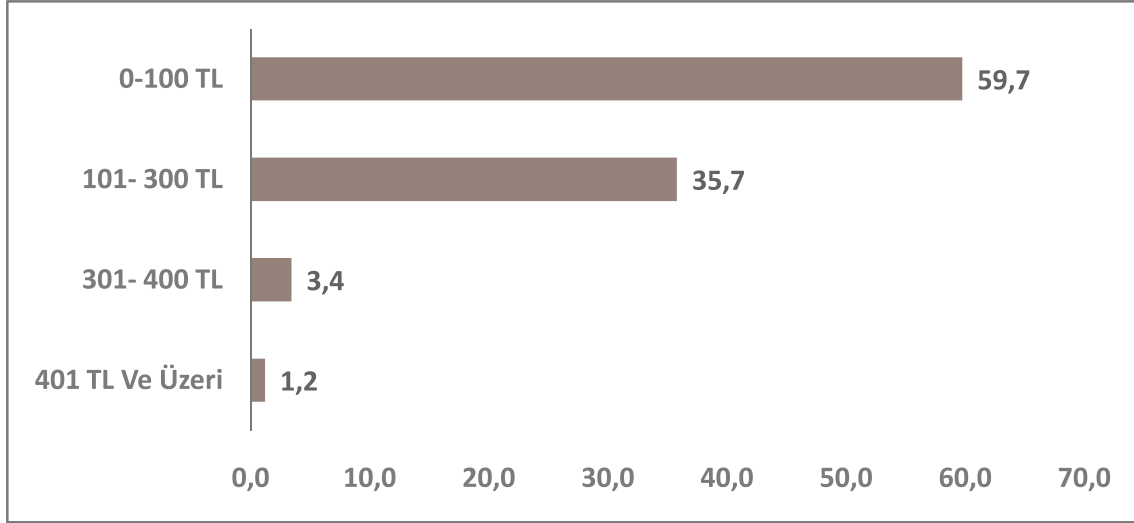
Katılımcıların %37,8'i ayda ortalama 2.001-3.000 TL kazandığını belirtirken, %30,7'si 1.501-2.000 TL arası kazandığını belirtmiştir. Katılımcıların %17,8'i ise 3.001-4.000 TL arası kazandığını belirtmiştir.

Şekil 39: Bu İşten Ayda Ortalama Ne Kadar Kazanıyorsunuz?

Günlük Ortalama Ne Kadar Kazanıyorsunuz?

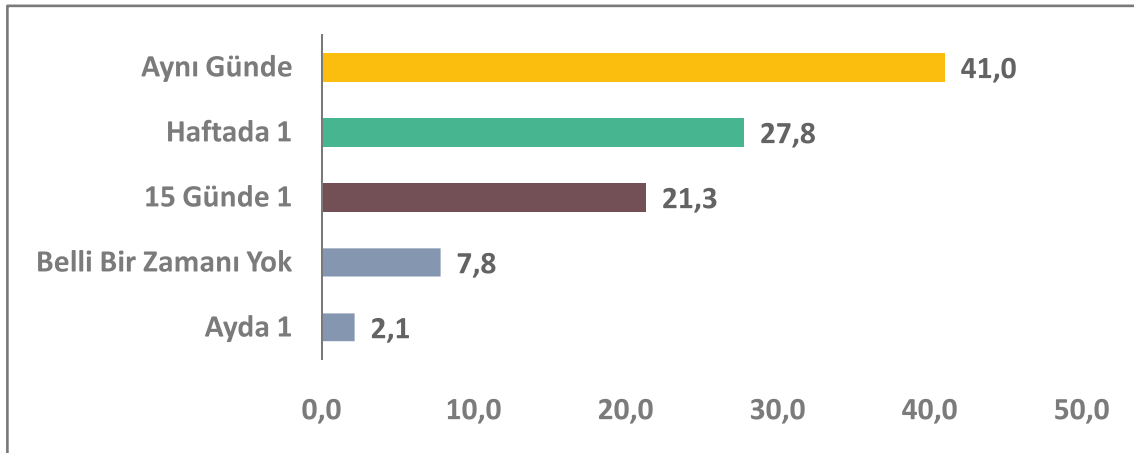
Katılımcıların %59,7'si günde 0-100 TL, %35,7'si 101-300 TL arasında kazandığını belirtmiştir. Katılımcıların günlük ortalama kazançlarının 134 TL olduğu görülürken, yaşa göre incelendiğinde 18-24 yaş grubunun ortalama 159 TL kazandığı görülmüştür.

Şekil 40: Günlük Ortalama Ne Kadar Kazanıyorsunuz?

Topladığınız Atığın Karşılığını Kaç Günde Bir Alıyorsunuz?

Katılımcıların %41'i topladığı atığın karşılığını topladığı gün aldığını belirtirken, %27,8'i haftada bir aldığını belirtti.

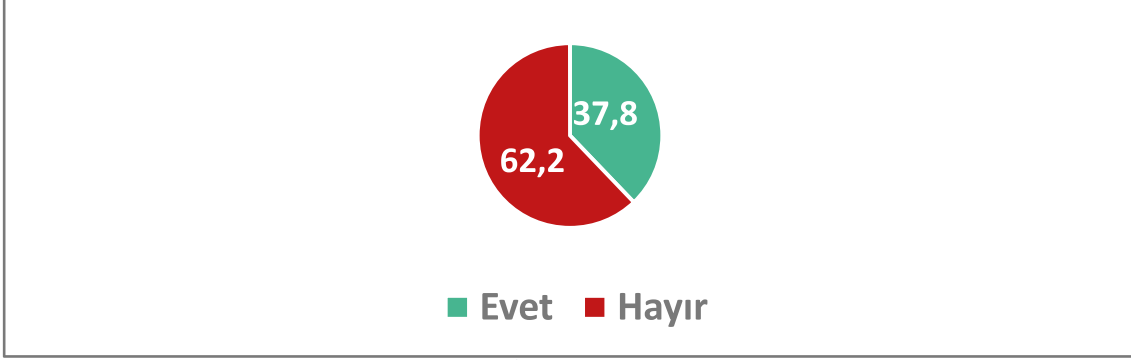

Şekil 41: Topladığınız Atığın Karşılığını Kaç Günde Bir Alıyorsunuz?

SOKAK TOPLAYICILIĞININ SOSYAL VE SAĞLIK BOYUTU

Yaptığınız İşten Dolayı Takdir Ediliyor Musunuz?

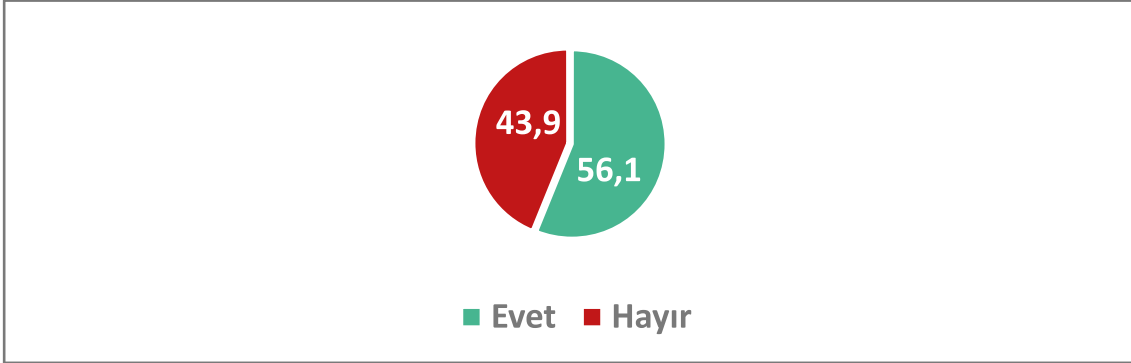
Katılımcıların %37,8'i yaptığı işten dolayı takdir edildiğini belirtirken, %62,2'si takdir edilmediğini belirtmiştir. Yaşa göre bakıldığında 25-34 yaş arası katılımcıların %69,5'i takdir edilmediğini belirtmiştir.

Şekil 42: Yaptığınız İşten Dolayı Takdir Ediliyor Musunuz?

Yaptığınız İşten Dolayı Olumsuz Karşılıyor Musunuz?

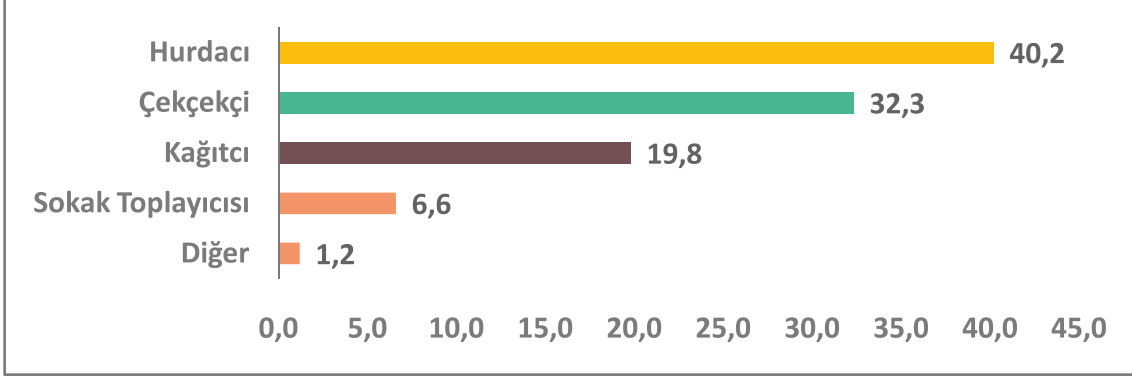
Katılımcıların %56,1'i yaptığı işten dolayı olumsuz karşılandığını belirtmiştir. Eğitim düzeyi arttıkça olumsuz karşılandığını belirtenlerin oranında artış görülürken, yaşa göre bakıldığında en yüksek oranın 55-64 yaş arası grupta olduğu görülmüştür.

Şekil 43: Yaptığınız İşten Dolayı Olumsuz Karşılıyor Musunuz?

Size Daha Çok Hangi Şekilde Sesleniyorlar?

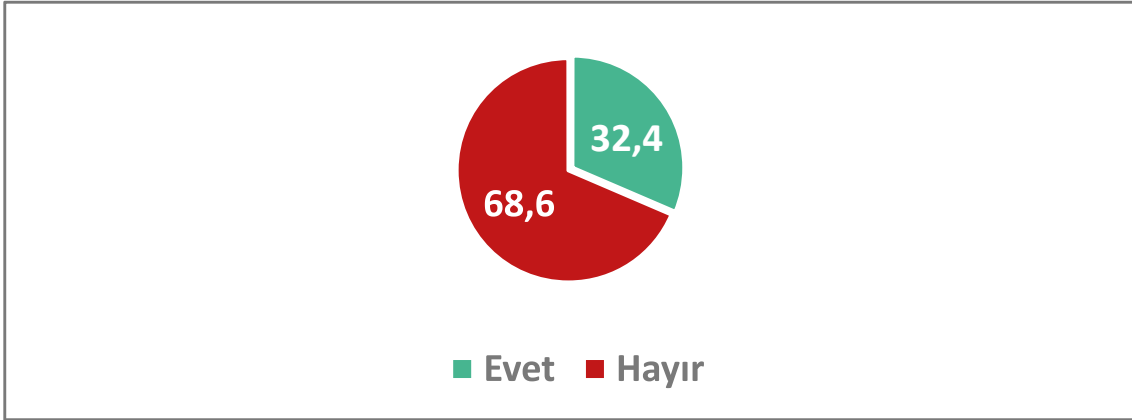
Katılımcıların %40,2'si kendilerine "hurdacı", %32,3'ü "çekçekçi" diye seslenildiğini belirtmiştir. "Hurdacı" ve "çekçekçi" ifadelerini "kağıtçı" ve "sokak toplayıcısı"nın takip ettiği görülmüştür.

Şekil 44: Size Daha Çok Hangi Şekilde Sesleniyorlar?

Sağlık Hizmetlerinden Yararlanabiliyor Musunuz?

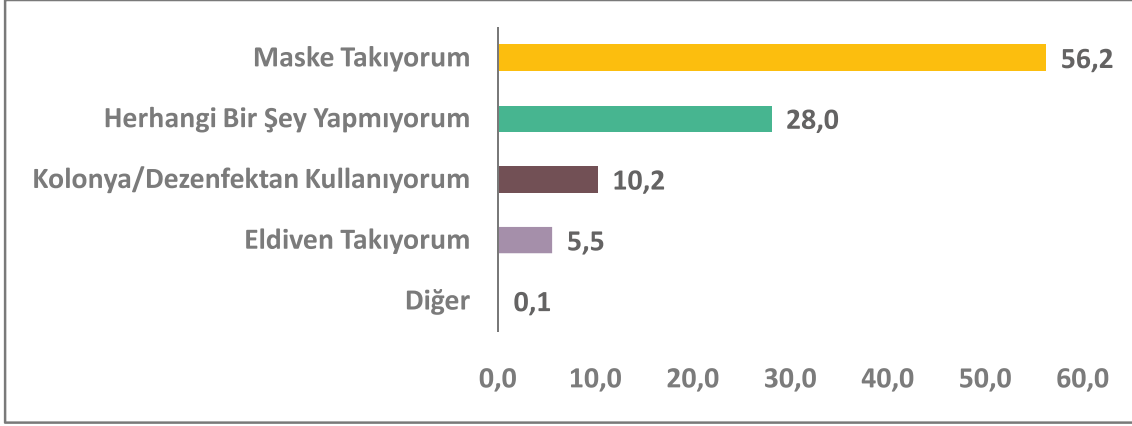
Katılımcıların %68,6'sı sağlık hizmetlerinden yararlanamadığını belirtmiştir. İlköğretim ve ortaöğretim düzeyinde eğitim seviyesine sahip katılımcıların %72'si, yaşa göre bakıldığında ise 18-24 yaş arasında olan katılımcıların %79,2'si sağlık hizmetlerinden yararlanamadığını belirtmiştir.

Şekil 45: Sağlık Hizmetlerinden Yararlanabiliyor Musunuz?

COVID Ya Da Diğer Hastalıklara Karşı Nasıl Korunuyorsunuz?

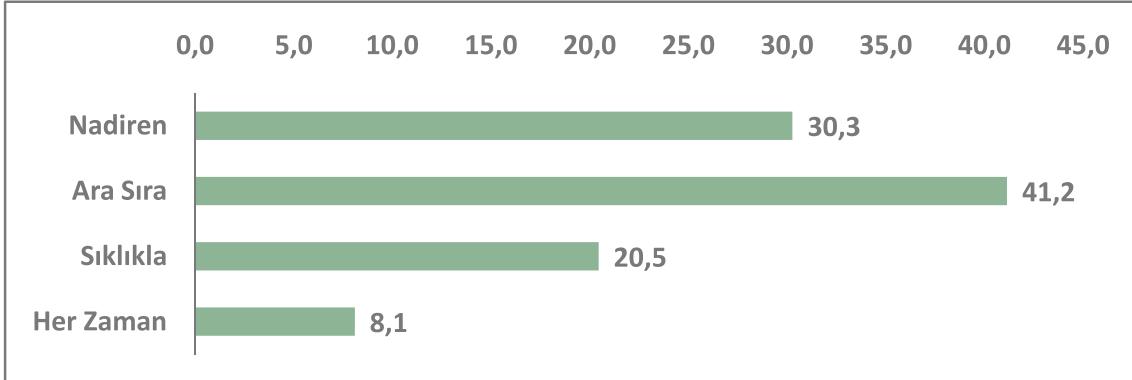
Katılımcıların %56,2'si COVID-19 ya da diğer hastalıklara karşı maske takarak korunduğunu belirtirken, %28'i herhangi bir önlem almadığını belirtmiştir.

Şekil 46: COVID Ya Da Diğer Hastalıklara Karşı Nasıl Korunuyorsunuz?

Yaptığınız İş Sebebiyle Hasta Oluyor Musunuz?

Katılımcıların %41,2'si yaptığı iş sebebiyle hasta olduğunu belirtirken, %30,3'ü nadiren hastalandığını, %20,5'i iş sebebiyle sıklıkla hasta olduğunu belirtmiştir. 18-24 yaş arası katılımcılarda bu oranın %24,3, ilkokul ve altı eğitim seviyesine sahip katılımcılarda ise %23 olduğu görülmüştür.

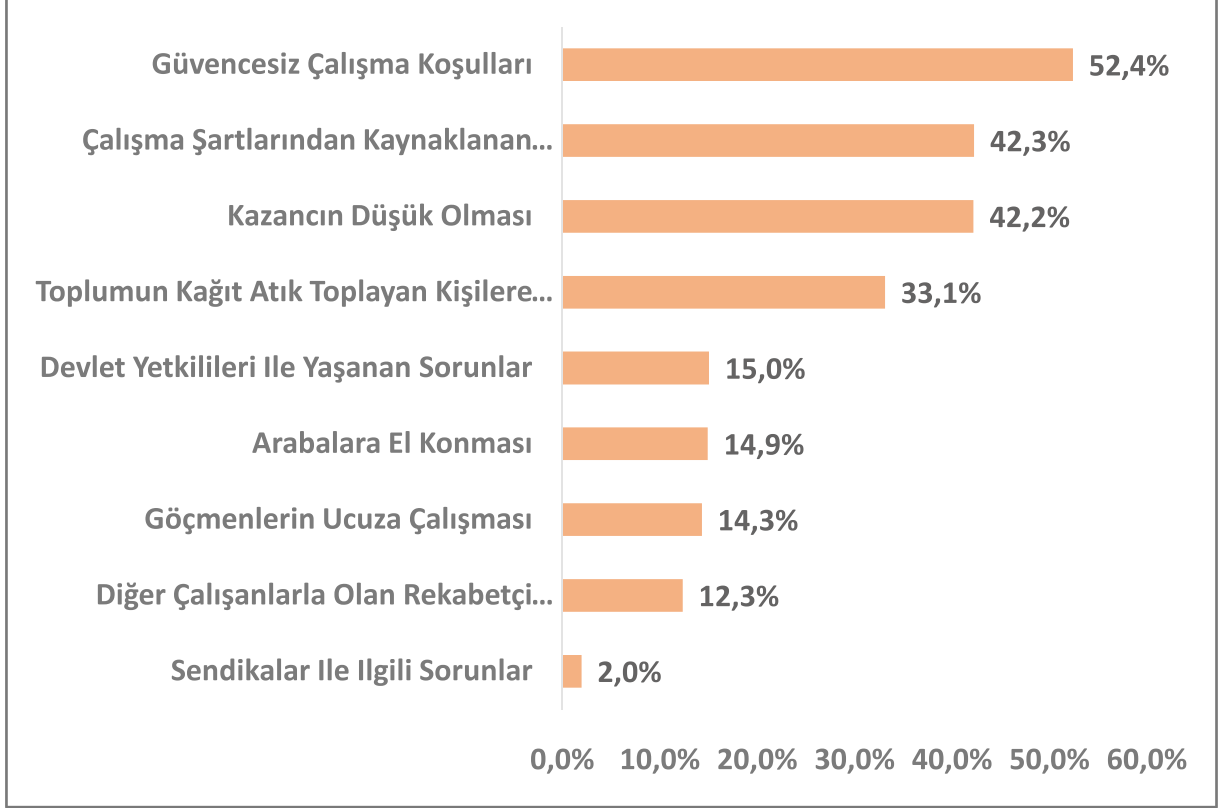

Şekil 47: Yaptığınız İş Sebebiyle Hasta Oluyor Musunuz?

SOKAK TOPLAYICILIĞINDA SORUNLAR, SORUMLU KURUMLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİNE BAKIŞ

İşiniz ile İlgili En Büyük 3 Sorununuz Nedir?

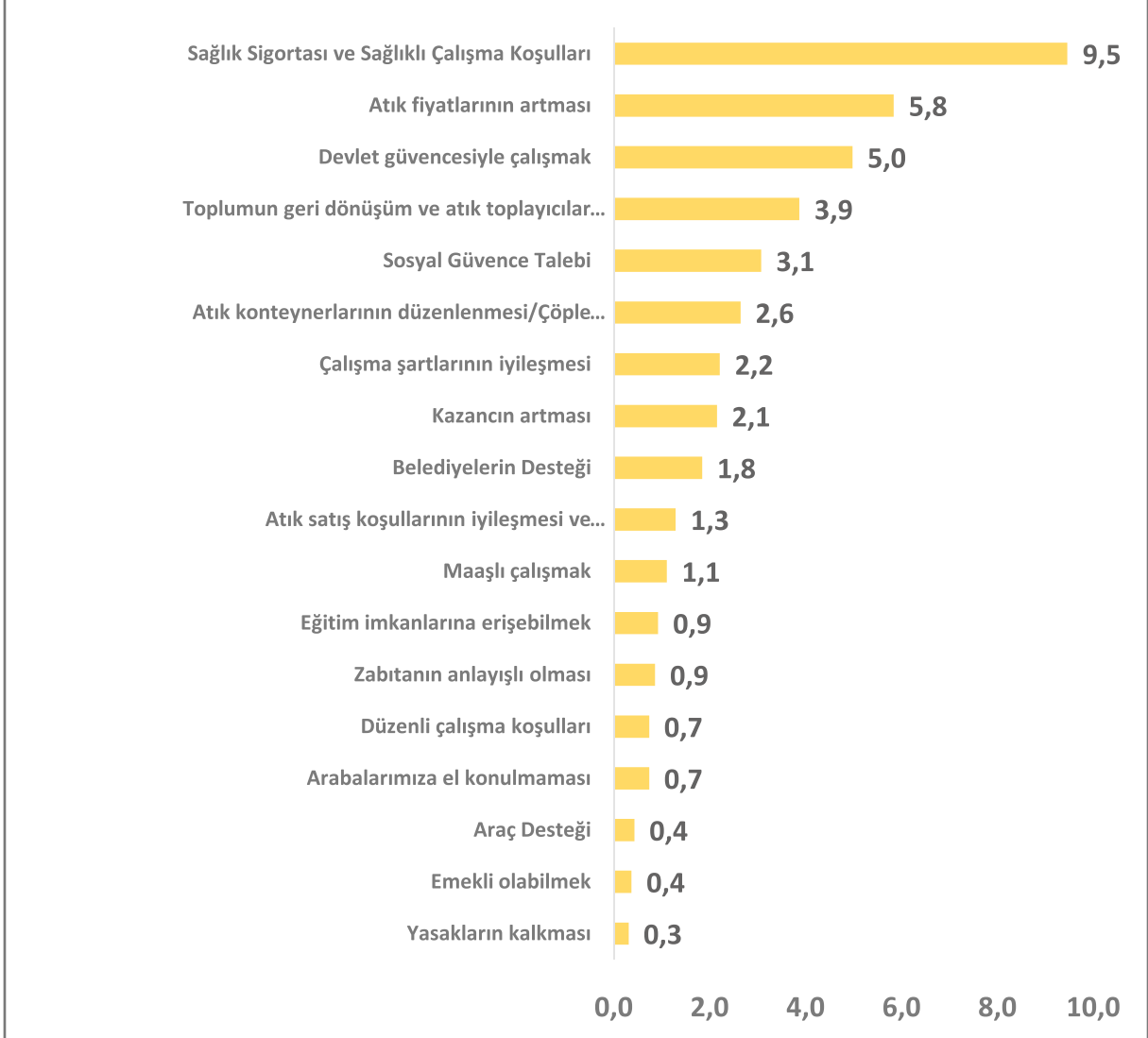
Katılımcıların atık toplama işinde yaşadığı en büyük 3 sorunun sırasıyla %52,4 ile güvencesiz çalışma koşulları, %42,3 ile çalışma şartlarından kaynaklanan sağlık sorunları, %42,2'si ise kazancın düşüklüğünü belirtmiştir.

Şekil48: İşiniz ile İlgili En Büyük 3 Sorununuz Nedir?

İşinizle İlgili En Büyük Beklentiniz Nedir? Neyin Değişmesini İstersiniz?

Katılımcıların %56,2'si işiyle alakalı neyin değiştirilmesi gerektiğini bilmediğini belirtirken, en fazla beklenen değişimin "sağlık sigortası ve sağlıklı çalışma koşullarının sağlanması" olduğu görülmüştür. Bunu "atık fiyatlarının artması" ve "devlet güvencesiyle çalışmak" takip etmiştir.

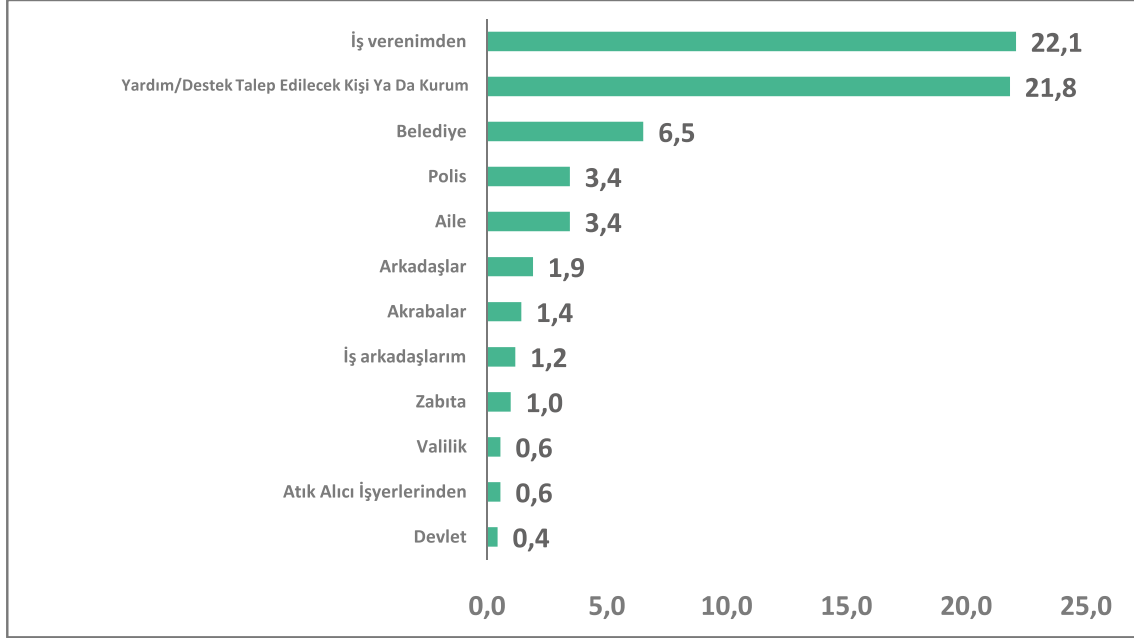
Şekil 49: İşinizle İlgili En Büyük Beklentiniz Nedir? Neyin Değişmesini İstersiniz?

*Fikrim yok/ Cevap yok: %56.2

%0.3'ün altındaki değerler grafikte gösterilmemiştir.

İşinizle Alakalı Bir Sorun Olduğunda Kimlerden veya Hangi Kurumlardan Destek Alırsınız?

Katılımcıların %22,1'i bir sorun olduğunda işvereninden destek aldığını belirtirken, %21,8'i yardım talep edebileceği kişi ya da kurum olmadığını belirtmiştir.

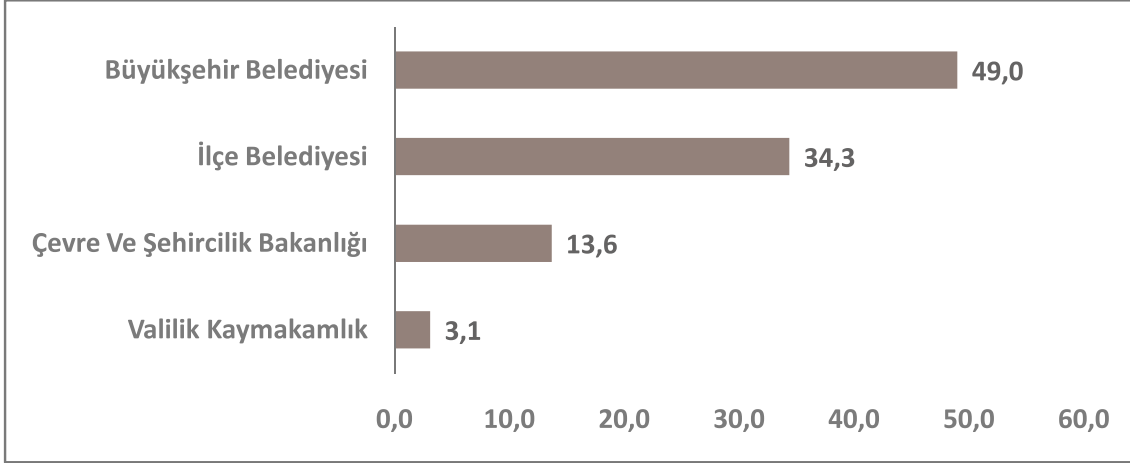
Şekil 50: İşinizle Alakalı Bir Sorun Olduğunda Kimlerden veya Hangi Kurumlardan Destek Alırsınız?

*Fikrim yok/ Cevap yok: %35,0

%0,4'ün altındaki değerler grafikte gösterilmemiştir.

Sizce Yaptığınız İşte İyileştirme Olması İçin Hangi Kurumlar Görev Almalıdır?

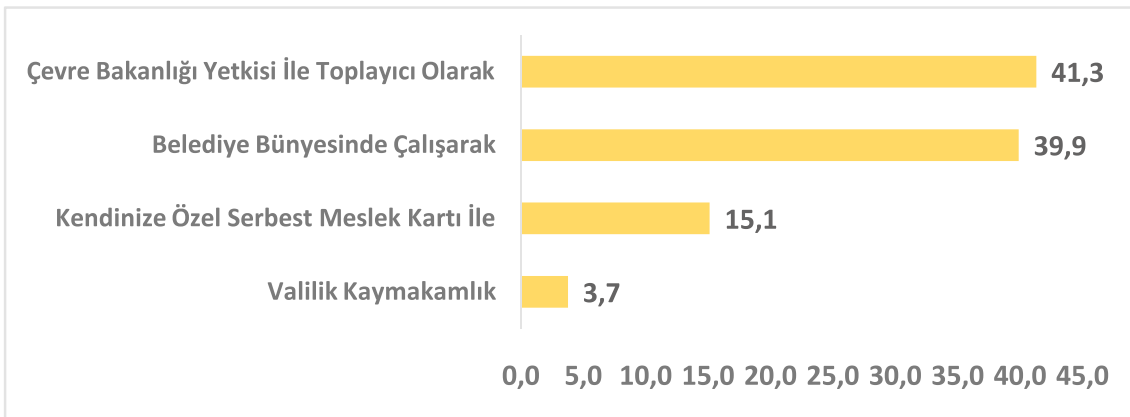
Katılımcıların %49'u işte iyileştirilme olması için büyükşehir belediyelerinin görev alması gerektiğini belirtirken, ikinci sırada %34,3 ile ilçe belediyeleri yer almıştır. İlkokul, ortaokul ve lise düzeyinde katılımcılar ilçe belediyelerinin görev alması gerektiğini belirtmiştir.

Şekil 51: Sizce Yaptığınız İşte İyileştirme Olması İçin Hangi Kurumlar Görev Almalıdır?

Sokak Toplayıcısı Olarak Mesleğinize Nasıl Devam Etmek İstersiniz?

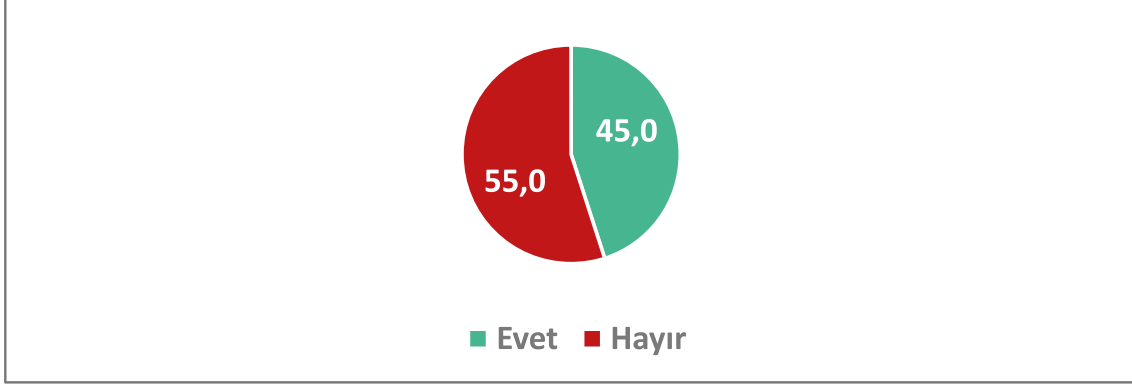
Katılımcıların %41,3'ü atık toplayıcılığı işine Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı'nın bünyesinde, %39,9'u ise belediye bünyesinde devam etmek istediğini belirtmiştir. 25-44 yaş ile 55 ve üstü yaş katılımcıların %48,9'u belediye bünyesinde devam etmek istediğini belirtmiştir. Eğitim düzeyine göre bakıldığında ilköğretim lise arası eğitim alan katılımcıların belediye bünyesinde çalışmak istediği görülmüştür.

Şekil 52: Sokak Toplayıcısı Olarak Mesleğinize Nasıl Devam Etmek İstersiniz?

Akıllı Telefon Uygulaması ile Size En Yakın Olan Atıklardan Haberdar Olmak İster misiniz?

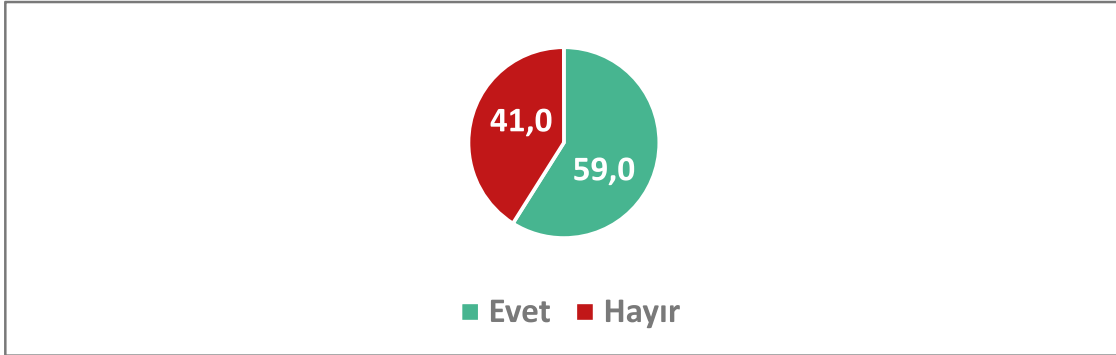
Katılımcıların %45'i akıllı telefon uygulaması ile kendilerine en yakın olan atıklardan haberdar olmak istediğini belirtmiştir. Eğitim düzeyi arttıkça katılım oranında artış olduğu gözlemlenmiştir. Lise mezunlarının %62,8'i, üniversite mezunlarının %81,8'i katıldığını belirtmiştir.

Şekil 53: Akıllı Telefon Uygulaması ile Size En Yakın Olan Atıklardan Haberdar Olmak İster Misiniz?

Atıkları Sabit Fiyatlardan Satabileceğiniz Belirli Aralıklarla Atık Satın Alma Merkezleri Olsa Atıkları Buraya Verir Misiniz?

Katılımcıların %59'u topladıkları atığı sabit fiyatlardan satabilecekleri atık satın alma merkezlerinin açılmasını desteklediğini belirtmiştir. Eğitim düzeyi arttıkça bu fikre olumlu bakanların oranında artış görülmüştür. Lise mezunlarının %65,4'ü katılırken, üniversite mezunlarının %81,8'i katıldığını belirtmiştir.

Şekil 54: Atıkları Sabit Fiyatlardan Satabileceğiniz Belirli Aralıklarla Atık Satın Alma Merkezleri Olsa Atıkları Buraya Verir Misiniz?

SOKAK TOPLAYICILARININ SOSYO-EKONOMİK YAPISI KAMUOYU ARAŞTIRMASI

Sokak Toplayıcılarının Sosyo-ekonomik Yapısı Kamuoyu Araştırmasının Künyesi

«Sokak Toplayıcılarının Sosyo-ekonomik Yapısı Araştırması» İstanbul Üniversitesi Şehir Politikaları Uygulama ve Araştırma Merkezi ile yürütülmüştür. Araştırma kapsamında 13 ilde ikamet eden 18 yaş ve üzeri toplam 1.720 katılımcıyla önceden hazırlanmış soru formuna bağlı yüz yüze görüşme metodu gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler, 10 Haziran-25 Ağustos 2021 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir.

Araştırma kapsamında katılımcıların çevre bilinci, geri dönüşüme bakış açıları, geri dönüşüm faaliyetleri ve sokak toplayıcılarına bakış açıları incelenmiştir. Aynı zamanda araştırma kapsamında bireyleri geri dönüşüme teşvik etmek adına yeni uygulamalardan da bahsedilmiştir.

Araştırmada rastlanan ve önemli bulunan birkaç bulguya yer vermek gerekirse katılımcıların;%94,1'i geri dönüşümün ne olduğunu bildiğini belirtirken, %55,8'i evlerindeki çöpleri ayrı ayrı topladığını ifade etmiştir. Sokak toplayıcıları konusunda ise katılımcıların %45,8'i olumlu görüşte olduğunu belirtirken %94,5'i sokak toplayıcılarından herhangi bir olumsuz bir tavır ve davranışa şahit olmadığını belirtmiştir.

Sokak toplayıcılarına olumlu bakış açısında ilk iki sırada çevreye yarar sağlama ve geri dönüşüme katkı sağlamanın yer aldığı görülmüştür. Sokak toplayıcılarına yönelik olumsuz yargıda ise sağlıksız ve kötü şartlarda çalışma, çevreyi kirletme ve tekinsiz olma ilk üç sırada yer almıştır. Katılımcıların %70,6'sına göre sokak toplayıcıları bir meslek grubu statüsüne sahip olmalıdır.

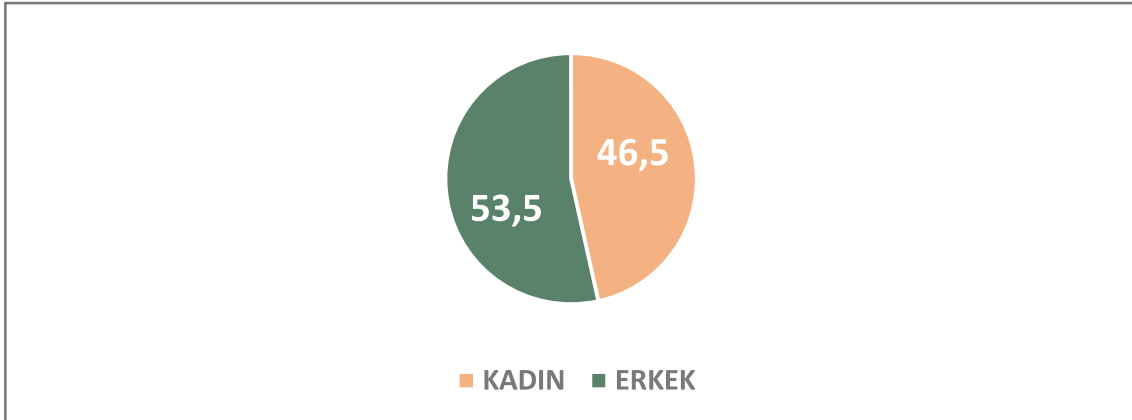
Araştırmanın çevre bilinci geliştirmesi, geri dönüşümün yaygınlaşması ve bu süreçte aktif rol alan sokak toplayıcılarına yönelik davranış ve tutumları iyileştirmesiyle misyonunu tamamlayacağına inanmaktayız.

SOKAK TOPLAYICILARININ SOSYO-EKONOMİK YAPISI KAMUOYU ARAŞTIRMASININ BULGULARI

DEMOGRAFI

Cinsiyet

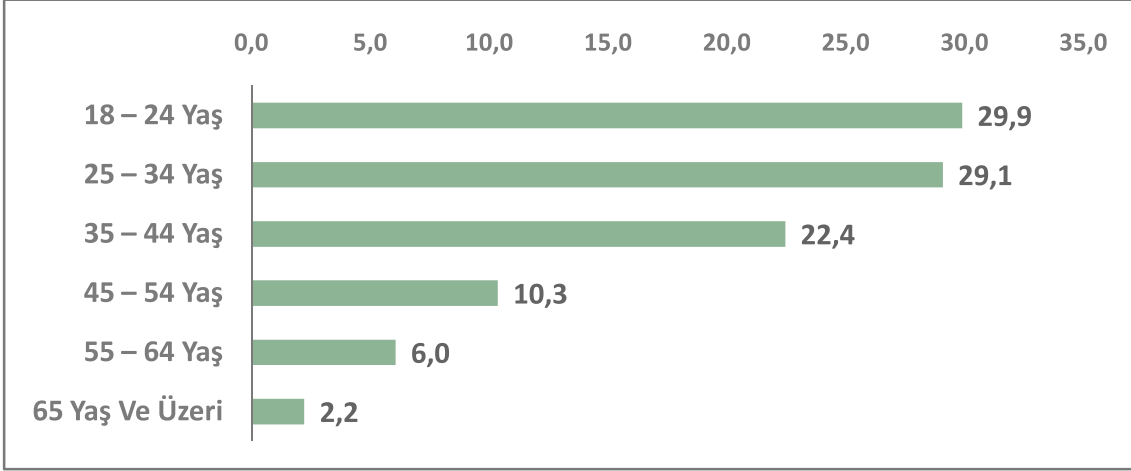
Katılımcıların %53,5'i erkeklerden, %46,5'i ise kadınlardan oluşmuştur.

Şekil 55: Cinsiyet

Yaş

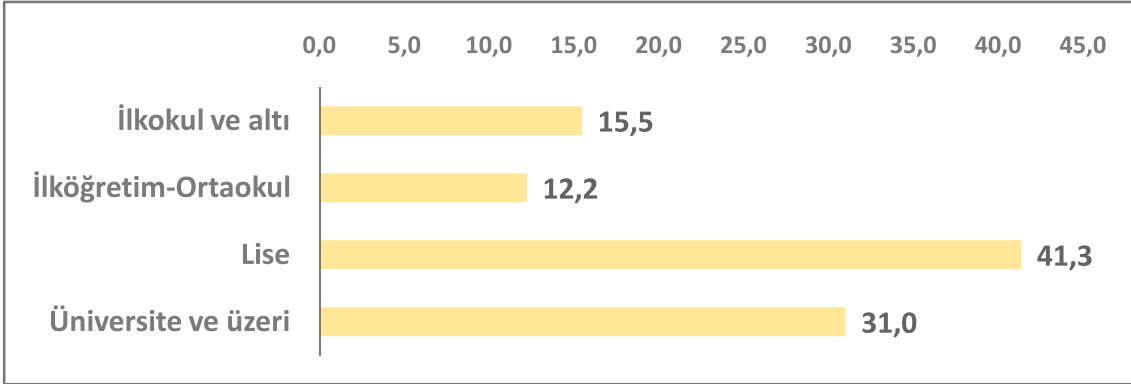
Katılımcıların %29,9'unu 18-24 yaş arası katılımcılar oluştururken, %29,1'ini ise 25-34 yaş arası katılımcılar oluşturmuştur.

Şekil 56: Yaş

Eğitim

Katılımcıların %41,3'ünü lise, %31'ini ise üniversite ve üzeri eğitim düzeyinde katılımcılar oluşturmuştur.

Şekil 57: Eğitim

İkamet yeri

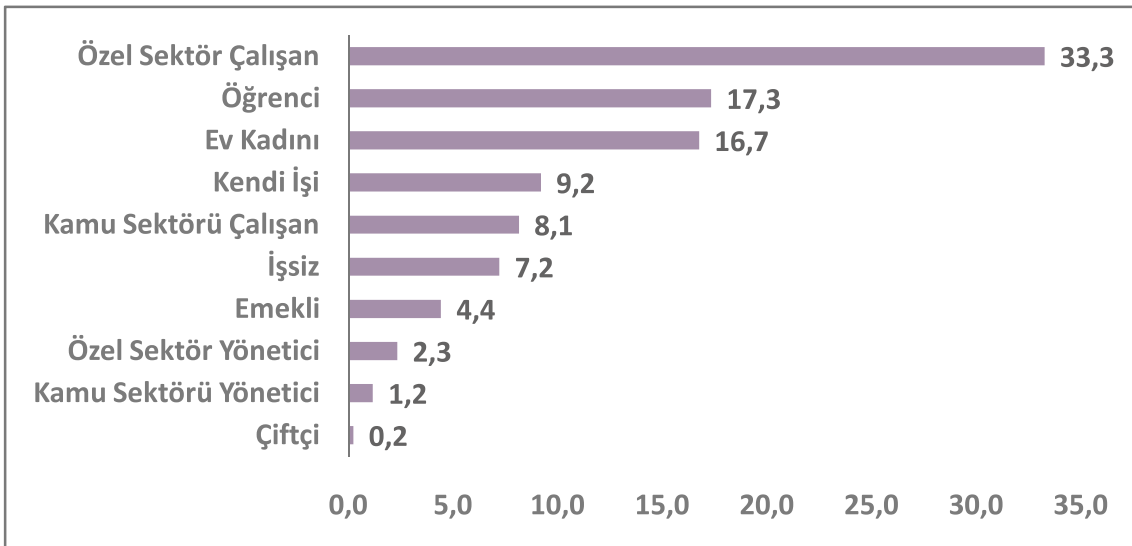
Katılımcıların %29,1'i İstanbul, %11'i Antalya'da ikamet ettiğini belirtmiştir. Bu illeri Trabzon, Ankara, İzmir takip etmiştir.

İL	YÜZDE
İstanbul	29.1
Tekirdağ	3.3
İzmir	8.1
Bursa	7.7
Ankara	9.1
Antalya	11.0
Kayseri	4.9
Samsun	5.8
Trabzon	10.4
Erzurum	2.4
Malatya	3.3
Gaziantep	2.5
Diyarbakır	2.3
TOPLAM	100.0

Tablo 2: İkamet Yeri

Meslek

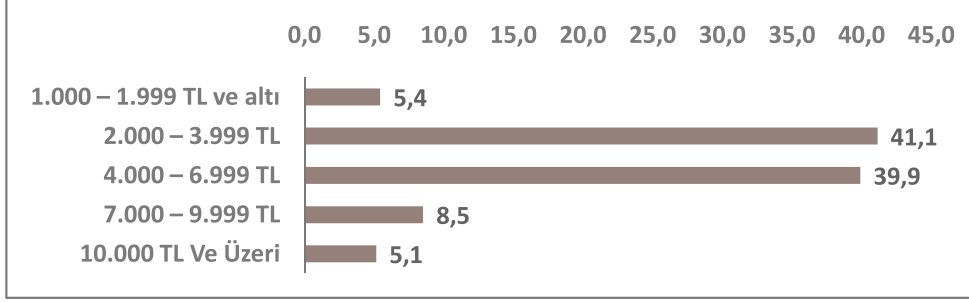
Katılımcıların %33,3'ü özel sektör çalışanı, %17,3'ü öğrenci, %16,7'si ise ev kadını olduğunu belirtmiştir.

Şekil 58: Meslek

Hane Aylık Ortalama Gelir

Katılımcıların %41,1'i 2.000-3.999 TL, %39,9'u 4.000-6.999 TL arası aylık ortalama gelire sahip olduğunu belirtmiştir. Katılımcıların aylık ortalama kazancının 2.552 TL olduğu görülürken, yaşa göre incelendiğinde en yüksek kazancı elde eden grubun 25-34 yaş arası grup olduğu görülmüştür.

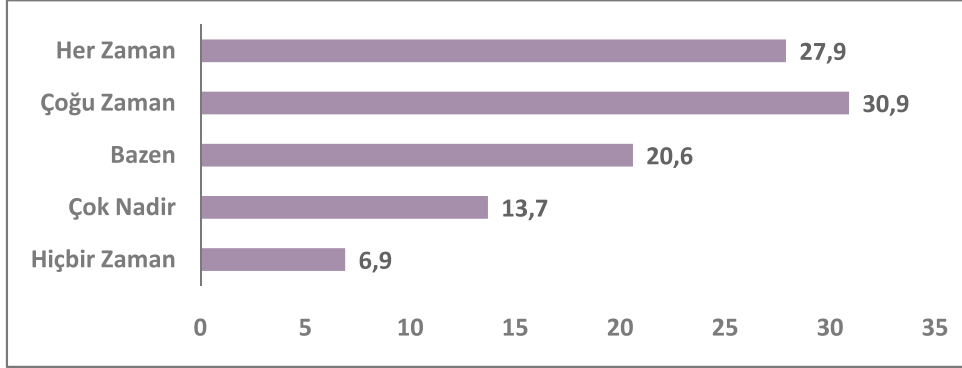

Şekil 59: Hane Aylık Ortalama Gelir?

ÇEVRE BİLİNCİNE YÖNELİK YARGI İFADELERİ

Bir Elektronik Ürün Satın Alacak Olsam Su/Enerji Tasarruflu Modelleri Tercih Etmeye Çalışırım.

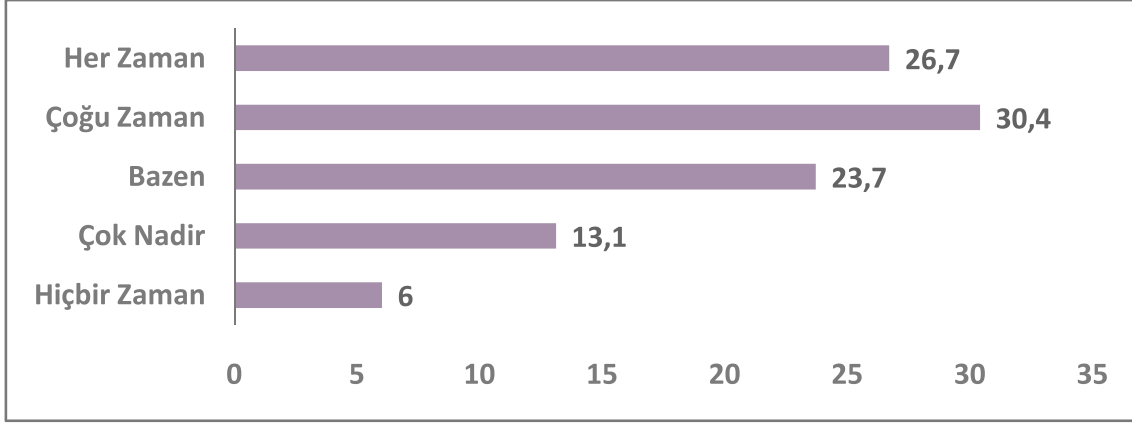
Katılımcıların %30,9'u çoğu zaman, %27,9'u ise her zaman bir elektronik ürün satın alacak olduğunda su/enerji tasarruflu modeli tercih ettiğini belirtmiştir.

Şekil 60: Bir Elektronik Ürün Satın Alacak Olsam Su/Enerji Tasarruflu Modelleri Tercih Etmeye Çalışırım.

Benzer İki Ürün Arasında Seçim Yapacak Olursam Çevre Dostu Olanı Almayı Tercih Ederim.

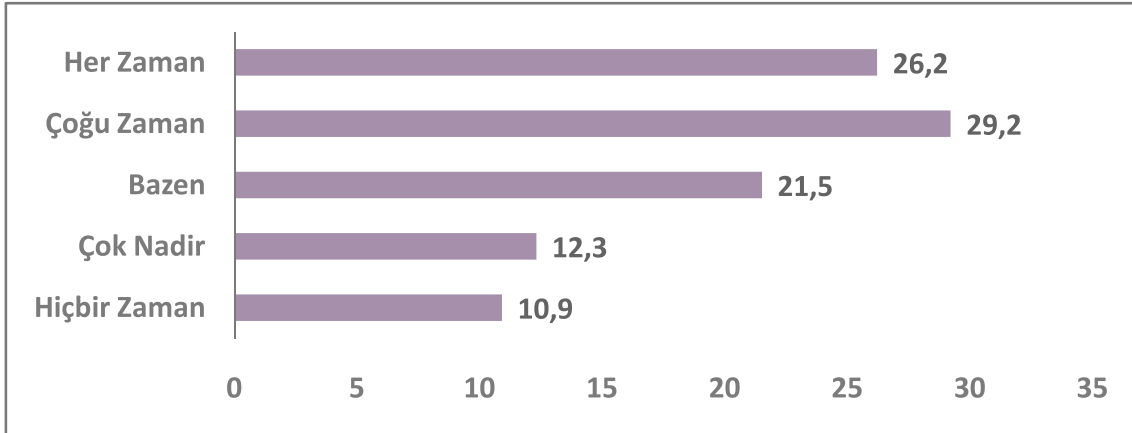
Katılımcıların %57,1'i sıklıkla benzer iki ürün arasında seçim yapacak olduğunda çevre dostu olanı almayı tercih ettiğini belirtmiştir.

Şekil 61: Benzer İki Ürün Arasında Seçim Yapacak Olursam Çevre Dostu Olanı Almayı Tercih Ederim.

Naylon Poşet Kullanımına Dikkat Ederim ve Mümkün Olduğunca Doğada Kolay Çözünen Poşetler Kullanırım.

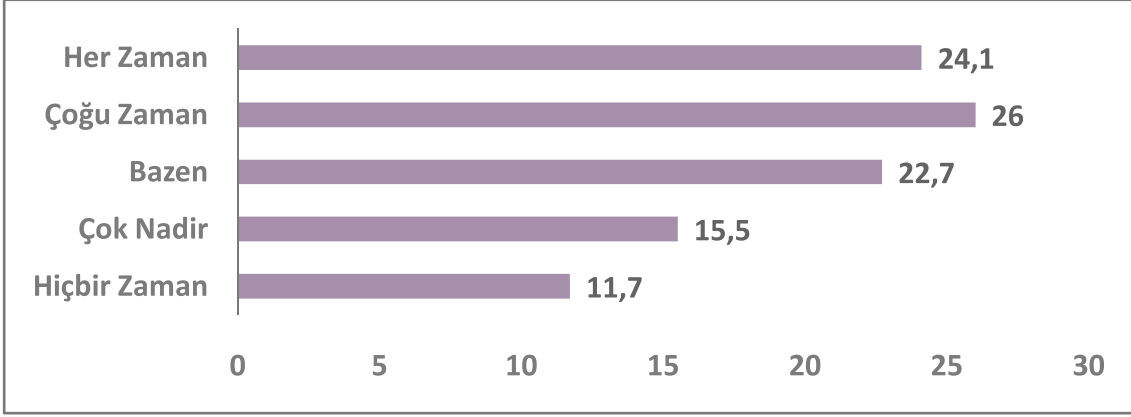
Katılımcıların %29,2'si çoğu zaman naylon poşet kullanımına dikkat ettiğini ve mümkün olduğunca doğada kolay çözünen poşet kullandığını belirtmiştir.

Şekil 62: Naylon Poşet Kullanımına Dikkat Ederim ve Mümkün Olduğunca Doğada Kolay Çözünen Poşetler Kullanırım.

Alışveriş Sırasında Tek Kullanımlık Poşetler Kullanmak Yerine File/Bez Torba Kullanmayı Tercih Ederim.

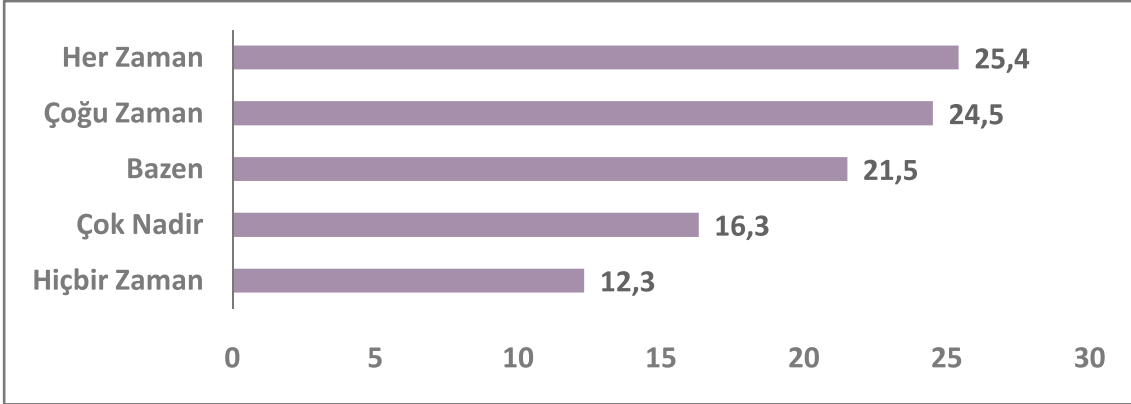
Katılımcıların %24,1'i her zaman alışveriş sırasında tek kullanımlık poşetler yerine file bez torba tercih ettiğini belirtmiştir.

Şekil 63: Alışveriş Sırasında Tek Kullanımlık Poşetler Kullanmak Yerine File/Bez Torba Kullanmayı Tercih Ederim.

Kâğıt İsrafı Olmaması İçin Bir Dokümanın Çıktısını Almak Yerine Bilgisayar Ortamında Okumayı Tercih Ederim.

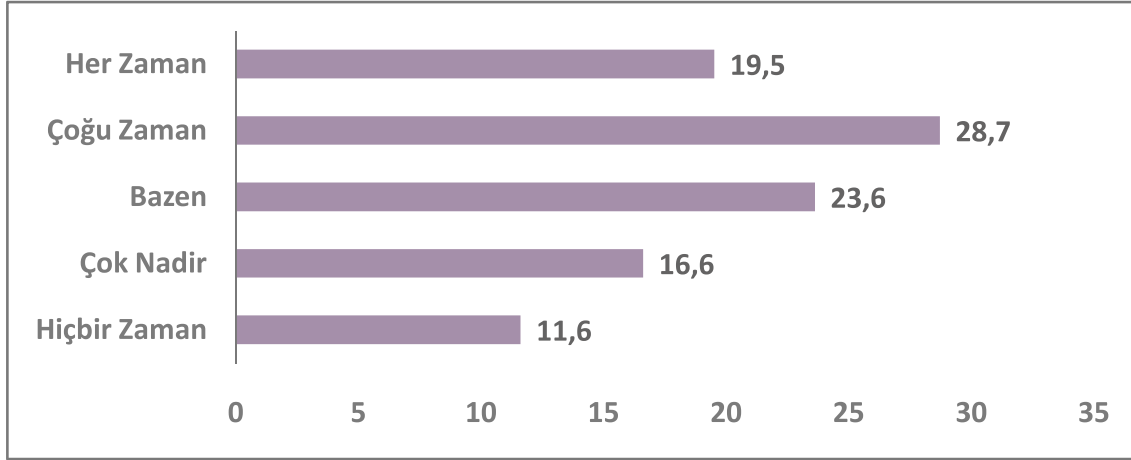
Katılımcıların %25,4'ü her zaman kâğıt israfı olmaması için bir dokümanın çıktısını almak yerine bilgisayar ortamında okumayı tercih ettiğini belirtmiştir.

Şekil 64: Kâğıt İsrafı Olmaması İçin Bir Dokümanın Çıktısını Almak Yerine Bilgisayar Ortamında Okumayı Tercih Ederim.

Plastik, Cam, Metal ve Kağıtları Bunlar İçin Ayrılmış Olan Geri Dönüşüm Kutularına Atarım.

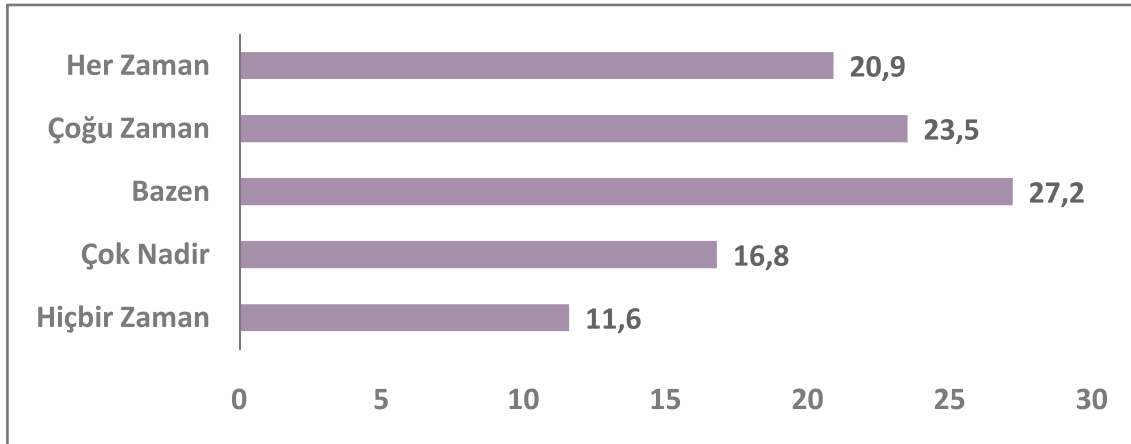
Katılımcıların %28,7'si çoğu zaman plastik, cam, metal ve kağıtları bunlar için ayrılmış olan geri dönüşüm kutularına attığını belirtmiştir.

Şekil 65: Plastik, Cam, Metal ve Kağıtları Bunlar İçin Ayrılmış Olan Geri Dönüşüm Kutularına Atarım.

Çöpleri Atarken Ayrıştırırım. Organik Atıklarla (Gıda Atıkları Vb.) Geri Dönüştürülebilir Atıkların Aynı Yere Atılmamasına Dikkat Ederim.

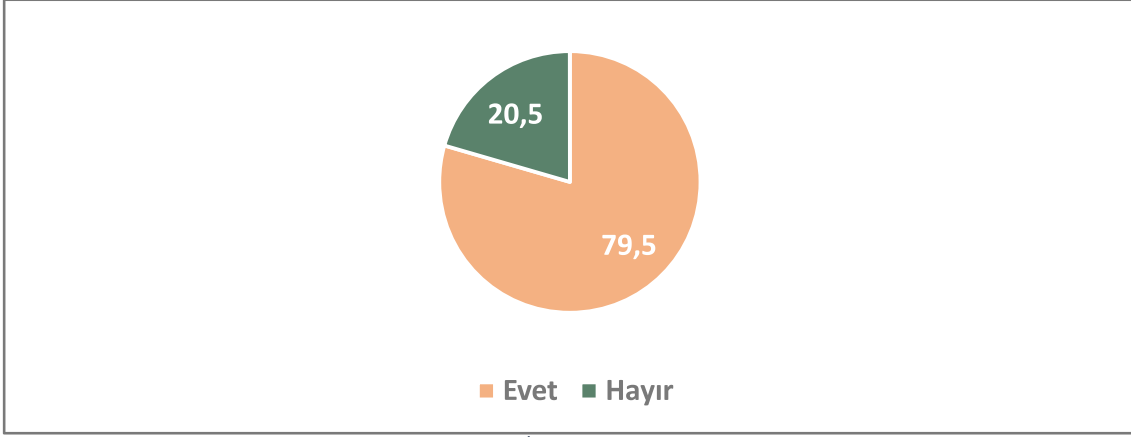
Katılımcıların %27,2'si bazen çöpleri atarken ayrıştırdığını, organik atıklarla (gıda atıkları vb.) geri dönüştürülebilir atıkların aynı yere atılmamasına dikkat ettiğini belirtmiştir.

Şekil 66: Çöpleri Atarken Ayrıştırırım. Organik Atıklarla (Gıda Atıkları Vb.) Geri Dönüştürülebilir Atıkların Aynı Yere Atılmamasına Dikkat Ederim.

Çevre Kirliliğinin Doğaya ve İnsan Sağlığına Zararları Konusunda Bilginiz Var Mı?

Katılımcıların %79,5'i çevre kirliliğinin doğaya ve insan sağlığına zararları konusunda bilgi sahibi olduğunu belirtmiştir.

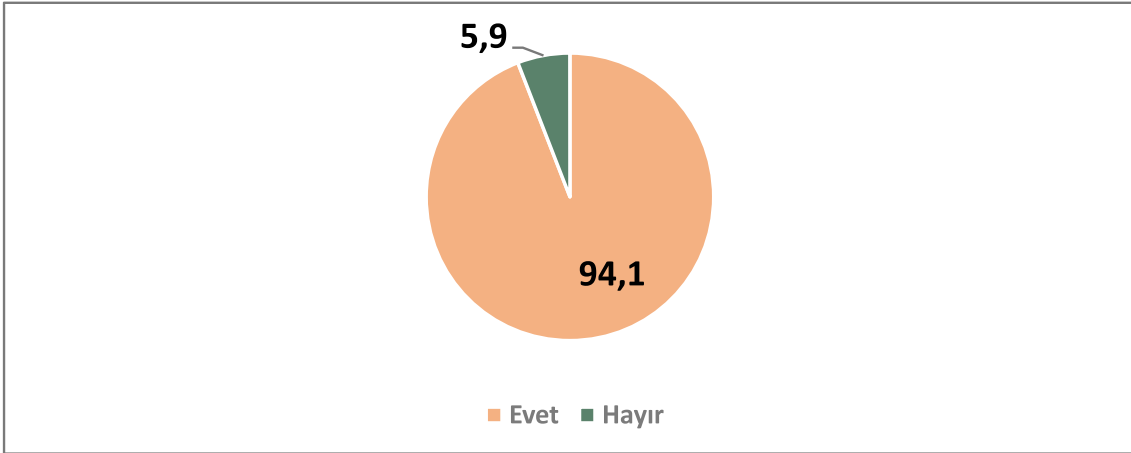

Şekil 67: Çevre Kirliliğinin Doğaya ve İnsan Sağlığına Zararları Konusunda Bilginiz Var Mı?

GERİ DÖNÜŞÜME BAKIŞ AÇISI VE GERİ DÖNÜŞÜM YAPMA ALIŞKANLIĞI

Geri Dönüşümün Ne Olduğunu Biliyor Musunuz?

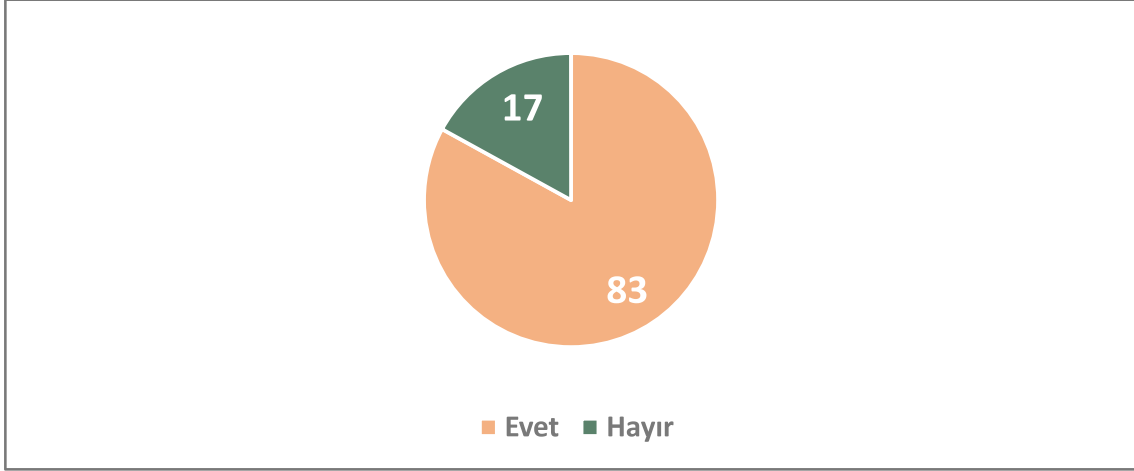
Katılımcıların %94,1'i geri dönüşümün ne olduğunu bildiğini belirtirken, %5,9'u bilmediğini belirtmiştir.

Şekil 68: Geri Dönüşümün Ne Olduğunu Biliyor Musunuz?

Geri Dönüşümü Yapılabilecek Maddeleri Tanıyor Musunuz?

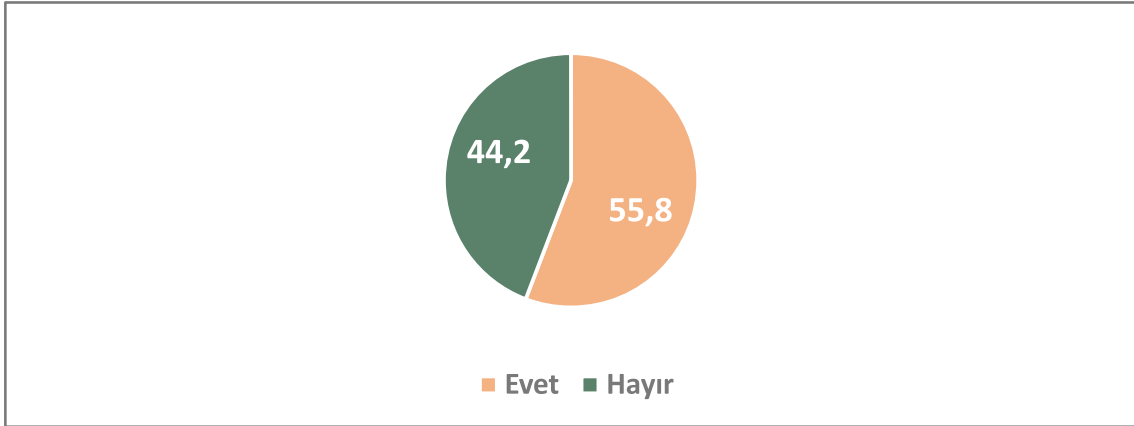
Katılımcıların %83'ü geri dönüşümü yapılabilecek maddeleri tanıdığını, %17'si ise bu maddeleri tanımadığını belirtmiştir.

Şekil 69: Geri Dönüşümü Yapılabilecek Maddeleri Tanıyor Musunuz?

Evinizdeki Çöpleri Ayır Ayır Topluyor Musunuz?

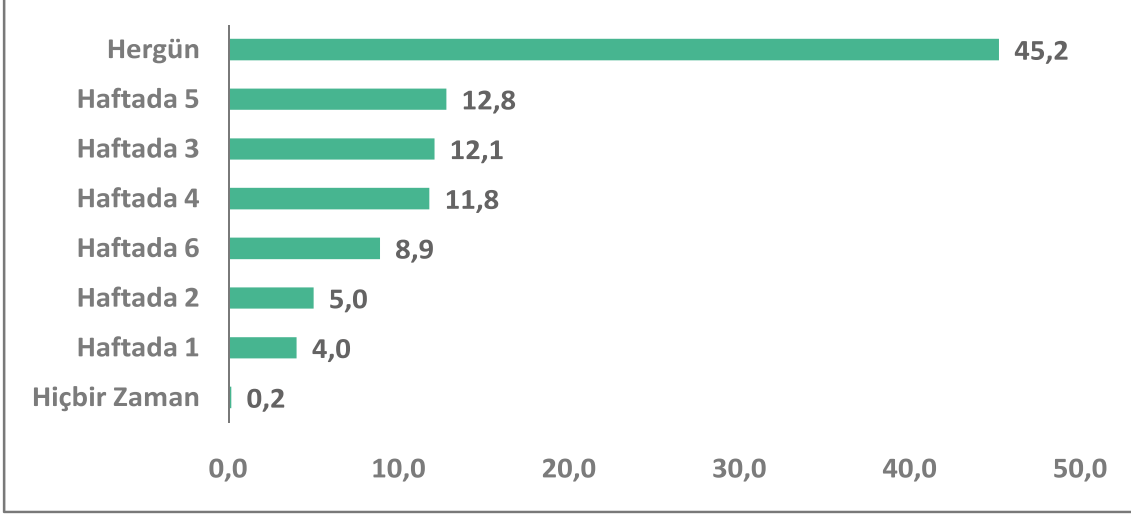
Katılımcıların %55,8'i evlerindeki çöpleri ayrı ayrı topladığını belirtmiştir.

Şekil 70: Evinizdeki Çöpleri Ayır Ayır Topluyor Musunuz?

Haftada Kaç Gün Çöp Atıyorsunuz?

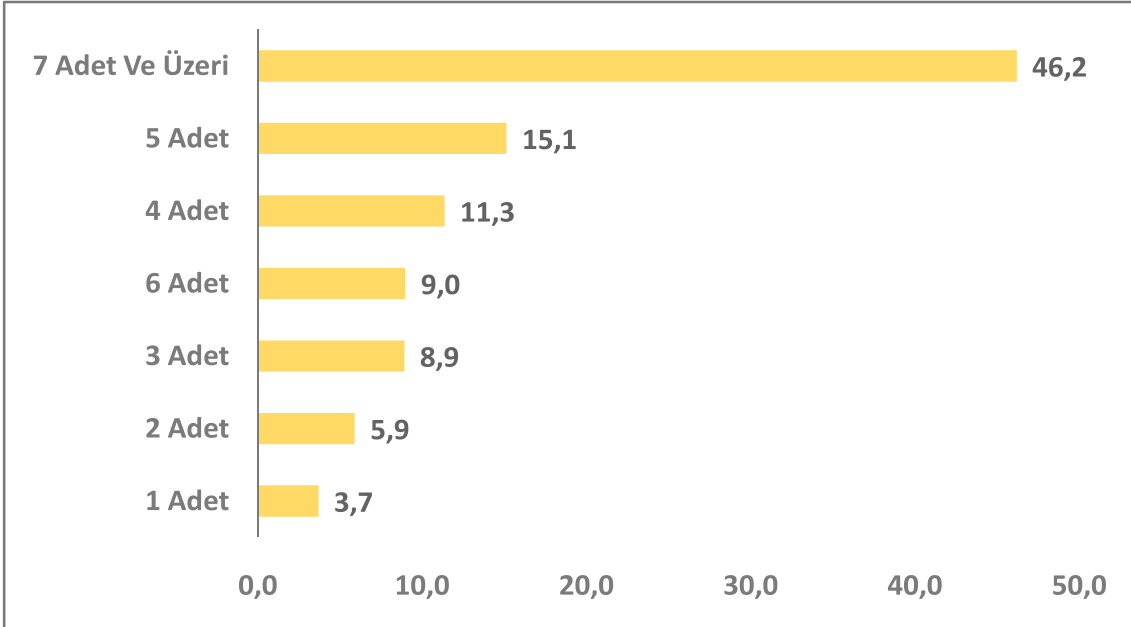
Katılımcıların %45,2'si haftanın her günü çöp attığını belirtmiştir. Cinsiyet ve yaşa göre farklılık görülmezken, eğitim düzeyi arttıkça gün sayısında azalma olduğu görülmüştür.

Şekil 71: Haftada Kaç Gün Çöp Atıyorsunuz?

Haftada Kaç Poşet Çöp Atıyorsunuz?

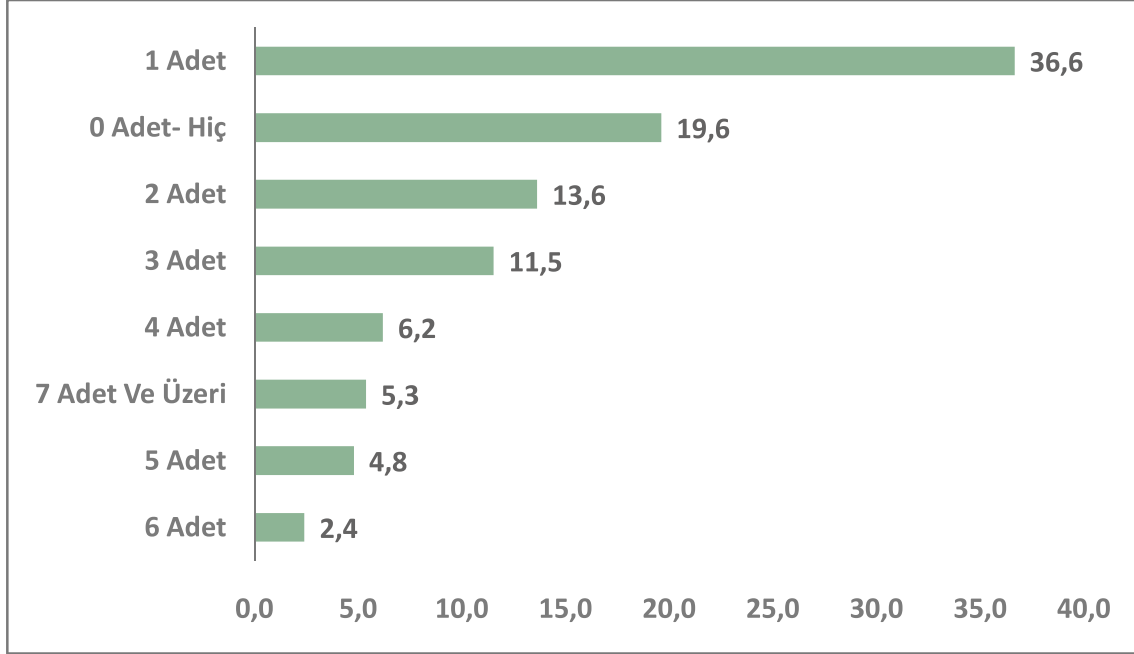
Katılımcıların %46,2'si haftada 7 ve üzeri çöp poşeti attığını belirtmiştir. Genel ortalamanın 6 olduğu görülürken, cinsiyet ve eğitim düzeyine göre bir farklılığa rastlanmamıştır.

Şekil 72: Haftada Kaç Poşet Çöp Atıyorsunuz?

Haftada Kaç Poşet Geri DönüŖebilir Atık Atıyorsunuz?

Katılımcıların %36,6'sı haftada 1 adet geri dönüŖebilir atık attığını belirtmiştir. Genel ortalamanın iki olduğu görülürken, eğitim düzeyi arttıkça çıkarılan poşet miktarının azaldığı görülmüŖtür.

Ŗekil 73: Haftada Kaç Poşet Geri DönüŖebilir Atık Atıyorsunuz?

Geri DönüŖebilir Atıkları Ne Sıklıkla Atıyorsunuz?

Katılımcıların %52'si haftada bir kâğıt atık, %41,9'u plastik atık, %37,9'u cam atık attığını belirtmiştir. Her gün atılan atıkların arasında kâğıt ilk sırada gelirken bunu organik atık ve bitkisel atık yağ takip etmiştir.

	Haftada 1	Haftada 2	Haftada 3	Haftada 4	Haftada 5	Haftada 6	Hergün	Hiçbir Zaman
Kâğıt Atık	52.0%	10.8%	9.1%	4.5%	2.8%	2.4%	7.9%	10.5%
Organik Atık	29.6%	12.3%	8.4%	4.8%	2.6%	1.7%	7.2%	33.4%
Bitkisel Atık Yağ	31.6%	14.6%	7.7%	3.4%	1.6%	1.5%	6.5%	33.2%
Plastik Atık	41.9%	15.5%	10.2%	5.6%	4.0%	2.6%	6.0%	14.3%
Cam Atık	37.9%	16.7%	11.7%	5.2%	4.1%	1.6%	3.3%	19.5%
Kompozit Atık	30.9%	11.3%	6.6%	4.0%	3.5%	2.7%	3.2%	37.9%
Elektronik Atık	30.8%	10.3%	5.4%	3.0%	2.4%	1.5%	2.2%	44.5%
Metal Atık	31.6%	12.7%	8.1%	3.6%	3.0%	1.9%	2.0%	37.2%
Atık Pil	37.2%	10.1%	4.5%	3.2%	1.7%	2.4%	1.9%	39.0%
Ahşap Atık	29.8%	13.4%	4.5%	2.3%	2.1%	1.3%	1.7%	44.8%

Tablo 3: Geri DönüŖebilir Atıkları Ne Sıklıkla Atıyorsunuz?

Geri DönüŖebilir Atıkları Ne Kadar Mesafeye Taşıyabilirsiniz?

Katılımcıların 75,1'i kâğıt atık çöpünü atmak için 5-10 dakikalık mesafe taşıyabileceğini belirtmiştir. Bu oranın diğer atık tiplerinde %65'lerde olduğu görülmüştür.

	5-10 Dk.'lık Mesafe	15-20 Dk.'lık Meafe	30 Dk.'lık Mesafe	40-50 Dk.'lık Mesafe	1 Saat ve Üzeri Sürecek Mesafe
Kağıt Atık	75.1%	12.3%	6.3%	2.3%	4.1%
Ahşap Atık	66.0%	20.9%	7.3%	2.4%	3.4%
Plastik Atık	66.5%	19.0%	8.3%	3.4%	2.8%
Cam Atık	67.6%	18.0%	9.0%	2.9%	2.6%
Kompozit Atık	66.6%	18.7%	8.8%	2.6%	3.3%
Metal Atık	67.7%	17.9%	8.1%	2.9%	3.3%
Bitkisel Atık Yağ	65.3%	19.7%	9.1%	2.6%	3.3%
Organik Atık	65.6%	20.5%	8.1%	2.4%	3.4%
Elektronik Atık	65.8%	19.0%	8.8%	2.4%	4.1%
Atık Pil	63.5%	19.2%	8.4%	3.7%	5.1%

Tablo 4: Geri DönüŖebilir Atıkları Ne Kadar Mesafeye Taşıyabilirsiniz?

“Atıkları Ayrıştırmanın Doğaya Olan Katkısına İnanıyorum.” İfadesine Katılıp Katılmadığınızı Değerlendiriniz.

Katılımcıların %79,9'u kâğıt atıkları, %77,2'si plastik atıkları ayrıştırmanın doğaya olan katkısına inandığını belirtmiştir.

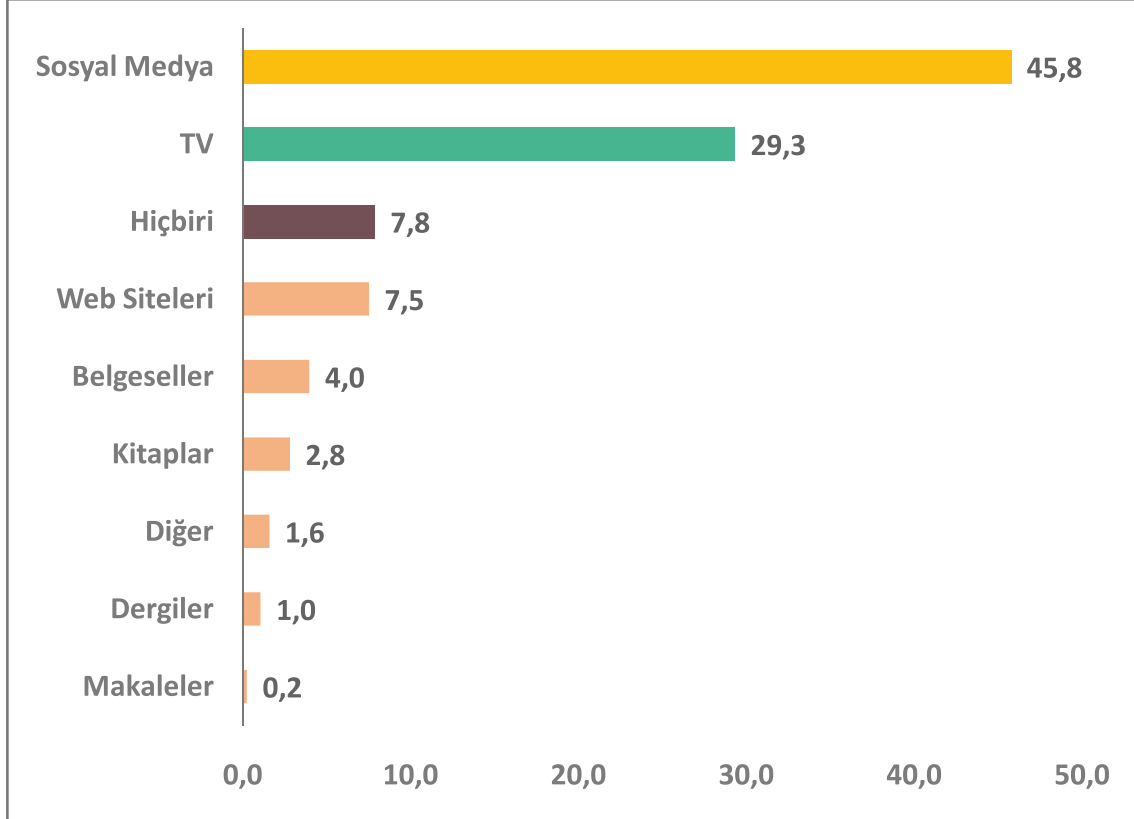
	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Kağıt Atık	7.2%	5.2%	7.7%	34.8%	45.1%
Plastik Atık	3.5%	8.7%	10.6%	38.4%	38.8%
Cam Atık	4.9%	9.9%	12.0%	37.0%	36.2%
Atık Pil	6.1%	11.3%	12.8%	30.9%	38.9%
Metal Atık	5.2%	11.3%	14.2%	34.4%	34.9%
Ahşap Atık	5.0%	11.9%	15.1%	33.4%	34.7%
Elektronik Atık	6.7%	11.8%	13.7%	32.6%	35.1%
Kompozit Atık	5.8%	11.3%	15.5%	35.1%	32.3%
Organik Atık	6.8%	12.5%	15.6%	31.0%	34.0%
Bitkisel Atık Yağ	7.5%	11.7%	15.9%	30.7%	34.2%

Tablo 5: “Atıkları Ayrıştırmanın Doğaya Olan Katkısına İnanıyorum.” İfadesine Katılıp Katılmadığınızı Değerlendiriniz.

GERİ DÖNÜŞÜM FAALİYETİ GÖSTEREN KURUMLAR VE GERİ DÖNÜŞÜM HİZMETLERİNE YAKINLIK

Geri Dönüşüm Yapma Konusunda / Geri Dönüşüm Hakkında Bilgi Aldığınız Mecralar Neler?

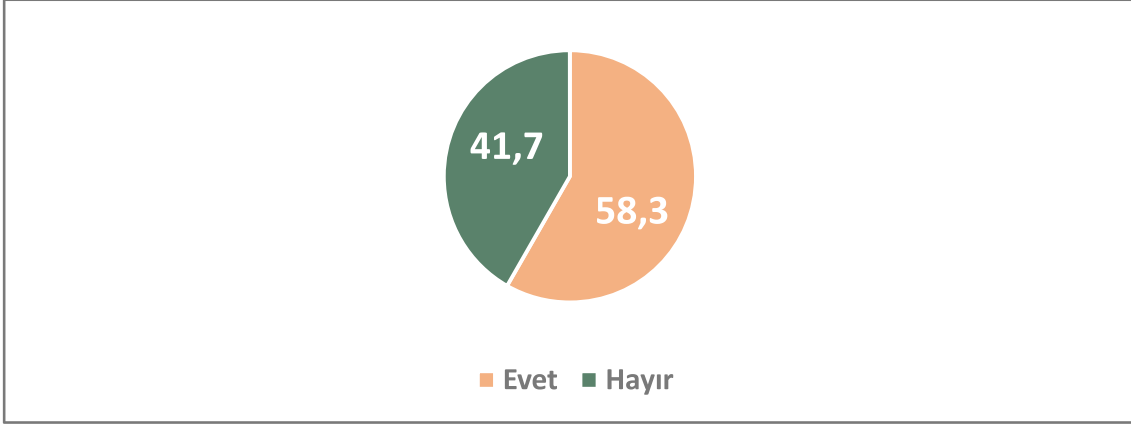
Katılımcıların %45,8'i geri dönüşüm yapma konusunda ve geri dönüşüm hakkında sosyal medya üzerinden, %29,3'ü TV üzerinden bilgi sahibi olduğunu belirtti. En az kullanılan bilgi kaynaklarının ise makaleler ve dergiler olduğu görüldü.

Şekil 74: Geri Dönüşüm Yapma Konusunda/Geri Dönüşüm Hakkında Bilgi Aldığınız Mecralar Neler?

Çevre ile İlgili Çalışma Yapan Kurum ve Kuruluşları Biliyor Musunuz?

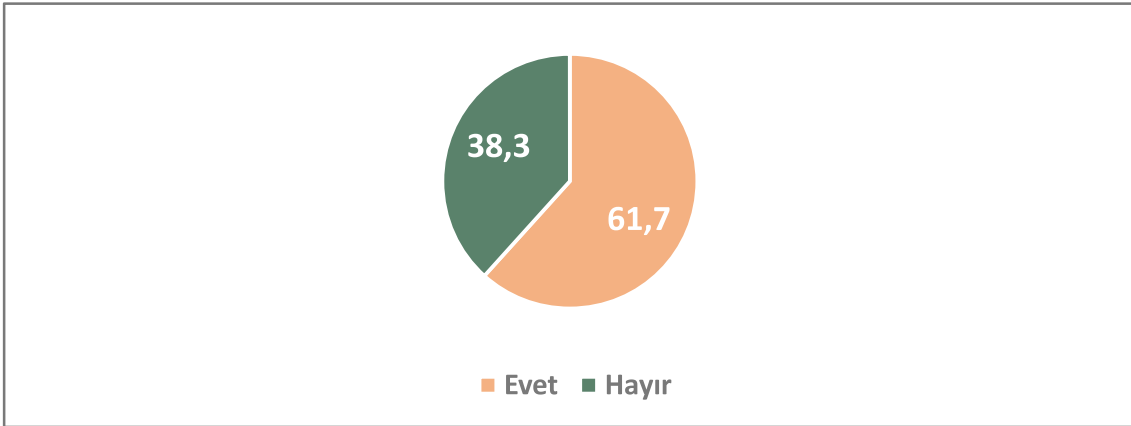
Katılımcıların %58,3'ü çevre ile ilgili çalışma yapan kurum ve kuruluşları bildiğini, %41,7'si ise bilmediğini belirtmiştir.

Şekil 75: Çevre ile İlgili Çalışma Yapan Kurum ve Kuruluşları Biliyor Musunuz?

Yaşadığınız Yerde Geri Dönüşüm Kutuları Var Mı?

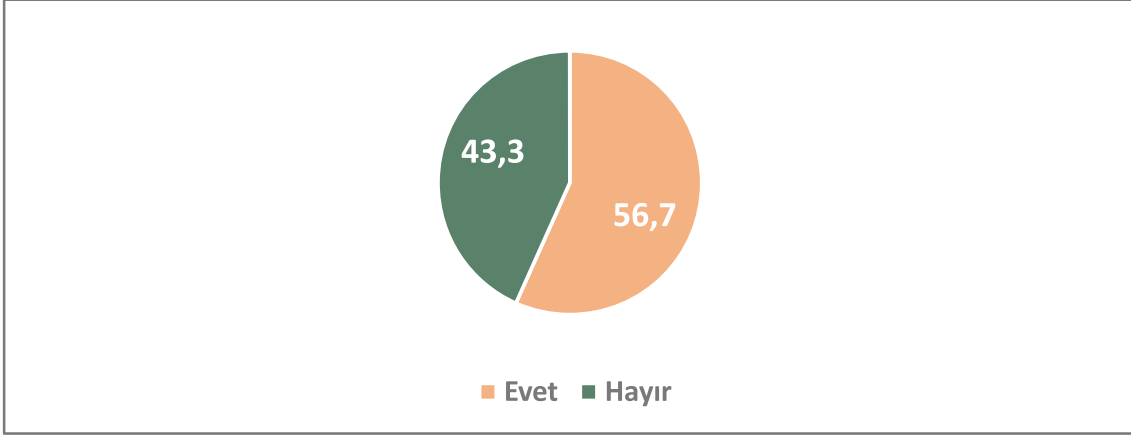
Katılımcıların %61,7'si yaşadıkları yerde geri dönüşüm kutularının olduğunu belirtmiştir.

Şekil 76: Yaşadığınız Yerde Geri Dönüşüm Kutuları Var Mı?

Belediyeniz Geri DönüŖebilir Atıkları Ayrı Topluyor Mu?

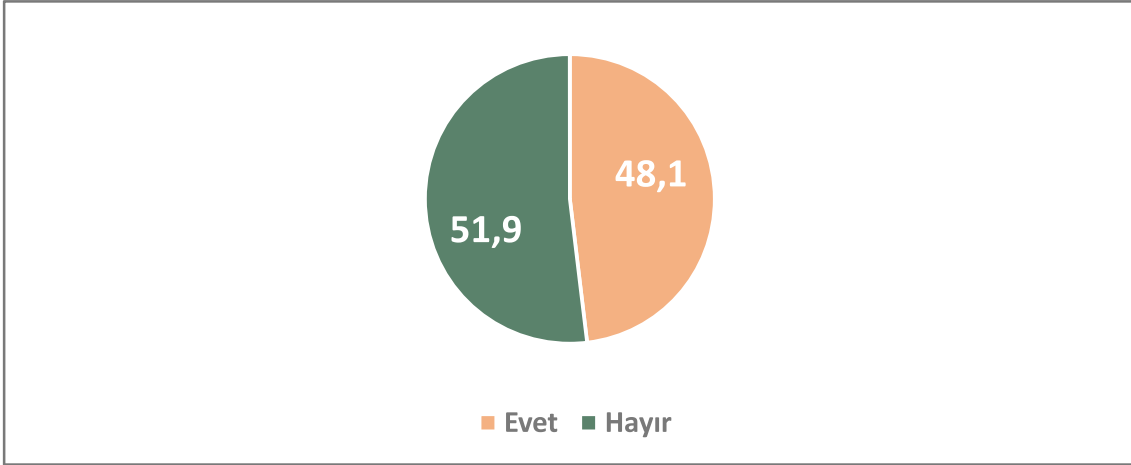
Katılımcıların %56,7'si belediyesinin geri dönüŖebilir atıkları ayrı olarak topladığını, %43,3'ü toplamadığını belirtmiştir.

Ŗekil 77: Belediyeniz Geri DönüŖebilir Atıkları Ayrı Topluyor Mu?

Belediyeniz Organik Atıkları Ayrı Topluyor Mu?

Katılımcıların %48,1'i belediyelerinin organik atıkları ayrı topladığını belirtti.

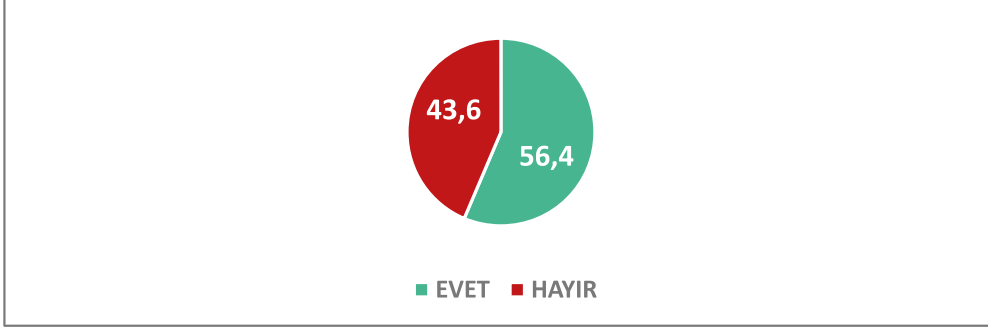

Ŗekil 78: Belediyeniz Organik Atıkları Ayrı Topluyor Mu?

SIFIR ATIK PROJESİ

Sıfır Atık Yönetmeliğini Duydunuz Mu?

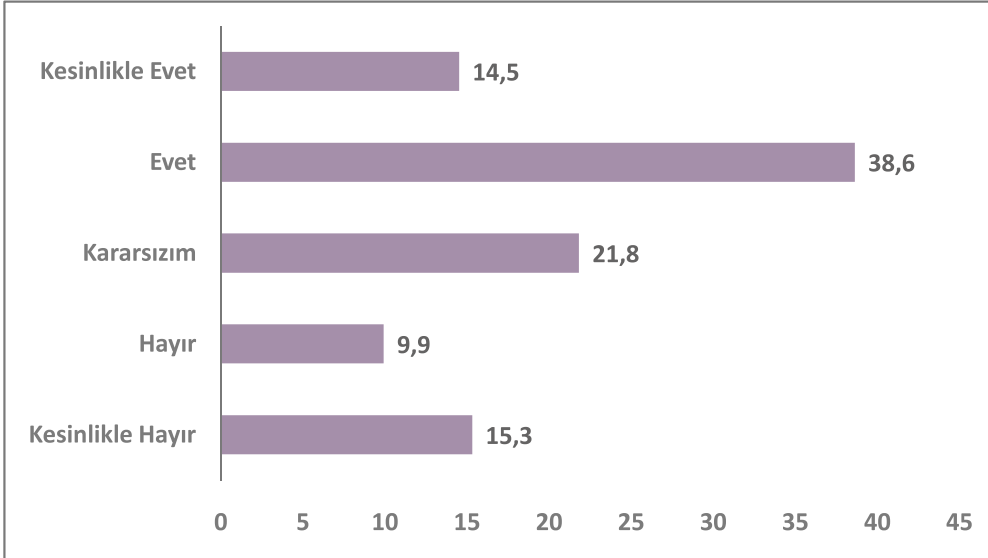
Katılımcıların %56,4'ü sıfır atık yönetmeliğini duyduğunu belirtmiştir. 35-44 yaş arası katılımcıların %68,7'si duyduğunu belirtirken eğitim düzeyine göre bakıldığında eğitim düzeyi arttıkça duyma oranında artış olduğu görülmüştür.

Şekil 79: Sıfır Atık Yönetmeliğini Duydunuz Mu?

Sıfır Atık Yönetmeliğinin Kamuoyunu Geri Dönüşüm Konusunda Bilinçlendirdiğine İnanıyor Musunuz?

Katılımcıların %53,1'i sıfır atık yönetmeliğinin kamuoyunu geri dönüşüm konusunda bilinçlendirdiğine inandığını belirtmiştir. Bu soruda cinsiyet, yaş ve eğitim düzeyine göre farklılık olmadığı görülmüştür.

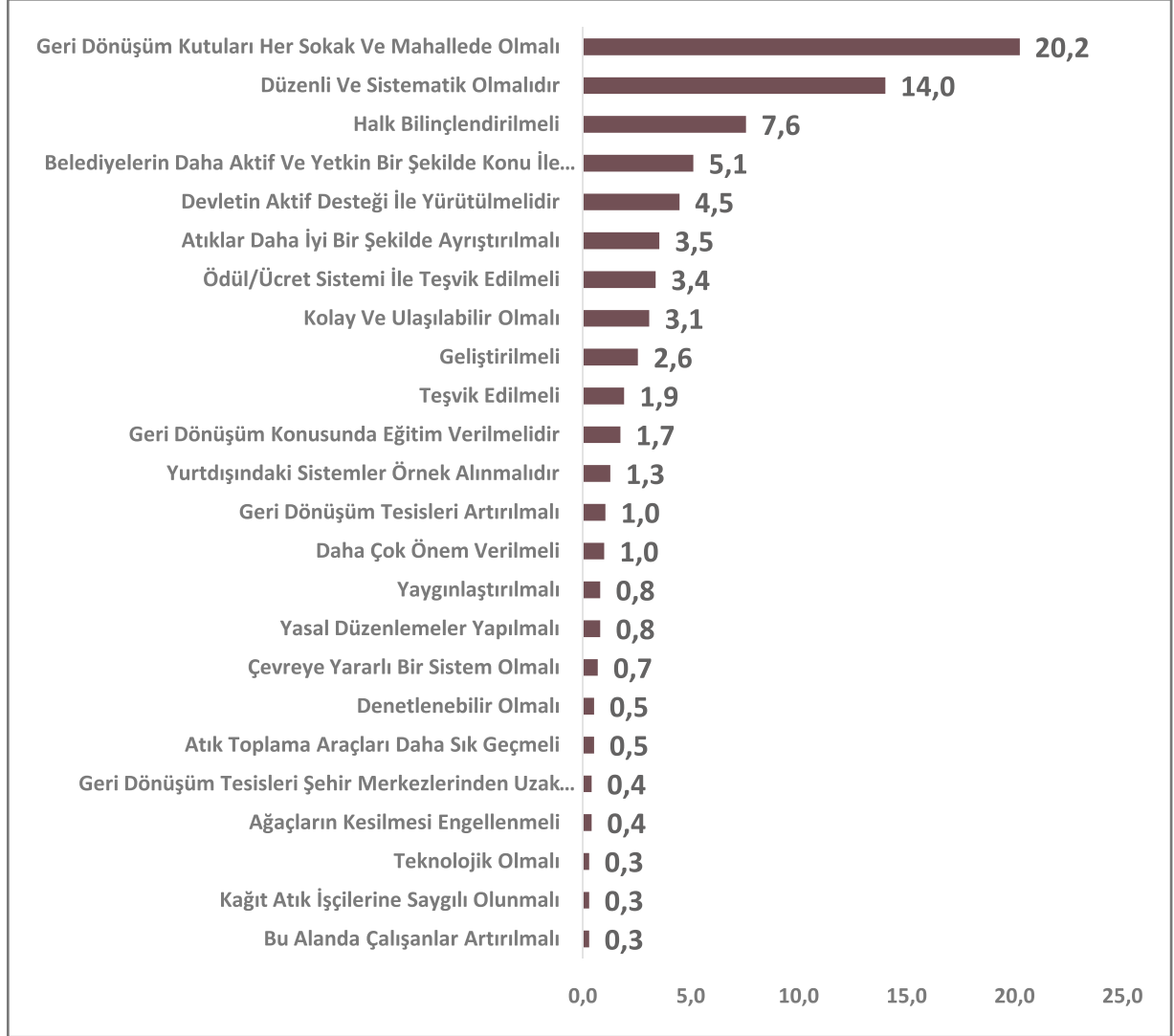

Şekil 80: Sıfır Atık Yönetmeliğinin Kamuoyunu Geri Dönüşüm Konusunda Bilinçlendirdiğine İnanıyor Musunuz?

GERİ DÖNÜŞÜME TEŞVİK UYGULAMALARINA BAKIŞ AÇISI

Sizce Geri Dönüşüm Sistemi Nasıl Olmalı?

Katılımcıların %20,2'si geri dönüşüm kutularının her sokak ve mahallede olması gerektiğini, %14'ü düzenli ve sistematik bir geri dönüşüm sistemi olması gerektiğini, %7,6'sı ise geri dönüşüm konusunda halkın bilinçlendirilmesi gerektiğini düşünmektedir.

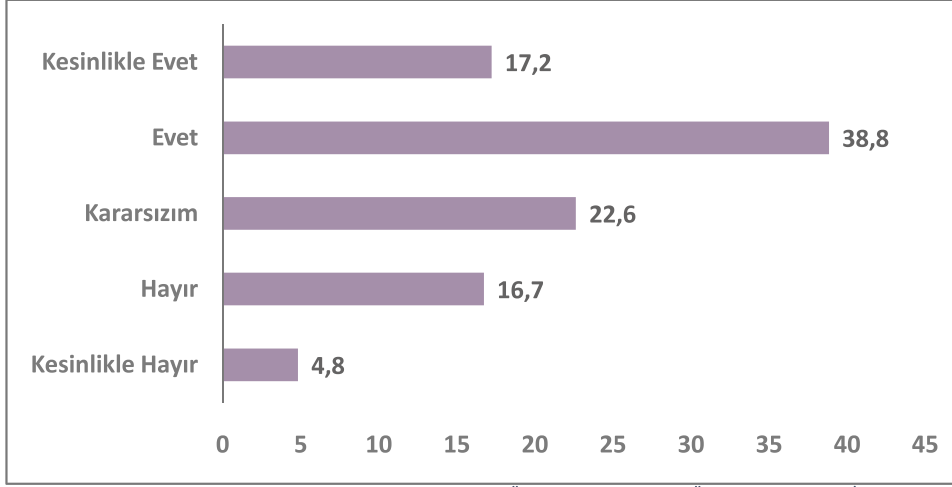
Şekil 81: Sizce Geri Dönüşüm Sistemi Nasıl Olmalı?

*Fikrim yok/ Cevap yok: %22.9

%0.3'ün altındaki değerler grafikte gösterilmemiştir.

Geri DönüŖebilir Atıklar KarŖılığında Size Bir Ödöl Verilmesini veya Ödeme Yapılmasını İster Misiniz?

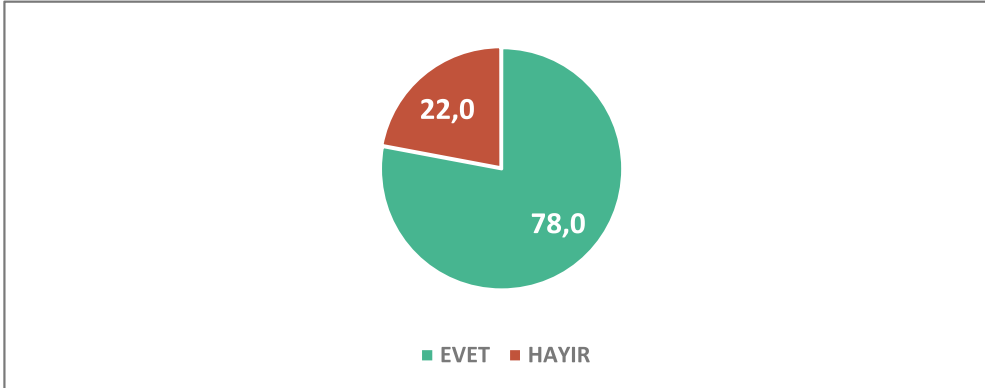
Katılımcıların %56'sı geri dönüŖebilir atıklar karŖılığında bir ödöl verilmesini veya ödeme yapılmasını istediğini belirtmiştir. Bu soruda cinsiyet, yaş ve eğitim düzeyine göre farklılığa rastlanmamıştır.

Ŗekil 82: Geri DönüŖebilir Atıklar KarŖılığında Size Bir Ödöl Verilmesini veya Ödeme Yapılmasını İster Misiniz?

Geri DönüŖebilir Atıklar KarŖılığında Size Bir Ücret Ödenirse, Bunları Bölgenizde Bulunan Bir Geri DönüŖüm Noktasına Götürür Müsünüz?

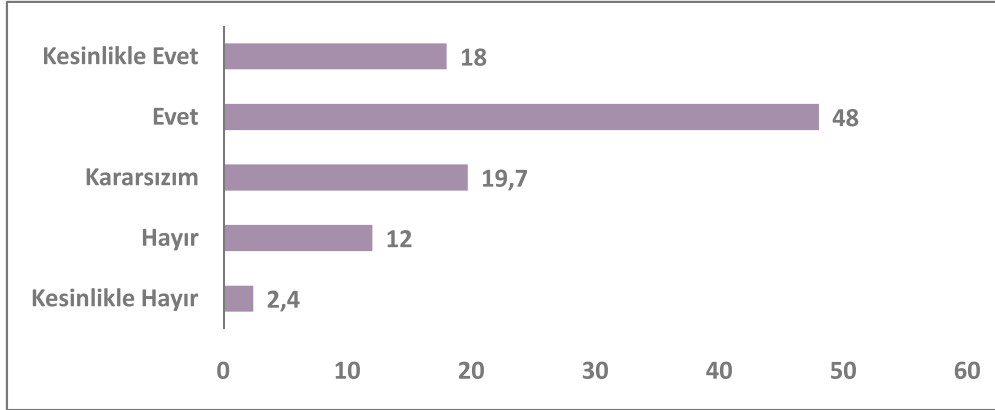
Katılımcıların %78'i geri dönüŖebilir atıklar karŖılığında bir ücret ödendiği taktirde atıklarını bölgesinde bulunan geri dönüŖüm noktasına götürebileceğini belirtmiştir. Erkeklerin %81,9'u, kadınların ise %74,6'sı, yaşa göre bakıldığında ise 35-44 yaş arası grubun %87,6'sı olumlu baktığını belirtmiştir.

Ŗekil 83: Geri DönüŖebilir Atıklar KarŖılığında Size Bir Ücret Ödenirse Bölgenizde Bulunan Bir Geri DönüŖüm Noktasına Götürür Müsünüz?

Geri Dönüşebilir Atıkları Satabileceğiniz Noktalar Size En Yakın Okul veya Cami Bahçesinde Olsa Oraya Götürür Müsünüz?

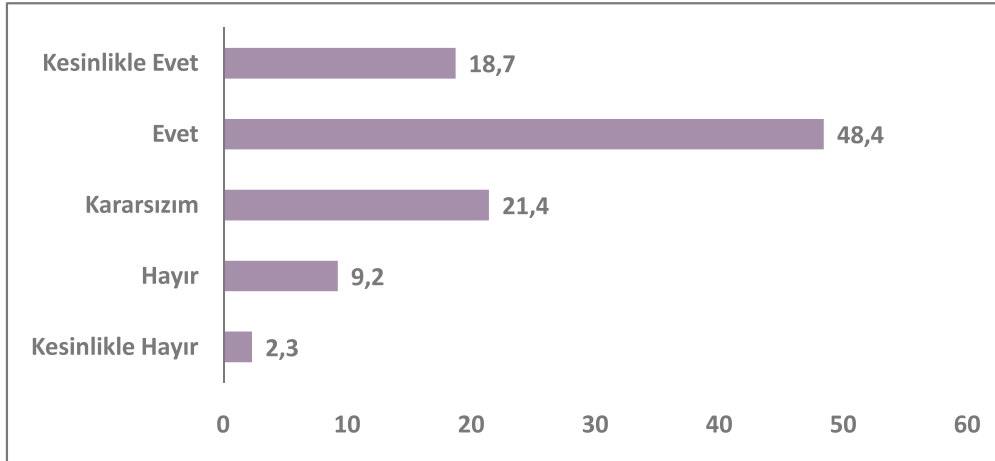
Katılımcıların %66'sı geri dönüşebilir atıkları satabileceği yakın okul veya cami bahçesi alanları olduğu takdirde atıklarını oraya götüreceğini belirtmiştir. Bu soruda cinsiyete göre farklılık görülmezken, yaş ve eğitim düzeyi arttıkça katılım oranının da arttığı görülmüştür.

Şekil 84: Geri Dönüşebilir Atıkları Satabileceğiniz Noktalar Size En Yakın Okul veya Cami Bahçesinde Olsa Oraya Götürür Müsünüz?

Geri Dönüşebilir Atıkları Sosyal Yardım Fonlarına Bağış Yapmak İster Misiniz?

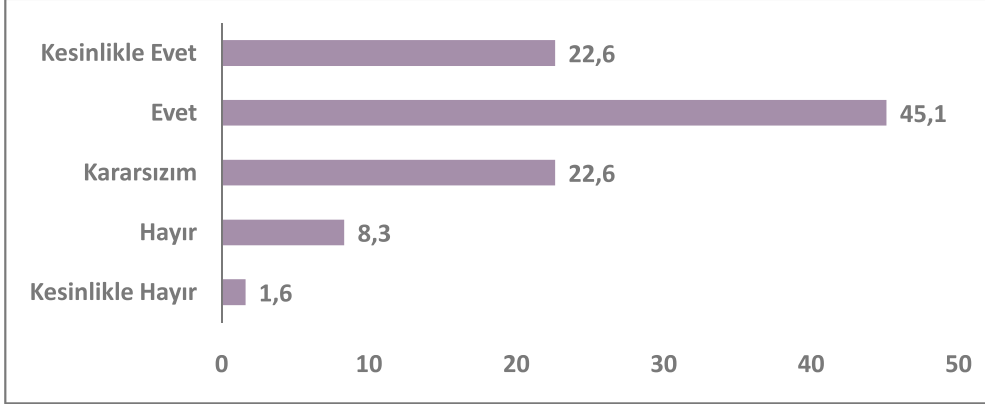
Katılımcıların %67,1'i geri dönüşebilir atıkları sosyal yardım fonlarına bağış yapmak istediğini belirtmiştir. Cinsiyete göre farklılık görülmezken, eğitim düzeyi arttıkça bağış yapmak isteyenlerin oranında artış görülmüştür. Üniversite ve üzeri eğitim alan katılımcıların %71'i bağış yapmak istediğini belirtmiştir.

Şekil 85: Geri Dönüşebilir Atıkları Sosyal Yardım Fonlarına Bağış Yapmak İster Misiniz?

Bir Mobil Uygulama Yardımı ile Evinizdeki Geri Dönüştürülebilir Atıkları Sokak Toplayıcılarına Ulaştırmak ve Karşılığında Sokak Hayvanlarına Destek Olmak İster Misiniz?

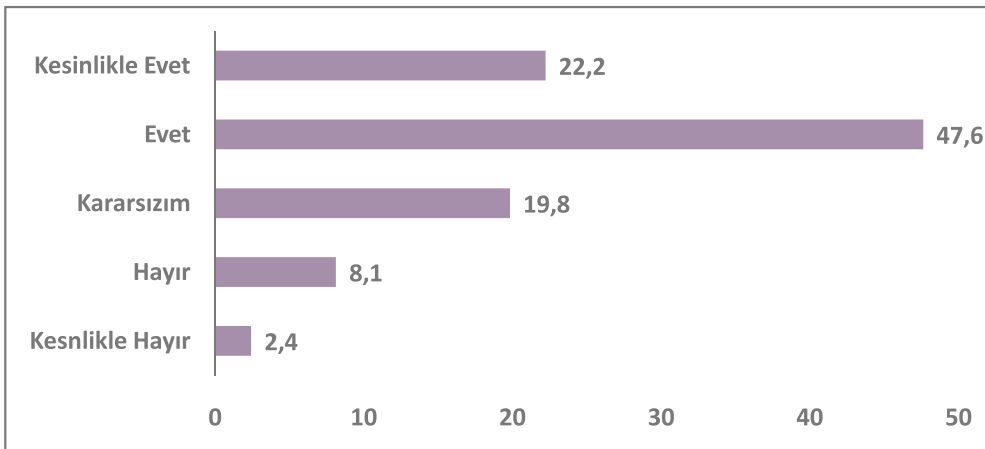
Katılımcıların %67,7'si bir mobil uygulama yardımı ile evindeki geri dönüştürülebilir atıkları sokak toplayıcılarına ulaştırmak ve karşılığında sokak hayvanlarına destek olmak istediğini belirtmiştir. Bu soruda cinsiyetler arası fark görülmezken, eğitim seviyesinin artmasıyla destek olma oranında artış olduğu görülmüştür. 35-44 yaş arası katılımcıların %76,4'ü destek olmak istediğini belirtmiştir.

Şekil 86: Bir Mobil Uygulama Yardımı ile Evinizdeki Geri Dönüştürülebilir Atıkları Sokak Atık Toplayıcılarına Ulaştırmak ve Karşılığında Sokak Hayvanlarına Destek Olmak İster Misiniz?

Depozitolu İçecek Kutuları Sistemi 2022'de Hayata Geçiyor, Suyun 1,25 TL'ye Alınıp Boş Şişesini Makinaya veya Markete İade Ederek 25kr İade Alınacak Bu Sistemi Destekliyor Musunuz?

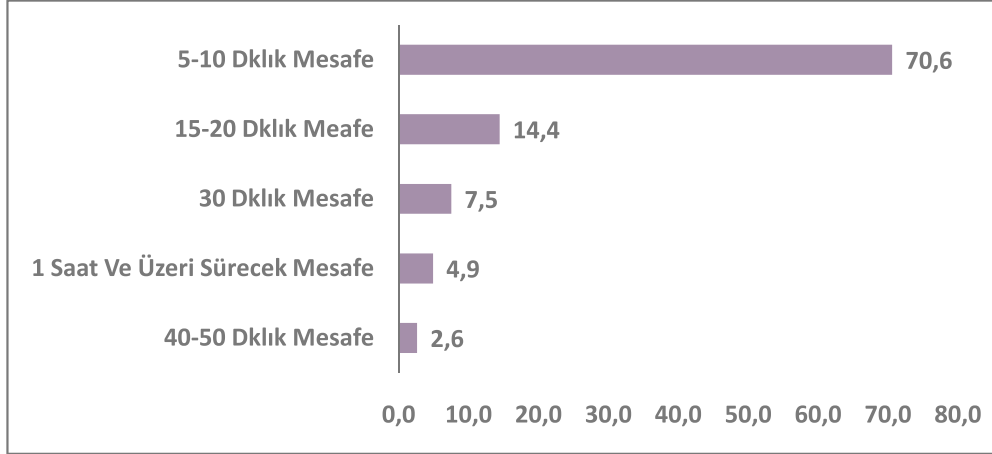
Katılımcıların %69,8'i depozitolu içecek kutuları sistemiyle suyu 1,25 TL'den alıp boş su şişesini makinaya veya markete iade ederek 25 kuruş alacağı sistemi desteklediğini belirtmiştir. 18-24 yaş arası katılımcıların %63,1'i, 35-44 yaş arası katılımcıların ise %80,1'i bu sistemi desteklediğini belirtmiştir.

Şekil 87: Depozitolu İçecek Kutuları Sistemi 2022 De Hayata Geçiyor, Suyu 1,25 TL'ye Alınıp Boş Şişesini Makinaya veya Markete İade Ederek 25kr İade Alınacak Bu Sistemi Destekliyor Musunuz?

Boş İçecek Kutularını Depozito Ücreti İçin En Fazla Ne Kadar Mesafe Taşırsınız?

Katılımcıların %70,6'sı boş içecek kutularını depozito ücreti için en fazla 5-10 dakikalık mesafe taşıyabileceğini belirtmiştir. Genel ortalamanın 11 dakika olduğu görülmüşken, eğitim seviyesi arttıkça taşınan sürenin de arttığı görülmüştür. Cinsiyete göre bakıldığında ise kadınların ortalama 11,8 dakika, erkeklerin ise 10,3 dakika taşıdıkları görülmüştür. Yaşa göre incelendiğinde ise yaş arttıkça taşıma süresinin kısaldığı hesaplanmıştır.

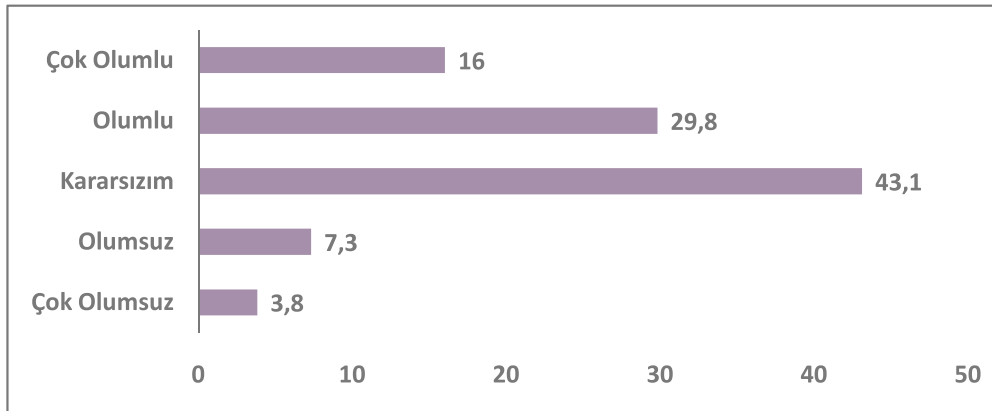

Şekil 88: Boş İçecek Kutularını Depozito Ücreti İçin En Fazla Ne Kadar Mesafe Taşırsınız?

SOKAK TOPLAYICILARINA YÖNELİK GÖRÜŞLER

Sokak Toplayıcıları Konusundaki Kanaatiniz Nedir?

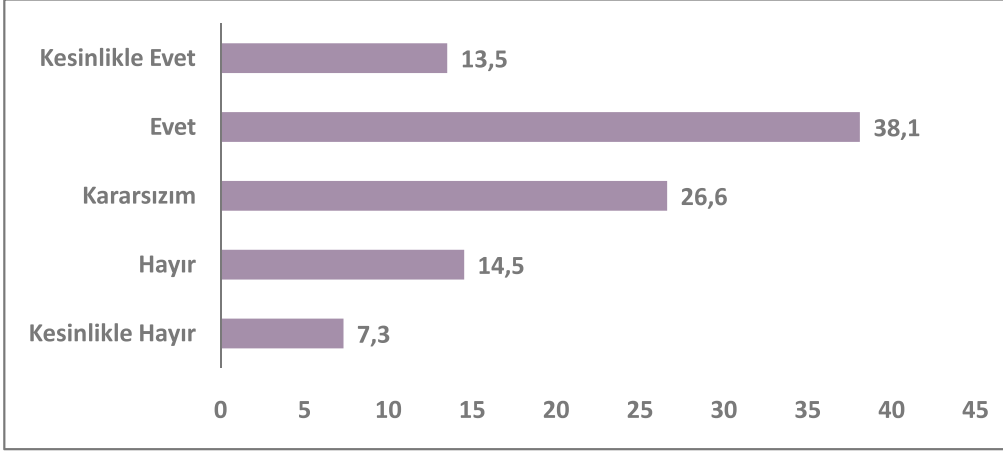
Katılımcıların %43,1'i sokak toplayıcıları hakkındaki görüşlerinde kararsız olduğunu belirtirken, %45,8'i olumlu görüşte olduğunu belirtmiştir. Erkeklerin kadınlara göre daha olumlu kanaatlerinin olduğu görülürken, meslek gruplarına göre bakıldığında en olumlu bakış açısına sahip olanların kamu sektörü çalışanları olduğu görülmüştür. En olumsuz kanaate sahip olanların ise özel sektör yöneticileri olduğu görülmüştür.

Şekil 89: Sokak Toplayıcıları Konusundaki Kanaatiniz Nedir?

Çöp Arabası ile Toplanan Atıkların Tekrar Ayrıştırılabileceğini Düşünüyor Musunuz?

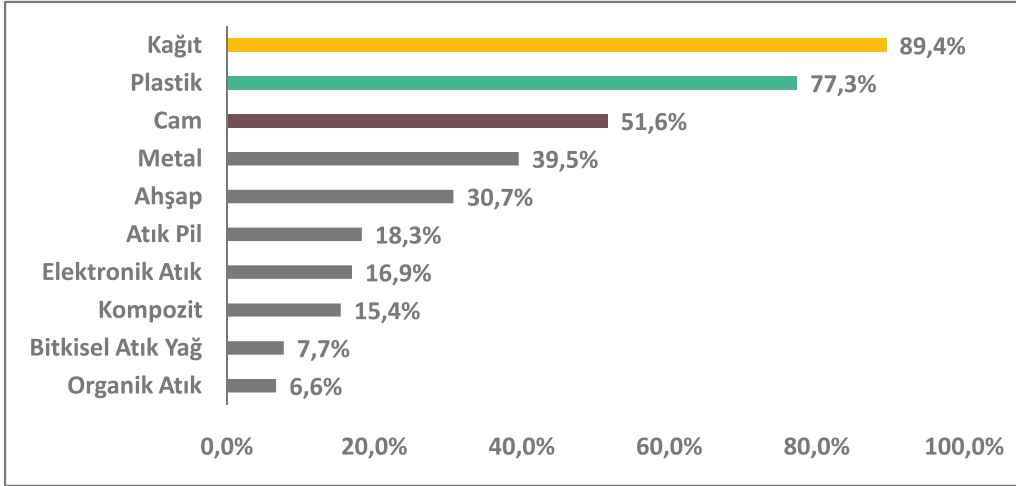
Katılımcıların %51,6'sı çöp arabası ile toplanan atıkların tekrar ayrıştırılabileceğini düşünüyor.

Şekil 90: Çöp Arabası ile Toplanan Atıkların Tekrar Ayrıştırılabileceğini Düşünüyor Musunuz?

Size Sokak Toplayıcıları Hangi Tür Atıkları Toplamaktadır?

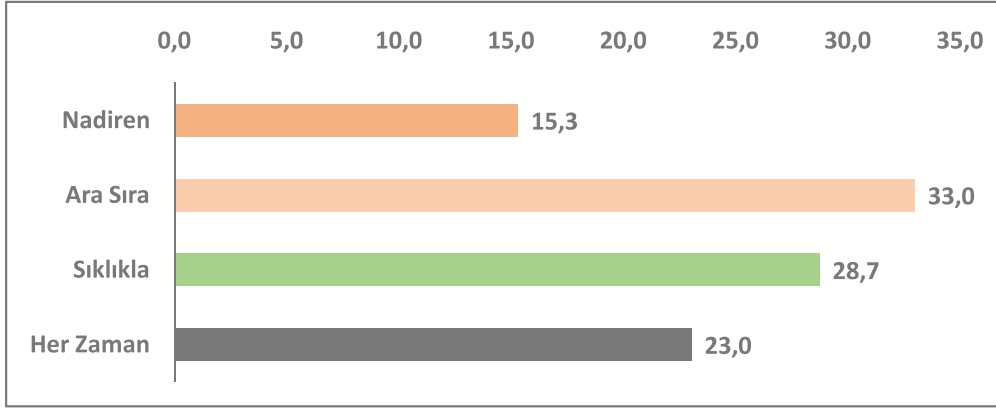
Katılımcıların %89,4'ü sokak toplayıcılarının kâğıt atık, %77,3'ü plastik atık, %51,6'sı ise cam atık topladığını belirtmiştir. En az topladığı düşünülen atıklar organik ve bitkisel atık yağlar olmuştur.

Şekil 91: Size Sokak Toplayıcıları Hangi Tür Atıkları Toplamaktadır?

Ne Sıklıkla Sokak Toplayıcısı Görmektesiniz?

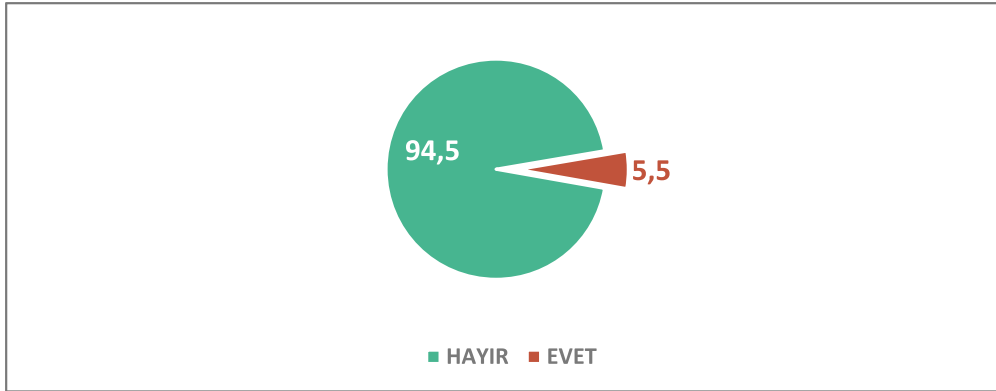
Katılımcıların %33'ü sokak toplayıcılarını ara sıra gördüğünü belirtirken, %28,7'si sıklıkla gördüğünü, %23'ü her zaman gördüğünü belirtmiştir.

Şekil 92: Ne Sıklıkla Sokak Toplayıcısı Görmektesiniz?

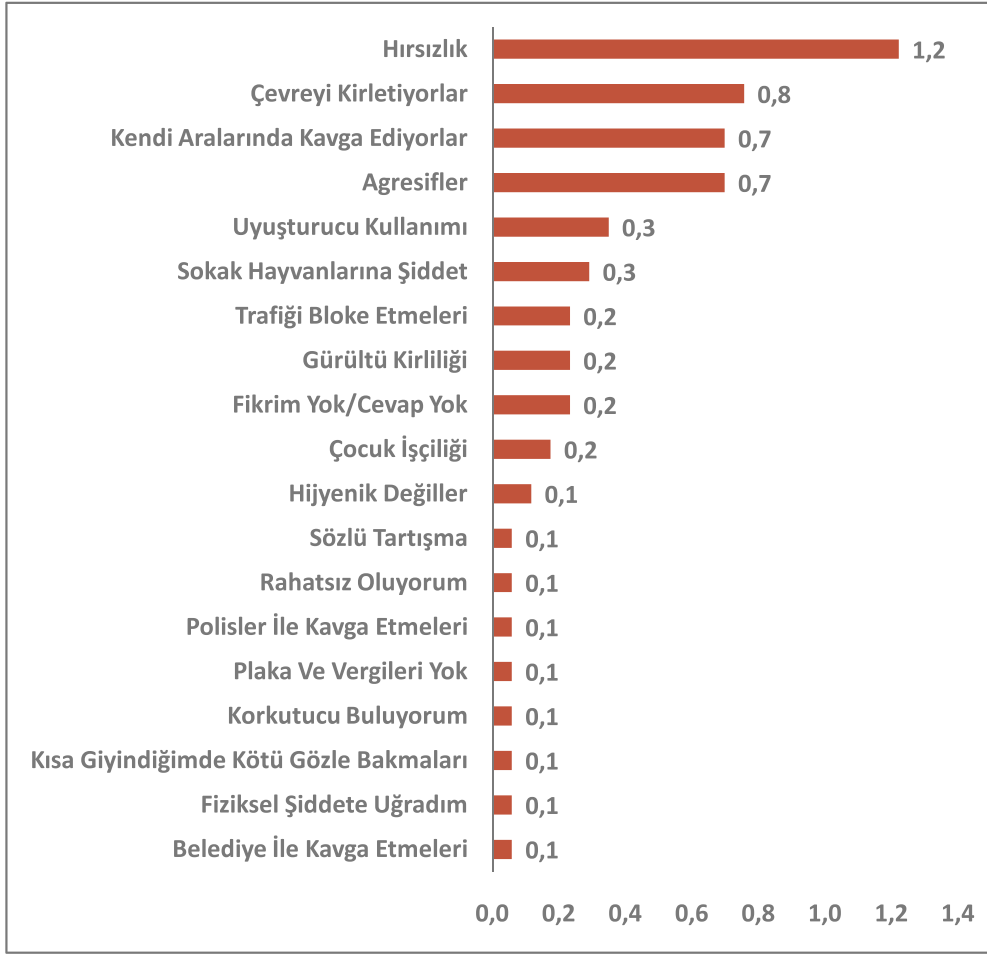
Sokak Toplayıcılarından Herhangi Olumsuz Tavrı ve Davranışına Şahit Oldunuz Mu? Evet ise Kısaca Bahseder Misiniz?

Katılımcıların %94,5'i sokak toplayıcılarından herhangi bir olumsuz tavır ve davranışa şahit olmadığını belirtmiştir.

Şekil 93: Sokak Toplayıcılarından Herhangi Olumsuz Tavır ve Davranışa Şahit Oldunuz Mu? Evet ise Kısaca Bahseder Misiniz?

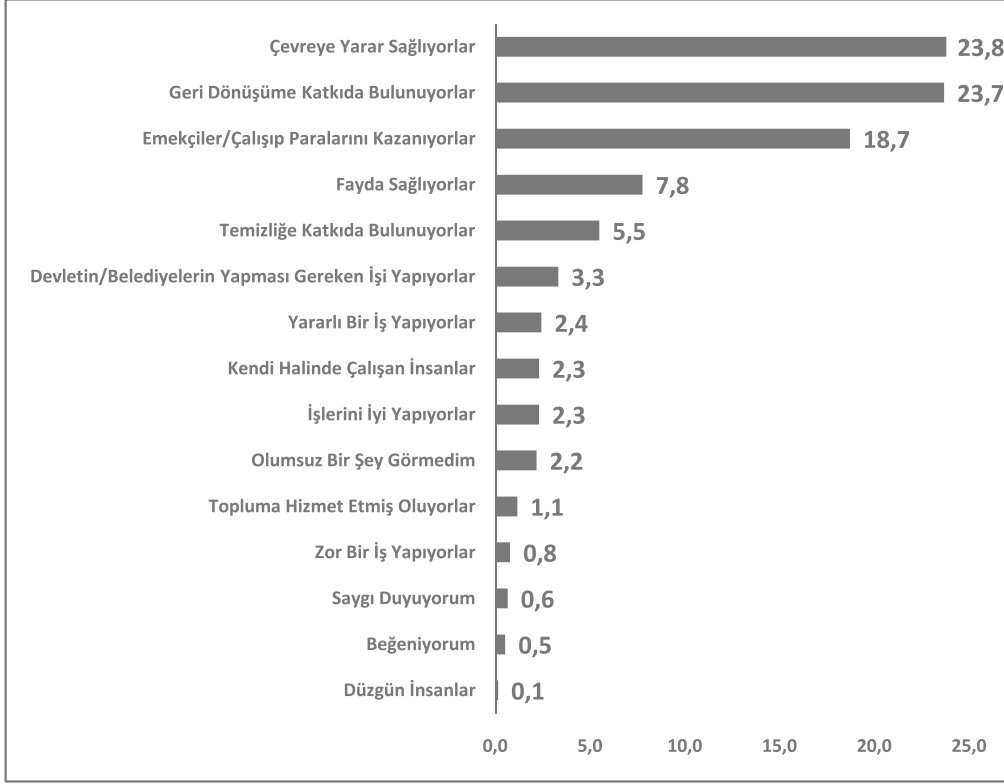
Şahit olunan olumsuz olayların; hırsızlık, kendi aralarında kavga, çevre kirliliği, olduğu görüldü.

Şekil 94: Sokak Toplayıcılarından Herhangi Olumsuz Tavrı ve Davranışa Şahit Oldunuz Mu? Evet ise Kısaca Bahseder

Olumlu Algılarınızın Sebebi Nedir?

Katılımcıların %23,8'i sokak toplayıcılarının çevreye yarar sağladığını, %23,7'si geri dönüşüme katkı sağladığını belirtmiştir.

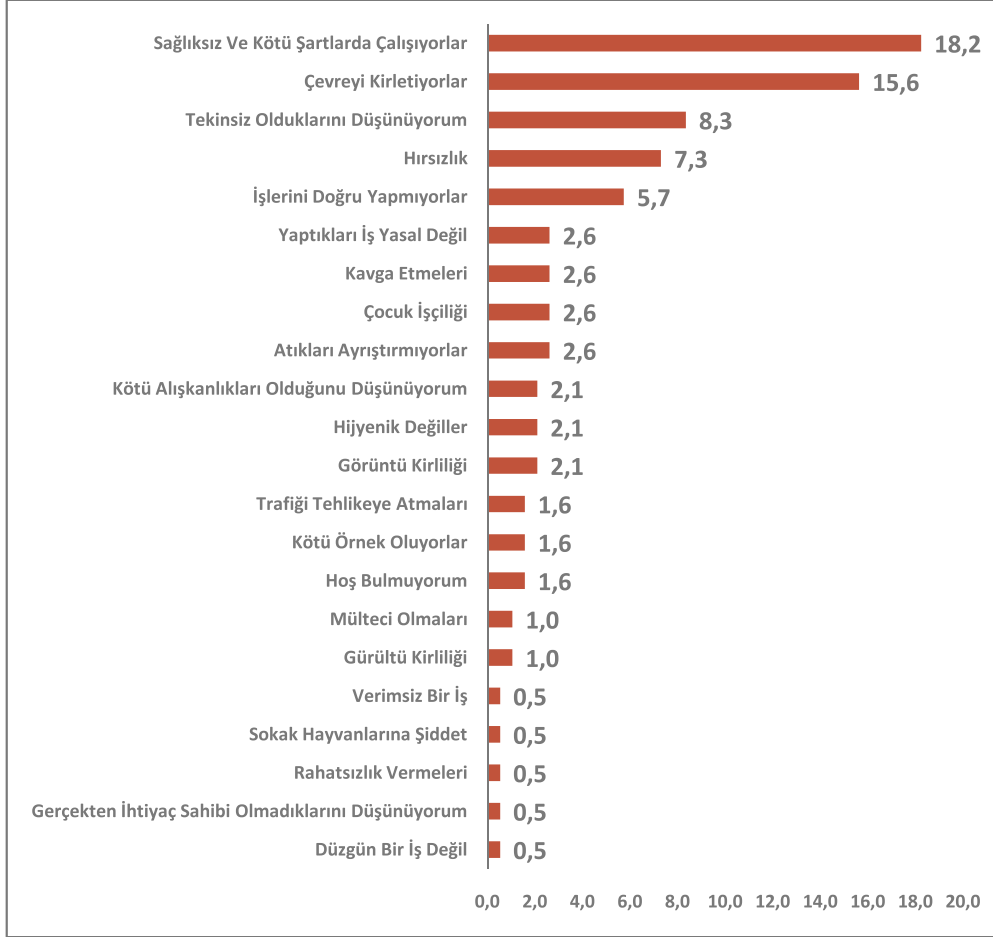

Şekil 95: Olumlu Algılarınızın Sebebi Nedir?

*Fikrim yok/ Cevap yok: %5,0

Olumsuz Algılarınızın Sebebi Nedir?

Katılımcıların %18,2'si sağlıksız ve kötü şartlarda çalıştığını, %15,6'sı çevreyi kirlettiğini, %8,3'ü tekinsiz olduklarını düşündüklerini belirtmiştir.

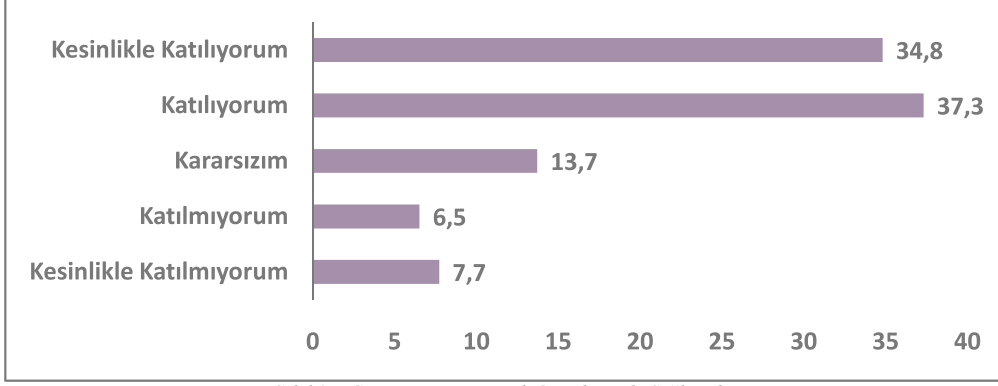

Şekil 96: Olumsuz Algılarınızın Sebebi Nedir?

*Fikrim yok/ Cevap yok: %18.8

Geri Dönüşüme Büyük Oranda Katkı Sağlıyorlar

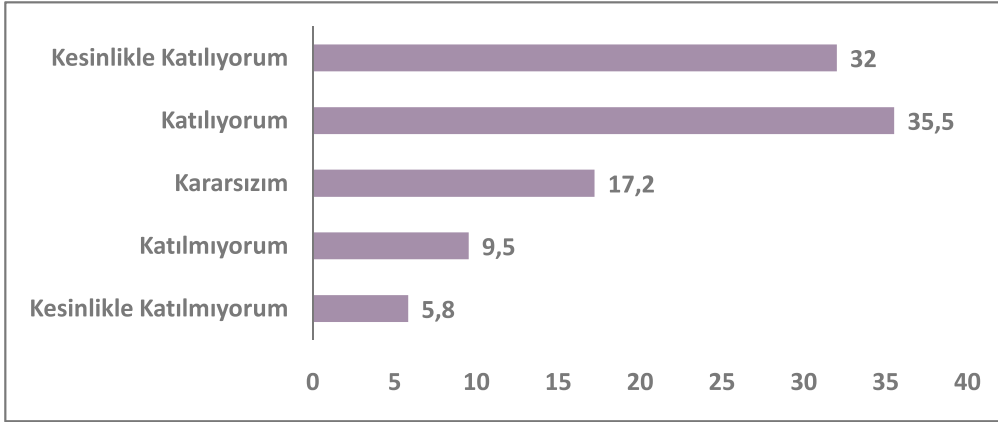
Katılımcıların %72,1'i sokak toplayıcılarının geri dönüşüme büyük oranda katkı sağladığını düşünürken, %13,7'si kararsız olduğunu, %14,2'si ise katkı sağlamadıklarını düşündüğünü belirtmiştir.

Şekil 97: Geri Dönüşüme Büyük Oranda Katkı Sağlıyorlar

Güvencesiz Koşullarda Çalışıyorlar

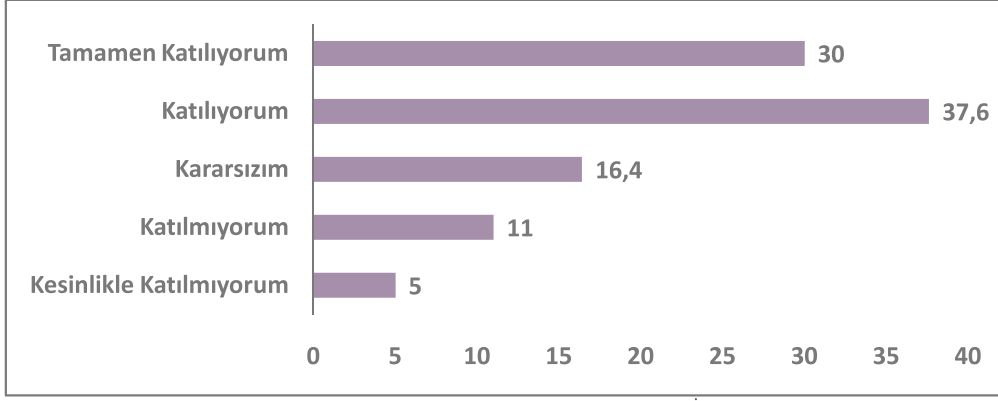
Katılımcıların %67,5'i sokak toplayıcılarının güvencesiz koşullarda çalıştığını düşündüğünü belirtmiştir.

Şekil 98: Güvencesiz Koşullarda Çalışıyorlar

Devletin Ya Da Kurumların Yapması Gereken Bir İşi Yapıyorlar

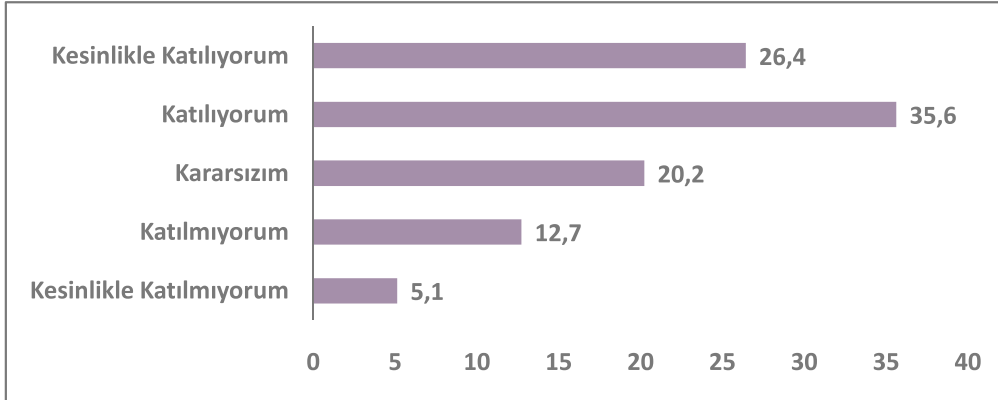
Katılımcıların %67,6'sına göre sokak toplayıcılarının devletin ya da kurumların yapması gereken bir işi yaptıklarını belirtirken, %16,4'ü kararsız olduğunu, %16'sı ise bu görüşe katılmadığını belirtmiştir.

Şekil 99: Devletin Ya Da Kurumların Yapması Gereken Bir İşi Yapıyorlar

Yaptıkları İş Kanunlar Tarafından Regüle Edilmeli

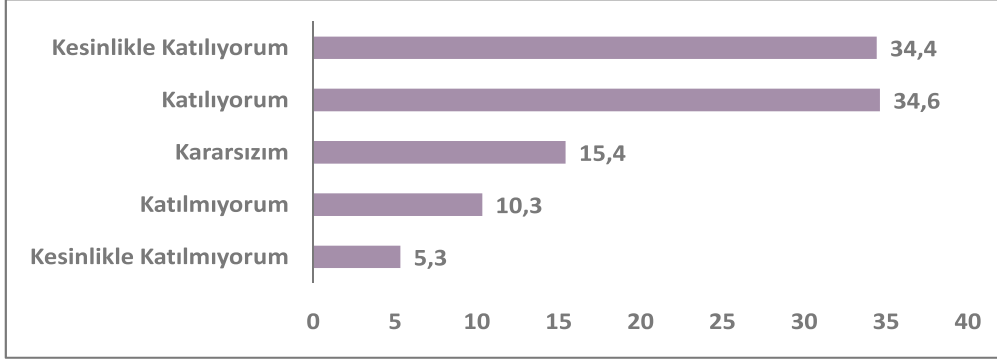
Katılımcıların %62'si sokak toplayıcılarının yaptıkları işin kanunlar tarafından regüle edilmesi gerektiğini düşündüğünü, %20,2'si kararsız olduğunu, %17,8'i bu konuda olumsuz görüşe sahip olduğunu belirtmiştir.

Şekil 100: Yaptıkları İş Kanunlar Tarafından Regüle Edilmeli

Devlet Tarafından Güvence Altına Alınmalılar

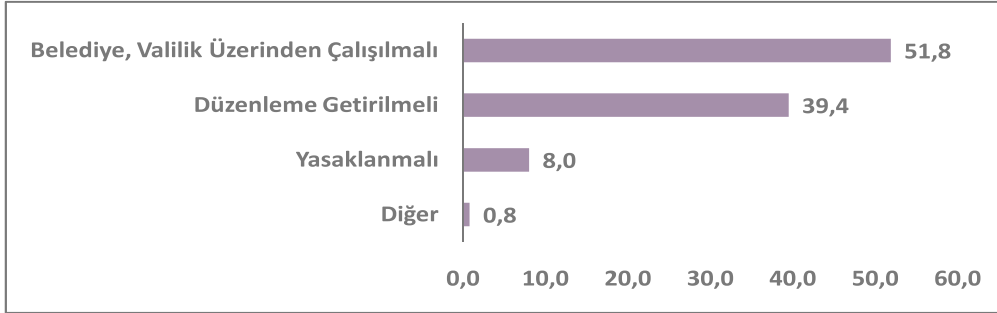
Katılımcıların %69'u sokak toplayıcılarının devlet tarafından güvence altına alınması gerektiğini düşündüğünü belirtti.

Şekil 101: Devlet Tarafından Güvence Altına Alınmalılar

Sizce Sokak Toplayıcılarına Yönelik Nasıl Bir Politika İzlenmeli?

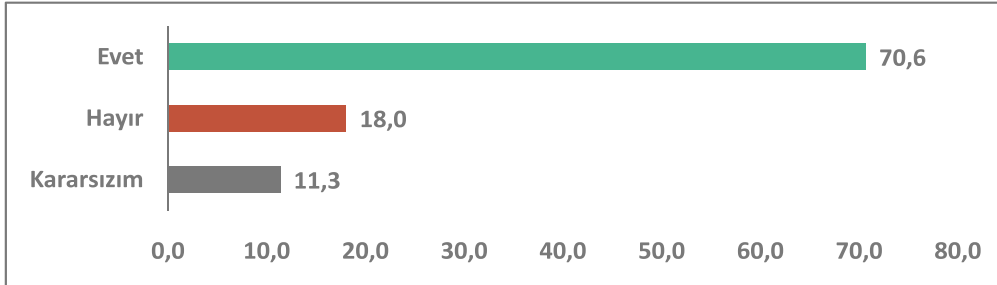
Katılımcıların %51,8'i sokak toplayıcıları konusunun belediye, valilik bünyesinde çalışılması, %39,4'ü düzenleme getirilmesi gerektiğini belirtmiştir.

Şekil 102: Sizce Sokak Toplayıcılarına Yönelik Nasıl Bir Politika İzlenmeli?

Sizce Sokak Toplayıcıları Bir Meslek Grubu Statüsüne Sahip Olmalı Mıdır?

Katılımcıların %70,6'sına göre sokak toplayıcıları bir meslek grubu statüsüne sahip olmalıyken, %18'i olmaması gerektiğini belirtmiştir. Bu soruda eğitim, cinsiyet ve yaşa göre farklılık görülmemiştir.

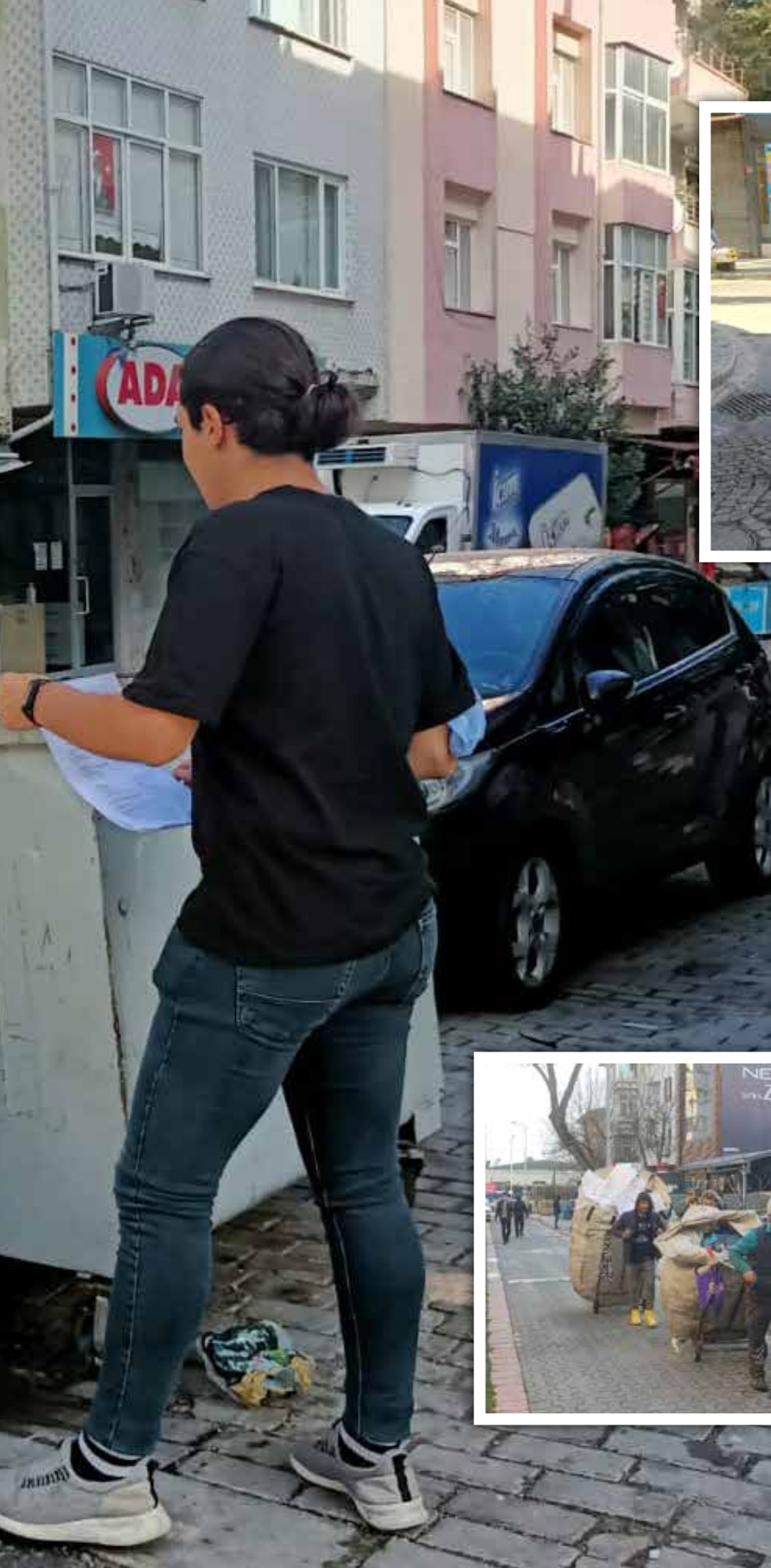

Şekil 103: Sizce Sokak Toplayıcıları Bir Meslek Grubu Statüsüne Sahip Olmalı Mıdır?

Yener Cafe

SARK
TE

**SOKAK TOPLAYICILARININ
SOSYO-EKONOMİK YAPISI ARAŞTIRMASI
PAYDAŞLAR- DERİNLEMESİNE
GÖRÜŞME RAPORU**

SOKAK TOPLAYICILARININ SOSYO-EKONOMİK YAPISI ARAŞTIRMASI PAYDAŞLAR- DERİNLEMESİNE GÖRÜŞME RAPORU KÜNYESİ

Derinlemesine görüşmeler kapsamında kâğıt fabrikaları, STK'lar, kamu kurumları ve aracı kişi/kurumlar ile yarı yapılandırılmış akışa bağlı yüz yüze görüşmeyle CATI metodu ile 40 görüşme gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler, 08-30 Temmuz 2021 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir.

Sizce Sokak Toplayıcıların Çalışma Koşulları Nasıl Değiştirilmeli?

Kâğıt Fabrikaları yetkilileri atık toplaması konusunda bölge belirlenmesi, atık toplayıcılarının çalışma koşullarının değişiminde devlet ve belediyenin atacağı adımların gerekliliğine dikkat çekmiştir. Atık toplayıcılarının belediye kadrosuna alınabileceği önerisi sunulurken bu konuda özel sektörün de sosyal hak sağlama konusunda atacağı adımların öneminden bahsedilmiştir.

Kamu kurumları yetkililerinin görüşlerine bakıldığında ise sokak toplayıcılarının çalışma koşullarının değiştirilmesi ve geliştirilmesi adına bir düzenleme getirilmesi gerektiği ve bu düzenlemenin devlet, bakanlık ya da belediyeler bağlamında geliştirilmesi gerektiği düşüncesinin hakim olduğu görülmüştür. Atık toplayıcılar ile devlet, bakanlık ya da belediye yetkililerinin bir araya gelip çalışma koşulları üzerinde tartışabileceği bir ortam olması gerektiğine inanılmaktadır.

STK yetkilileri atık toplayıcıların belediye ya da atık toplama tesisleri çatısı altında istihdam edilebileceğini, zaten mesleki deneyim sahibi oldukları için sürece katkıda bulunabileceklerini belirtmiştir. Atık toplayıcılara eğitim verilmesi ve atık toplama sürecinin modernize edilmesinin önemi vurgulanmıştır.

Aracı kişi kurumlar atık toplayıcıların sosyal güvence kapsamına alınması gerektiğini, sisteme dahil edilmeleri için belediye kadrosuna alınmaları ve bölge, mahalle gibi atık toplama alanlarının belirlenerek süreçlerin takip edilebilir hale getirilmesi gerektiğini ifade etmiştir.

Sizce Sokak Toplayıcıları Sisteme Nasıl Alınabilir?

Kâğıt fabrikaları yetkilileri, atık toplayıcıların sisteme dahil edilmesi hususunda devlet düzenlemeleri, atık toplayıcıların belediye kadrosuna alınması gerekliliği ve aynı zamanda atık toplayıcıların kullandığı el arabası gibi araçların da modernize edilmesi gerektiğine dikkat çekmiştir. Meslek odaları ya da kooperatif gibi seçeneklerin de atık toplayıcıların sisteme dahil edilmesi konusunda yarar sağlayacağı düşünülmektedir.

Kamu kurumları arasında atık toplayıcılarının sistem içerisine alınması konusunda sürdürülebilir bir sisteme ihtiyaç olduğu fakat bunun geliştirilmesinin önündeki zorluklara dikkat çekildiği görülmüştür. Sigorta sorunu, atık toplama işinde çalışan mülteciler, atık toplama şirketleri ve rant bağlamında düşünüldüğünde sistemi oluşturmanın zorluğundan bahsedilmiştir. Bir diğer düşünce ise, meslek derneklerinin bu konuda daha aktif rol alması üzerinedir.

STK yetkilileri arasında atık toplayıcıların sisteme dahil edilmesi hususunda belediye kadrosuna alınmaları ya da atık toplayıcıların çalıştıkları şirketler ile görüşülmesi gerektiğine dair öneriler yer almıştır. Atık ayrıştırma sisteminin geliştirilmesi ve modernize edilmesinin de bu duruma katkı sağlayacağı belirtilmektedir.

Aracı kişi ve kurumlar atık toplayıcıların sisteme dahil edilmesi konusunda genel olarak belediye bünyesinde çalışmalarının daha olumlu olacağını ifade etmektedirler.

Sizce Sokak Toplayıcılarının Sosyal Hakları, Sigorta ve Sağlık Sorunları Nasıl Çözülebilir?

Kâğıt fabrikası yetkilileri arasında, atık toplayıcıların sosyal hak, sigorta ve sağlık sorunlarının çözümünde, devlet/ belediye altında kayıtlı çalışmalarını ya da işverenlerinin/ özel sektörün bu konuda adım atmasını önerenler görülmüştür. Bunun yanı sıra meslek odaları ve kooperatiflerin de bu hususta çözüme katkı sağlayabileceği belirtilmektedir.

Kamu kurumları yetkilileri arasında atık toplayıcıların kayıt altına alınması ile sosyal hak, sigorta ve sağlık sorunlarının çözülebileceğini işaret edenler ile, sosyal haklar konusunda atık toplayıcıların bağlı bulunduğu dernek ve organizasyonların bu konuda aktif faaliyet göstermesinin gerekliliğini belirtenler bulunmaktadır.

STK yetkilileri, atık toplayıcıların sosyal hakları, sigorta ve sağlık sorunlarının çözümünde, atık toplayıcıların devlet destekli/belediye bünyesinde çalıştırılarak ya da özel şirketlerde sigortalı olarak çalıştırılarak çözülmesinin daha yararlı olacağını belirtmiştir. Aynı zamanda kendi aralarında kurabilecekleri dernek ve kooperatiflerin de bu süreçte faydalı olacağı işaret edilmektedir.

Aracı kişi ve kurumlar, atık toplayıcıların sosyal hakları, sigorta ve sağlık sorunlarının çözümünde devlet/belediye desteğinin önemini vurgulamıştır. Çalışma koşullarının atık toplayıcılar içerisinde standart bir seviyeye getirilmesinde devlet ve belediye faktörünün gerekliliği ifade edilmiştir.

Sizce Geri Dönüşümde Toplanan Atık Miktarı Nasıl Artırılabilir?

Kâğıt fabrikası yetkilileri bu konuda genel olarak halkın bilinçlendirilmesine dikkat çekmiştir. Halkı bilinçlendirecek çalışmalar, eğitim sisteminde geri dönüşüm hususunun vurgulanması ve halkı teşvik edici uygulamalar önerilmiştir.

Kamu kurumu yetkilileri geri dönüştürülebilir atıkların çıktığı yer olan kaynaklara dikkat çekmektedir. Özellikle hanelerde bilinçlendirme ve farkındalık çalışmaları ile bu konunun etkin bir şekilde yönlendirmesi gerekliliği vurgulanmıştır. Bununla beraber devlet ya da belediyelerin denetim uygulamalarını efektif biçimde kullanması ve vatandaşları buna teşvik edici ödüllendirme sistemi benzeri uygulamalara dikkat çekilmiştir. Atık miktarını artırmak için vatandaşın evindeki ayrışımın önemi vurgulanırken bu konuda vatandaşın bilinçlendirilmesinin öneminin altı çizilmiştir.

STK yetkilileri ayrıştırmanın önemine dikkat çekmiştir. Halkın atıkları ayrıştırma alışkanlığı kazanması ve bu konuda bilinçlendirilmesi için yürütülecek eğitim ve çalışmalar vurgulanmaktadır. Evlerde, iş yerlerinde, halka açık alanlarda atık ayrıştırma kutularının çoğaltılması ve özellikle evsel atıkların ayrıştırılma bilincinin yoğun şekilde vurgulanmasının gerekliliği belirtilmektedir. Belediyelerin tüm atıkları ayrı şekilde toplamasına ve Belediyelerin bu konuda daha aktif rol almasına dikkat çekilmektedir.

Aracı kişi ve kurumlar atık miktarı artırılmasında halkın bilinçlendirilmesinin gerekliliğini vurgulamaktadır. Halkın ücretler ya da hediyelerle teşvik edilmesi gerektiği, çeşitli iletişim çalışmalarıyla da teşviklerin desteklenmesi önerilmiştir.

Sizce Dünyadaki Hangi Yöntemler Türkiye’de Başarılı Olabilir?

Kâğıt fabrikası yetkilileri depozito sistemi ve atık kumbaraları gibi vatandaşa ücret ya da teşvik sağlayacak çeşitli uygulamaların Türkiye’de uygulanabileceğini belirtmiştir. Bu uygulamalarda devlet ve belediyelerin halkı bilinçlendirecek aksiyonlarının önemine dikkat çekilmiştir.

Kamu yetkilileri arasında diğer ülkelerden tam anlamıyla bir sistem örneği alınamayacağı, her ülkenin kendi koşulları olduğu göz önüne alındığında, bu sistemlerin Türkiye’nin koşullarına uygun hale getirilerek kullanılabileceği belirtilmiştir. Bunun yanı sıra depozito sistemi, atıklarla ilgili aplikasyonlar ve vatandaşın bilinçlendirilmesi ve ödüllendirilmesi gibi konulara uygun sistemler önerilmiştir.

STK yetkilileri bu konuda atıkların ayrıştırılma bilincinin topluma kazandırılmasının önemine dikkat çekmiştir. Halkın atıkların ayrıştırıldığına dair inancının az olduğunu bundan dolayı ayrıştırma alışkanlığının da yeterince kazanılmadığı belirtilmiştir. Atıkların ayrıştırılmasının olumlu yönlerinin halka detaylıca gösterilmesinin gerekliliği belirtilmektedir. Halkı ayrıştırmaya teşvik edici hediyelerin de bu konuya destek olacağı belirtilmektedir.

Aracı kişi ve kurumlar bu konuda depozito sistemi, atıkların karşılığında ücret/teşvik verilmesi gibi sistemlere dikkat çekmiştir.

Plastik geri dönüşümü karşılığında ücret veren makineler gibi uygulamalar önerilmektedir.

Ücretli Poşet Uygulaması ile İlgili Ne Düşünüyorsunuz?

Kâğıt Fabrikası yetkilileri arasında ücretli poşet uygulamasını, israfı azaltması gibi nedenlerle olumlu yorumlayanların yanı sıra mevcut poşet ücretinin caydırıcı olmadığı ve hala poşet tüketiminin fazla olduğunu belirtenler de bulunmaktadır.

Kamu yetkilileri ücretli poşet uygulaması ile ilgili olumlu ve olumsuz özelliklere dikkat çekmiştir. Olumlu bulunan yanlar arasında poşet tüketiminin azalması gibi nedenler iken; bir diğer yandan bu uygulamanın ayrıştırma ile yakından ilgili olmadığı ile ilgili düşünceler de bulunmaktadır.

STK yetkilileri ücretli poşet uygulamasının hem olumlu hem de yeterince sonuç vermemiş yanlarından bahsetmektedir. Ücretli poşetin daha az poşet tüketimine ve bez çanta tüketimine teşvik ettiğini belirtenlerin yanı sıra, aslında poşet tüketiminin azalmadığı ve insanların poşet ücretine alıştığını da belirtenler bulunmuştur. Poşet tüketiminin azaltılması konusunda daha ikna edici uygulamalar önerilmiştir.

Aracı kişi ve kurumlar ücretli poşet uygulaması hakkında genel olarak olumsuz yönler dikkat çekmiştir. Başta faydalı olduğu fakat etkisini zamanla kaybettiğini ifade edenler bulunmuştur. Poşetlerin parasız olması ve poşetlerin geri verilmesi durumunda depozito sistemi tarzında bir geri ödeme yapılması konusu önerilmiştir.

Türkiye’de Kâğıt Geri Dönüşümü ile İlgili Ne Düşünüyorsunuz?

Kâğıt fabrikası yetkilileri Türkiye’de kâğıt geri dönüşümünün geçmiş yıllara göre çok daha ileri bir seviyede olduğuna dikkat çekmiştir. Bu gelişimin daha da geliştirilmesi ve desteklenmesi gerektiği belirtilmektedir. Halka ayrıştırma konusunda verilmesi gereken eğitimin küçük yaşlarda başlamasının önemi vurgulanmaktadır.

Kamu yetkilileri arasında kâğıt geri dönüştürme sistemini ve tesisleri başarılı bulanların yanı sıra sistemi ve tesisleri yeterli bulmayanlar bulunmaktadır. Geri dönüşüm sistemlerini ilerletmekle beraber aslında tüketimi azaltmanın yollarına dikkat çekilmesi gerektiğini vurgulayanlar bulunmaktadır. STK yetkilileri arasında kâğıt geri dönüşüm sisteminin yetersiz olduğunu düşünenler ile eskiye göre daha iyi olduğunu belirtenler de bulunmuştur. Eskiye göre daha iyi olduğunu belirtenler, kâğıdın halkın büyük çoğunluğunda ayrıştırılması gereken bir atık olarak görüldüğünü belirtmiştir.

Aracı kişi ve kurumlar Türkiye’de kâğıt geri dönüşümünü genel olarak yetersiz bulmuştur. Tesis yetersizliği ve toplumun geri dönüşüm konularında yeterince bilinçli olmadığını ifade etmektedirler.

Geri Dönüşümlü Atıkların Karşılığında Bir Ödeme Yapılması Gerektiği ile İlgili Ne Düşünüyorsunuz?

Kâğıt fabrikası yetkilileri genel olarak atıkların karşılığında bir ödeme yapılmasına olumlu bakmaktadır. Halkı teşvik edici ücret, hediyeler ya da depozito sisteminin halkı geri dönüşüme teşvik edeceğini vurgulamıştır.

Kamu yetkilileri ücret sisteminin bazı vatandaşları teşvik edebileceğini belirtirken; küçük miktarda ücretler için çoğu kişinin bu sistemle uğraşmak istemeyebileceğini de belirtenler bulunmaktadır. Ücret sistemi yerine farklı teşvik edici uygulamalar geliştirilebileceği de (Belediyelerin sosyal kartı ya da indirim kartı vb.) önerilmiştir.

STK yetkilileri geri dönüşümlü atıklar karşılığında ödeme yapılması ya da teşvik edici hediyeler verilmesinin genel olarak olumlu sonuçlar yaratacağını vurgulamaktadır. Özellikle genç yaş grubunun teşvikinde ve alışkanlık kazanması konusunda destek olacağı belirtilmiştir.

Aracı kişi ve kurumlar geri dönüşümlü atıklar karşılığında ödeme yapılması/teşvik verilmesini genel anlamda olumlu bulmaktadır. Bu sistemin halkın bilinçlendirilmesi ve teşvik edilmesinde olumlu etkiler yaratacağını belirtmektedirler.

İçecek Şişelerinin Depozito Sistemiyle İlgili Ne Düşünüyorsunuz?

Kâğıt Fabrikası yetkilileri depozito sistemini genel olarak olumlu bulmakta ve desteklemektedirler. Halkın geri dönüşüme teşvik edilmesi açısından başarılı bir sistem olabileceği belirtilmektedir.

Kamu yetkilileri arasında depozito sistemi çevresel ve ekonomik açılardan olumlu bulunurken; depozitolu ürünlerin kapsamının belirlenmesi konusunda birtakım endişeler bulunmaktadır. Diğer ambalaj atıklarının da depozito sistemine dahil edilmesi gerektiği fakat bu aşamada çeşitli sorunların çıkabileceğine dikkat çekilmiştir.

STK yetkilileri depozito sistemini genel olarak olumlu bulmakta ve desteklemektedirler. Hem dolaşımdaki atığı azaltmaya yardımcı olacağı hem de teşvik konusunda yararlı olacağı belirtilmiştir. Plastik ambalajların bu sisteme dahil edilmesi ya da edilmemesi gerekliliği konusunda ise endişeler bulunmaktadır. Plastik üretiminin azalması gerektiği vurgulanmıştır.

Aracı kişi ve kurumlar depozito sistemini genel olarak olumlu bulmakla beraber kapsamının genişletilmesi, kâğıt ve diğer ambalajlarda da bu sistemin uygulanmasının gerekli olduğunu belirtmiştir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Sokak toplayıcılarına yönelik kapsamlı bir araştırmanın yürütüldüğü bu çalışmada, hem sokak toplayıcılarının sosyo-ekonomik durumları kendileriyle yapılan görüşmelerden yola çıkılarak ortaya konulmuş, hem de toplumun bu kitleye yönelik bakış açısı irdelenmiştir. Öte yandan araştırma kapsamında kâğıt fabrikaları, STK'lar, kamu kurumları ve aracı kişi/kurumlar ile yarı yapılandırılmış mülakatlar gerçekleştirilmiştir.

Sokak toplayıcıları ile yapılan saha araştırmanın özet sonuçlarına bakıldığında, sokak toplayıcılarının hanede ortalama 3 kişiye bakmakla sorumlu oldukları görülmekle beraber, %37'sinde bakmakla sorumlu olunan kişi sayısı 4 ve daha fazla olduğu ortaya çıkmıştır. Sokak toplayıcılarının %37,4'ünün ailesinde kendisinden başka atık toplama işi yapanlar da bulunmaktadır. Katılımcıların %34,2'sinin anne-babasıyla yaşadığı görülürken, %17,7'sinin borcu olduğu ve bu borcun çoğunlukla bankadan alındığı belirtilmektedir. Borcu olan sokak toplayıcılarının ortalama borç miktarı 11.749 TL'dir. Araştırmaya katılanların %9,3'ü sosyal yardım aldığını belirtmekte, sosyal yardım alınan kurumların başında ise "Sosyal Yardımlaşma Dernekleri" gelmektedir. Öte yandan sokak toplayıcıların çoğunluğu (%69,4) sağlık hizmetlerinden faydalanmadığını ifade etmektedir.

Buldukları bölgede ortalama olarak 9 yıldır ikamet eden sokak toplayıcılarının çoğunluğu (%74,8) kiralık evde yaşamaktadır. Yine ortalama olarak 6 yıldır atık toplama işi yapmaktadırlar. Araştırmaya katılanlar, günde ortalama 8 saat çalıştıklarını ifade etmekte, toplanılan atıklar arasında "kağıt, plastik ve karışık atıklar" öne çıkmaktadır. Sokak toplayıcılarının haftada ortalama 6 gün çalıştıkları, günde ortalama 7 saat yürüdükleri görülmektedir. Atık toplama araçlarını günde ortalama 1,7 kez doldurabildiklerini ifade eden katılımcıların verdikleri bilgiler doğrultusunda ayda ortalama 2.560 TL kazandıkları görülmektedir. Günde ortalama 135 TL kazandıkları görülen katılımcıların, %23,3'ünün ek işler de yaptığı anlaşılmaktadır. Katılımcılar 1 kâğıt toplama arabasındaki malzemeden ortalama 85 TL kazandıklarını belirtmektedir. Atıkların çoğunlukla (%62,7) çöp konteynerlerinden toplandığı görülmektedir. Atık toplama işine genellikle "akraba, aile ve arkadaş" önerisi ile başlandığı belirtilmekte, bu işi tercih etme hususunda en önemli neden olarak "işsizlik" öne çıkmaktadır.

Sokak toplayıcıları, işleri ile ilgili en büyük sorunlar olarak "güvencesiz çalışma koşulları, çalışma şartlarından kaynaklanan sağlık sorunları ve kazancın düşük olması" hususlarını belirtmektedir. Başka bir iş tercih edilecek olsa "inşaat işçiliği ve esnaf" öne çıkan meslekler arasındadır. Sokak toplayıcılarının çoğunlukla COVID veya diğer hastalıklardan korunmak amacıyla "maske" tercih ettikleri görülmektedir. Katılımcıların işleri ile ilgili değişmesini istedikleri koşulların başında "sağlık sigortası ve sağlıklı çalışma koşulları, atık fiyatlarının artması ve devlet güvencesi ile çalışma" talepleri yer almaktadır. Sokak toplayıcıları işlerinde iyileşme olması için çoğunluk olarak (%48,8) Büyükşehir Belediyesi'nin görev almasını talep etmektedirler. İşlerinde bir sorunla karşılaşmaları durumunda çoğunlukla (%22,6) işverenlerinden destek aldıklarını ifade eden katılımcıların çoğunluğu (%58,5) atıkları sabit fiyatlardan satabilecekleri, belirli aralıklarla atık satın alma merkezleri olsa, atıkları belirtilen noktalara vermeye olumlu yaklaşmaktadırlar. Sokak toplayıcıları mesleklerine çoğunlukla "Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı yetkisi ile toplayıcı olarak ya da belediye bünyesinde çalışarak" devam etmek istemektedirler. Katılımcıların çoğunluğu (%55,7) yaptıkları işten dolayı olumsuz karşılandıklarını düşünürken, %37,6'sı ise yaptıkları işten dolayı takdir gördüklerini ifade etmektedir.

Toplumun atık konusuna ve sokak toplayıcılarına karşı bakış açısının ortaya konulması için yapılan saha araştırmasının özet sonuçlarına bakıldığında, Sıfır Atık Projesinin bilinirlik düzeyinin %56,3 olduğu görülmüştür. Sıfır Atık Projesinin kamuoyunu geri dönüşüm konusunda bilinçlendirdiğine inananların oranı ise %52,8'dir. 10 kişiden yaklaşık 5'i Sıfır Atık Projesinin kamuoyunu geri dönüşüm konusunda bilinçlendirdiğine inanmaktadır. Geri dönüşüm yapma konusunda/geri dönüşüm hakkında bilgi alınan mecralarda "sosyal medya ve televizyon" aklı ilk gelen mecralar arasında yer almıştır. Sokak toplayıcıları konusundaki kanaatlerde olumlu değerler toplamı %46,3 iken; olumsuz değerler toplamı %10,8'dir. Olumlu kanaatlerin başında "çevreye yarar sağlama, geri dönüşüme katkıda bulunma, emekçi olmaları/çalışıp para kazanmaları" gibi nedenler öne çıkarken; olumsuz kanaatlerin başında ise "sağlıksız ve kötü şartlarda çalışmaları, çevreyi kirletmeleri, hırsızlık" gibi hususlar öne çıkmaktadır. Sokak toplayıcılarına yönelik nasıl bir politika izlenmesi konusunda %51,6 ile "Belediye/Valilik üzerinden çalışılması" gerektiği düşünülmektedir. Toplumda, atık toplayıcılar kaynaklı herhangi olumsuz bir tavır ve davranışa şahit olanların oranı %5,4'tür. Şahit olunan olumsuzluklarda "hırsızlık, çevreyi kirletmeleri ve agresif olmaları" öne çıkmaktadır. 10 kişiden 7'si sokak toplayıcılarının bir meslek grubu statüsüne sahip olması gerektiğini düşünmektedir.

Geri dönüştürülebilir atıklar karşılığında ödül veya ödeme yapılmasını olumlu bulanların oranı %55,5 iken; olumsuz değerler toplamı ise %21,8'dir. Geri dönüştürülebilir atıklar karşılığında ücret ödenirse çevrede bulunan bir geri dönüşüm noktasına götüreceğini ifade edenler toplumda çoğunluğu (%77,6) oluşturmaktadır. Geri dönüşüm noktalarının en yakın okul veya cami bahçesinde olması gerektiğini düşünenler ve atıklarını bu noktalara götüreceğini ifade edenler ise toplumun üçte ikisini temsil etmektedir. Öte yandan geri dönüştürülebilir atıkların sosyal yardım fonlarına bağış yapmak istenme durumuna yönelik soruda olumlu değerler toplamında yine toplumun üçte ikisinin bu yönde görüş belirttiği gözlenmiştir. Mobil uygulama yardımı ile evdeki geri dönüştürülebilir atıkları sokak atık toplayıcılarına ulaştırmak ve karşılığında sokak hayvanlarına destek olmak isteyenlerin oranı ise %66,8'dir. Depozitolu içecek kutuları sisteminin toplum nezdinde %69,6 oranda desteklendiği görüşmüştür. Ayrıca geri dönüşüm kutularının her sokak ve mahallede olması, düzenli ve sistematik olarak toplanması gerekliliği vurgulanmıştır.

Araştırma kapsamında atıkların satış fiyatlarına ilişkin de bir saha çalışması yürütülmüş olup, sokak toplayıcılarının satış fiyatları ile aracı olan kişilerin satış fiyatı arasında genel olarak 2 katının üzerinde bir farkın olduğu gözlenmiştir.

	Sokak Toplayıcısının Satış Fiyatı (kg)	Aracının Satış Fiyatı (kg)
Karışık	0,70 TL	1,40 TL
Kâğıt	0,60 TL	1,60 TL
Plastik	0,90 TL	1,80 TL
Cam	0,40 TL	0,80 TL
Metal	1,00 TL	2,10 TL
Elektronik	0,80 TL	1,60 TL

Bu araştırmada Türkiye'de sokak toplayıcılarının tahmini sayısına yönelik bir çalışma da yapılmıştır. Burada saha araştırmasının yapıldığı noktaları kapsayan ilçelerden rassal olarak seçilen örneklem ile tam sayım gerçekleştirilmiş, tam sayım sonuçları kâğıt toplanan alanın nüfusuyla tartılı orantı yöntemiyle büyütülmüştür. Buna göre yapılan değerlendirmeler sonucunda İstanbul'da 15.000, Türkiye genelinde ise 40.000 sokak toplayıcısının olduğu tahmin edilmektedir. Bu tahminden hareketle aşağıda detayları belirtilen hesaplama göre kâğıt toplayıcılarının yılda ortalama 732 bin ton kâğıt topladığı gözlenmektedir. Toplanan bu atık, kâğıt toplayıcılarının satış fiyatı üzerinden değerlendirildiğinde yıllık 440 milyon TL'yi bulan bir ekonomik değeri oluşturmaktadır.

40.000 sokak toplayıcısı x %68,4 (kâğıt toplama oranı) x 288 gün (ayda ortalama 24 gün) x 93 kg (günlük ortalama toplanan kâğıt atık) = 732.810 ton kâğıt atık

Araştırmanın bulguları ışığında şu önerileri geliştirmek mümkündür:

- Sokak toplayıcılarının güvencesiz çalışma koşullarının iyileştirilmesi gerekmektedir.
- Sokak toplayıcılarının sağlık hizmetlerine erişiminin önündeki engeller kaldırılmalıdır.
- Atık toplama işinin uzun vadeli çalışmalar gerektirdiği göz önünde bulundurularak çalışanların kamu bünyesine alınması gerekmektedir.
- Çalışma koşullarının iyileştirilmesi adına modernize edilmelidir.
- Sokak toplayıcılarının mesleki statüsü sağlanmalıdır.
- Sokak toplayıcılarına mesleki eğitim verilmelidir.
- Vatandaşların çevre ve geri dönüşüm bilinci artırılmalıdır.

Sokak toplayıcılarının sorunları, genel olarak atık yönetimi ve ekonomisi alanında yaşanan diğer sorunlar ile birleşerek kronikleşmekte ve derinleşmektedir. Bu noktada ilgili tüm paydaşların bir araya gelerek, Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarından biri olan “İnsana Yakışır İş” bağlamında kâğıt toplayıcılarının çalışma koşullarının iyileştirilmesine yönelik adımları atmaları gerekmektedir. Öte yandan atık yönetimi ve geri dönüşüm alanında ortaya çıkan döngüsel ekonomi sürecinin daha etkin, kapsayıcı ve katma değer üreten bir yapıda inşa edilmesi gerekliliktir.

 GERİ
DÖNÜŞÜMDEN

 GERİ
DÖNÜŞ YOK!